

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Ν.Δ. 53/1974 – ΦΕΚ 256, τ. Α΄

όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 2400/1996 – ΦΕΚ 96, τ. Α΄ και το Ν. 3344/2005 – ΦΕΚ 133, τ. Α΄

Άρθρο 1

Υποχρέωση σεβασμού
των δικαιωμάτων του ανθρώπου

Slimani κατά Γαλλίας
Μακαρατζής κατά Ελλάδας
Hirsi Jamaa και άλλοι κατά Ιταλίας

Άρθρο 2

Το δικαίωμα στη ζωή

Bader and others κατά Σουηδίας
Celniku κατά Ελλάδας
M.H. κατά Σουηδίας
Mamatkulon & Askarov κατά Τουρκίας
Öcalan κατά Τουρκίας
Slimani κατά Γαλλίας
T.I. κατά Αγγλίας
Μακαρατζής κατά Ελλάδας
Al Skeini και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου

Άρθρο 3

Απαγόρευση των βασανιστηρίων

A.A. κατά Ελλάδας
A.A. κατά Ελβετίας
A. και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου
Abdolkhani & Karimnia κατά Τουρκίας
Abdulaziz, Cabales and others κατά Αγγλίας
Ahmed κατά Αυστρίας
Alsayed Allaham κατά Ελλάδας
Amuur κατά Γαλλίας
Auad κατά Βουλγαρίας
Bader and others κατά Σουηδίας
Baybaşın κατά Ολλανδίας
Bensaid κατά Αγγλίας
Berrehab κατά Ολλανδίας
Chahal κατά Αγγλίας
Cruz Varaz κατά Σουηδίας
D. και άλλοι κατά Τουρκίας
Dougou κατά Ελλάδας
Hilal κατά Αγγλίας
Hirsi Jamaa και άλλοι κατά Ιταλίας
Jabari κατά Τουρκίας
J.H. κατά Ηνωμένου Βασιλείου
Kaja κατά Ελλάδος
M.H. κατά Σουηδίας
Mubilanzila Mayeka και Kaniki Mitunga κατά Βελγίου
Mamatkulon & Askarov κατά Τουρκίας
Muskhadzhiyeva και άλλοι κατά Βελγίου

Müslim κατά Τουρκίας
M.S.S. κατά Ελλάδας και Βελγίου
N. κατά Ηνωμένου Βασιλείου
N. κατά Σουηδίας
N. κατά Φινλανδίας
Nasri κατά Γαλλίας
Nowak κατά Ουκρανίας
Öcalan κατά Τουρκίας
Othman (Abu Qatada) κατά Ηνωμένου Βασιλείου
Paez κατά Σουηδίας
Peers κατά Ελλάδας
Rahimi κατά Ελλάδας
R.C. κατά Σουηδίας
R.U. κατά Ελλάδας
Saadi κατά Ιταλίας
Said κατά Ολλανδίας
Salah Sheekh κατά Ολλανδίας
S.H. κατά Ηνωμένου Βασιλείου
Slimani κατά Γαλλίας
Soering κατά Αγγλίας
S.D. κατά Ελλάδας
Sufi και Elmi κατά Ηνωμένου Βασιλείου
T.I. κατά Αγγλίας
Tabesh κατά Ελλάδας
Thamribillai κατά Ολλανδίας
V.C. κατά Σλοβακίας
Venkadjalasrma κατά Ολλανδίας
Vijanathan and others κατά Γαλλίας
Vilvarajah κατά Αγγλίας
Μακαρατζής κατά Ελλάδας

Άρθρο 4

Απαγόρευση της δουλείας και των
καταναγκαστικών έργων

Siliadin κατά Γαλλίας
C.N. κατά Ηνωμένου Βασιλείου

Άρθρο 5

Το δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία
και ασφάλεια

A.A. κατά Ελλάδας
A. και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου
Abdolkhani & Karimnia κατά Τουρκίας
Al-Nashif κατά Βουλγαρίας
Amuur κατά Γαλλίας
Auad κατά Βουλγαρίας
Bizotto κατά Ελλάδας
Chahal κατά Αγγλίας
Čonka κατά Βελγίου
Dougouz κατά Ελλάδας
Gebremedhin (Gaberamedhien) κατά Γαλλίας

John κατά Ελλάδας
Kaja κατά Ελλάδος
M. και λοιποί κατά Βουλγαρίας
M.H. κατά Σουηδίας
Mubilanzila Mayeka και Kaniki Mitunga κατά Βελγίου
Muskhadzhiyeva και άλλοι κατά Βελγίου
Mokallal κατά Ουκρανίας
Mohd κατά Ελλάδας
Nakach κατά Ολλανδίας
Nowak κατά Ουκρανίας
Öcalan κατά Τουρκίας
Othman (Abu Qatada) κατά Ηνωμένου Βασιλείου
Rahimi κατά Ελλάδας
R.U. κατά Ελλάδας
Saadi κατά Ηνωμένου Βασιλείου
Singh κατά Τσεχίας
Shamsa κατά Πολωνίας
S.D. κατά Ελλάδας
Tabesh κατά Ελλάδας
Twalib κατά Ελλάδας

Άρθρο 6

Δικαίωμα στη χρήση και
απονομή δικαιοσύνης

Biba κατά Ελλάδας
Cuscani κατά Αγγλίας
Harizi κατά Γαλλίας
Incal κατά Τουρκίας
Maaouiα κατά Γαλλίας
M.H. κατά Σουηδίας
Mamatkulon & Askarov κατά Τουρκίας
Mutimura κατά Γαλλίας
Narijalo κατά Κροατίας
Othman (Abu Qatada) κατά Ηνωμένου Βασιλείου
Peers κατά Ελλάδας
Perlala κατά Ελλάδας
Prescher κατά Βουλγαρίας
Soering κατά Αγγλίας
Vasilev κατά Ελλάδας

Άρθρο 7

Μη επιβολή ποινής άνευ νόμου

Άρθρο 8

Δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής
και οικογενειακής ζωής

Abdulaziz, Cabales and others κατά Αγγλίας
A.H. Khan κατά Ηνωμένου Βασιλείου
A.A. κατά Ηνωμένου Βασιλείου
Ahmut κατά Ολλανδίας
Al-Nashif κατά Βουλγαρίας

Amrollahi κατά Δανίας
Aristimuño Mendizabal κατά Γαλλίας
Beldjoudi κατά Γαλλίας
Benhebba κατά Γαλλίας
Bensaid κατά Αγγλίας
Berrehab κατά Ολλανδίας
Bouchelkia κατά Γαλλίας
Bouljifa κατά Γαλλίας
Boultif κατά Ελβετίας
Chahal κατά Αγγλίας
Cruz Varaz κατά Σουηδίας
Ezzouhdi κατά Γαλλίας
Fawsie Hamo κατά Ελλάδας
Guel κατά Ελβετίας
Hode and Abdi κατά Ηνωμένου Βασιλείου
Jakupovic κατά Αυστρίας
Jeunesse κατά Ολλανδίας
Keles κατά Γερμανίας
Kiyutin κατά Ρωσίας
M. και λοιποί κατά Βουλγαρίας
Maslov κατά Αυστρίας
Mubilanzila Mayeka και Kaniki Mitunga κατά Βελγίου
Mehemi κατά Γαλλίας
Mokrani κατά Γαλλίας
M.P.E.V. και άλλοι κατά Ελβετίας
Moustaquim κατά Βελγίου
Musa και άλλοι κατά Βουλγαρίας
Müslim κατά Τουρκίας
N. κατά Φινλανδίας
Nasri κατά Γαλλίας
Niedzwiecki κατά Γερμανίας
Nunez κατά Νορβηγίας
Osman κατά Δανίας
Radovanovic κατά Αυστρίας
Rodrigues Da Silva and Hoogkamer κατά Ολλανδίας
Saidoun Mona κατά Ελλάδας
Sayoud κατά Γαλλίας
Sen κατά Ολλανδίας
Slivenko κατά Λετονίας
T.I. κατά Αγγλίας
Üner κατά Ολλανδίας
V.C. κατά Σλοβακίας
Yildiz κατά Αυστρίας
Yilmaz κατά Γερμανίας

Άρθρο 9

Ελευθερία σκέψης, συνείδησης

Νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε υποθέσεις αλλοδαπών και προσφύγων

και θρησκείας

Άρθρο 10

Ελευθερία έκφρασης

Incal κατά Τουρκίας

Άρθρο 11

Ελευθερία του συνέρχεσθαι
και του συνεταιρίζεσθαι

Άρθρο 12

Δικαίωμα συνάψεως γάμου

Άρθρο 13

Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής

A. και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου
Abdolkhani & Karimnia κατά Τουρκίας
Abdulaziz, Cabales and others κατά Αγγλίας
Al-Nashif κατά Βουλγαρίας
Alsayed Allaham κατά Ελλάδας
Amuur κατά Γαλλίας
Auad κατά Βουλγαρίας
Bensaid κατά Αγγλίας
Chahal κατά Αγγλίας
Čonka κατά Βελγίου
Gebremedhin (Gaberamedhien) κατά Γαλλίας
Hilal κατά Αγγλίας
Hirsi Jamaa και άλλοι κατά Ιταλίας
Jabari κατά Τουρκίας
Kaja κατά Ελλάδος
Musa και άλλοι κατά Βουλγαρίας
M. και λοιποί κατά Βουλγαρίας
Müslim κατά Τουρκίας
M.S.S. κατά Ελλάδας και Βελγίου
Mutimura κατά Γαλλίας
Othman (Abu Qatada) κατά Ηνωμένου Βασιλείου
Rahimi κατά Ελλάδας
R.U. κατά Ελλάδας
Slimani κατά Γαλλίας
Soering κατά Αγγλίας
T.I. κατά Αγγλίας
Vasilev κατά Ελλάδας
Vilvarajah κατά Αγγλίας
Μακαρατζής κατά Ελλάδας

Άρθρο 14

Απαγόρευση των διακρίσεων

A. και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου
Anatoly και Vitaliy Ponomarev κατά Βουλγαρίας
Abdulaziz, Cabales and others κατά Αγγλίας

Hode and Abdi κατά Ηνωμένου Βασιλείου
Ζεϊμπέκ κατά Ελλάδα
Fawsie Hamo κατά Ελλάδα
Kiyutin κατά Ρωσίας
Koua Poirrez κατά Γαλλίας
Niedzwiecki κατά Γερμανίας
Öcalan κατά Τουρκίας
Saidoun Mona κατά Ελλάδα

Άρθρο 15

Παρέκκλιση σε περίπτωση
έκτακτης ανάγκης

A. και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου

Άρθρο 16

Περιορισμοί την πολιτική
δραστηριότητα των αλλοδαπών

Άρθρο 17

Απαγόρευση κατάχρησης δικαιώματος

Άρθρο 18

Όρια στη χρήση των περιορισμών
σε δικαιώματα

Άρθρο 34

Ατομικές προσφυγές

Aoulmi κατά Γαλλίας
Mamatkulov & Askarov κατά Τουρκίας

ΠΡΩΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Άρθρο 2

Δικαίωμα στην εκπαίδευση

Anatoly και Vitaliy Ponomarev κατά Βουλγαρίας

ΤΕΤΑΡΤΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Άρθρο 2

Ελευθερία κυκλοφορίας

Narjalo κατά Κροατίας
Prescher κατά Βουλγαρίας

Άρθρο 4

Απαγόρευση ομαδικών απελάσεων
αλλοδαπών

Hirsi Jamaa και άλλοι κατά Ιταλίας

ΕΒΔΟΜΟ ΠΡΩΤΟΚΟΛΛΟ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Άρθρο 1

Διαδικαστικές εγγυήσεις
σε περίπτωση απέλασης αλλοδαπών

Nowak κατά Ουκρανίας

Α.Α. κατά Ελλάδας¹

Πραγματικά περιστατικά: Ο προσφεύγων, κύριος Α.Α. είναι παλαιστινιακής καταγωγής γεννηθείς το 1978 και ζει στα Χανιά. Διέφυγε από τον προσφυγικό καταυλισμό του Λιβάνου και εισερχόμενος στα ελληνικά χωρικά ύδατα όπου συνελήφθη από το ελληνικό λιμενικό σώμα όταν βυθιζόταν το σκάφος στο οποίο επέβαινε. Οι αστυνομικές αρχές της Σάμου διέταξαν την κράτησή του και ο Εισαγγελέας, στις 9.5.2007, την απομάκρυνσή του στη χώρα καταγωγής του. Ισχυρίζεται ότι, κατά την κράτησή του, τον κλώτσησε εννέα φορές στα πλευρά αξιωματικός με στρατιωτικές μπότες. Περαιτέρω, ο προσφεύγων παραπονεύεται για τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης στο κέντρο κράτησης της Σάμου: το δάπεδο του κελιού, όπου συχνά οι κρατούμενοι έτρωγαν και κοιμόνταν, ήταν βρώμικο, σωροί ήταν τα σκουπίδια στο διάδρομο, ανεπαρκές το συσσίτιο που ετοιμαζόταν σε ανθυγιεινές συνθήκες, κινδύνευε από ψείρες και δερματικές παθήσεις, τα παράθυρα ήταν κλεισμένα με ξύλινες σανίδες, οι τουαλέτες και οι ντουσιέρες ήταν χωρίς ζεστό νερό, η πρόσβαση σε προαυλισμό εξαρτιόταν από τις διαθέσεις των φρουρών, ήταν αδύνατη η τηλεφωνική επικοινωνία με τον έξω κόσμο και ζούσε σε συνθήκες υπερπληθυσμού (το κέντρο είχε σχεδιαστεί για 100 πρόσωπα, αλλά κρατούνταν 140 έως 190). Επίσης, ο δικηγόρος που επισκεπτόταν τα κρατητήρια κάποιες ώρες τη βδομάδα είχε τη δυνατότητα να συνομιλεί με περιορισμένο αριθμό κρατουμένων και να παρέχει περιορισμένη συνδρομή. Ο κοινωνικός λειτουργός και ο γιατρός των κρατητηρίων αδυνατούσαν να επικοινωνήσουν με τους κρατούμενους αφενός επειδή δεν υπήρχε διερμηνέας και αφετέρου λόγω του συνωστισμού των κρατουμένων και των υπόλοιπων συνθηκών διαβίωσης. Τον Ιούλιο του 2007 ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στο νοσοκομείο με μέριμνα μη κυβερνητικής οργάνωσης – λόγω της υποστελέχωσης του κέντρου κράτησης. Σύμφωνα με το πιστοποιητικό που εκδόθηκε από το νοσοκομείο ο προσφεύγων υπέφερε από αιμοπτύσεις, αδυναμία, πονοκεφάλους και δερματικά προβλήματα. Στις 12.6.2007, μετά από δύο ανεπιτυχείς προσπάθειες, εκ των οποίων η πρώτη την ημέρα της σύλληψής του, οι αρχές κατέγραψαν το αίτημα του προσφεύγοντα για άσυλο. Στις 20.7.2007 εκδόθηκε απόφαση αναστολής εκτέλεσης της απέλασής του έως ότου εξεταστεί το αίτημά του για άσυλο. Τελικώς, απολύθηκε από τα κρατητήρια στις 6.8.2007, όταν συμπληρώθηκε το προβλεπόμενο από το νόμο ανώτατο χρονικό όριο κράτησης των τριών μηνών. Το Δεκέμβριο του 2008 απορρίφθηκε το αίτημά του για άσυλο με το σκεπτικό ότι δεν απέδειξε επαρκώς κίνδυνο δίωξης στη χώρα καταγωγής του λόγω της θρησκείας του, της εθνικότητάς του ή των πολιτικών του πεποιθήσεων. Εκκρεμεί η εξέταση της προσφυγής που άσκησε κατά της απορριπτικής αυτής απόφασης. Επικαλούμενος το άρθρο 3 της Σύμβασης, ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι, διαρκούς της κράτησής του, υπέστη κακομεταχείριση από το λιμενικό σώμα και παραπονήθηκε για τις συνθήκες διαβίωσης στο κέντρο κράτησης της Σάμου. Περαιτέρω, επικαλούμενος το άρθρο 5 ισχυρίστηκε ότι δεν ενημερώθηκε για το δικαίωμά του να ασκήσει προσφυγή κατά της απόφασης απέλασης ούτε είχε πρόσβαση σε υπηρεσίες δικηγόρου και διερμηνέα. Επικαλούμενος το ίδιο άρθρο, ισχυρίστηκε ότι η κράτησή του ήταν παράνομη. Αφού η διαδικασία απέλασής του ανεστάλη διαρκούς της εξέτασης του αιτήματός του για άσυλο, έπρεπε να ανασταλεί και η κράτησή του.

Επί της παραβίασης του άρθρου 3: Η Ελληνική κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι ο προσφεύγων δεν είχε εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα αφού οι κρατούμενοι αιτούντες άσυλο οφείλουν να προσφύγουν ενώπιον του Αστυνομικού Διευθυντή. Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων σημαίνει την άσκηση προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, που προβλέπει η εθνική νομοθεσία, με την προϋπόθεση ότι αυτή είναι αποτελεσματική και προσήκουσα στην πράξη. Σημείω-

¹ Προσφυγή Νο. 12186/08. Η περίληψη της υπόθεσης είναι μετάφραση του από 22.7.2010 δελτίου τύπου του Δικαστηρίου. Για το πλήρες κείμενο της απόφασης στη γαλλική βλέπε στην ιστοσελίδα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, στη διεύθυνση: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c4d5442.html>. Βλέπε επίσης την απόφαση του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης [Rahimi κατά Ελλάδας](#) (Προσφυγή 8687/08).

σε ότι οι κρατούμενοι δεν ενημερώνονταν για τη διαδικασία ή για τα κριτήρια που αφορούν στη δυνατότητα άσκησης προσφυγής ενώπιον του Αστυνομικού Διευθυντή. Δεν αποδείχθηκε εάν επιβάλλεται η υποχρέωση έκδοσης απόφασης επί της προσφυγής και η προθεσμία έκδοσής της. Το Δικαστήριο σημείωσε ότι, το 2008, η Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων², ανέφερε ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει ανεξάρτητος μηχανισμός για την επιθεώρηση των κέντρων κράτησης ή για τη διερεύνηση των καταγγελιών σε βάρος των αστυνομικών υπαλλήλων. Ειδικότερα, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι ο προσφεύγων δεν είχε παραπονεθεί για τις προσωπικές περιστάσεις που αφορούσαν στην κράτησή του: ισχυρίστηκε ότι ήταν θύμα των συνθηκών που επικρατούσαν στο κέντρο κράτησης και αφορούσαν σε όλους τους κρατούμενους. **Καθώς τα ελληνικά δικαστήρια δεν έχουν τη δικαιοδοσία να εξετάζουν τις συνθήκες διαβίωσης στα κέντρα κράτησης παράτυπων μεταναστών ή να διατάσσουν την απόλυση των κρατουμένων, το Δικαστήριο απορρίπτει την ένσταση της Ελληνικής κυβέρνησης και κρίνει ότι παραδεκτώς επικαλείται ο προσφεύγων την παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης.** Το Δικαστήριο επανέλαβε ότι διέπεται από τη Σύμβαση η εξουσία των κρατών να διατάσσουν την κράτηση των αιτούντων άσυλο, δυνάμει του «αναμφισβήτητου δικαιώματός τους να ελέγχουν την είσοδο και τη διαμονή των αλλοδαπών στο έδαφός τους». Οι ισχυρισμοί του κυρίου Α.Α. για την κατάσταση που επικρατούσε στο κέντρο κράτησης όπου παρέμεινε για τρεις μήνες επιβεβαιώνονται από μια σειρά εκθέσεων που έχουν εκδώσει διεθνείς οργανισμοί και ελληνικές μη κυβερνητικές οργανώσεις. Από τις εκθέσεις αυτές προκύπτουν τα εξής προβλήματα: συνωστισμός, χώροι εξαιρετικά στενοί και ρυπαροί, κοινές τουαλέτες – συχνά χαλασμένες – για άντρες και γυναίκες, χώροι μπάνιου βυθισμένοι σε ένα εκατοστό νερού, αδυναμία πρόσβασης σε νοσοκομειακή περίθαλψη, χαλασμένο σύστημα αποχέτευσης, απαίσιες μυρωδιές, λοιμώδεις δερματικές παθήσεις και άσκηση βίας κατά τη σύλληψη. Όλες αυτές οι συνθήκες διαβίωσης συνιστούν «προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας», «[αμαυρώνουν]» την εικόνα της Ελλάδας διεθνώς και [αποτελούν] ευθεία παραβίαση των δικαιωμάτων του ανθρώπου». Η επί τρίμηνο κράτηση του κυρίου Α.Α. στις προαναφερόμενες συνθήκες αποτελεί εξευτελιστική μεταχείριση, που παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης. Παρότι το Δικαστήριο αδυνατεί να διαπιστώσει εάν ασκήθηκε βία σε βάρος του προσφεύγοντα, σημειώνει ότι εισήχθη σε νοσοκομείο δύο μήνες μετά το αίτημα που υπέβαλε γιατρός και η διάγνωση, παρότι δεν αναφέρει κατάγμα, μνημονεύει ότι υποφέρει από αιμοπτύσεις και δερματικά προβλήματα, όπως επιβεβαιώνεται από την οργάνωση Pro Asyl. **Επομένως, εν προκειμένω παραβιάστηκε η διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης, τόσο όσον αφορά στις συνθήκες διαβίωσης στο κέντρο κράτησης, που συνιστούν εξευτελιστική μεταχείριση, όσο και όσον αφορά στην έλλειψη επιμέλειας των αρχών να παράσχουν στον προσφεύγοντα την κατάλληλη ιατρική περίθαλψη.**

Επί της παραβίασης του άρθρου 5, παράγραφος 4: Το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το ελληνικό δικαστικό σύστημα κράτησης ενόψει της απέλασης δεν πληροί τις προϋποθέσεις της διάταξης της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης, κυρίως επειδή η προσφυγή για την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης απέλασης αφορά μόνο στην απομάκρυνση του ενδιαφερόμενου αλλοδαπού και όχι στην κράτησή του. Από το γράμμα της διάταξης του άρθρου 76 του Ν. 3386/2005 προκύπτει ότι τα ελληνικά δικαστήρια έχουν τη δικαιοδοσία να εξετάζουν την απόφαση κράτησης μόνον όσον αφορά στον κίνδυνο απόδρασης του ενδιαφερόμενου αλλοδαπού ή στον κίνδυνο που συνιστά η παρουσία του για τη δημόσια τάξη. Κάποιες πρόσφατες αποφάσεις των διοικητικών δικαστηρίων που διατάσσουν την απόλυση των παράνομα κρατουμένων αλλοδαπών δεν επαρκούν για την άρση των ασαφειών των σχετικών νομοθετικών διατάξεων. Περαιτέρω, ήταν αναγκαία η παροχή συνδρομής από δικηγόρο για τη σύνταξη της αίτησης για την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης απέλασης – ενός περίπλοκου νομικού κειμένου – που απευθύνεται ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων αλλά και για τη συζήτησή της. Χωρίς την εκπροσώπηση του κρατούμενου από δικηγόρο η αίτηση απορρίπτεται ως απαράδεκτη. Στην πραγματικότητα, ενόψει των προαναφερόμενων συνθηκών κράτησης και της οργάνωσης του

² Βλέπε για τη σχετική έκθεση: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a49fb732.html>

κέντρου κράτησης, η αποτελεσματικότητα της ένδικης προσφυγής ήταν καθαρά θεωρητική. **Επομένως, παραβιάστηκε εν προκειμένω η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης.**

Επί της παραβίασης του άρθρου 5, παράγραφος 1: Καθώς ο προσφεύγων δεν είναι κάτοχος δελτίου ταυτότητας η σύλληψή του ήταν αναγκαία και εύλογη. Κατά την ελληνική νομοθεσία, δεν μπορεί να επεκταθεί αυτόματα στην κράτηση η αναστολή εκτέλεσης της διαδικασίας απέλασης. Παρότι η κράτηση παραμένει μέτρο έσχατης λύσης, οι ελληνικές αρχές το διατάσσουν συστηματικά ως μέσο αποτροπής. Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 απαιτεί κάθε στέρηση της προσωπικής ελευθερίας να είναι σύμφωνη με την εθνική νομοθεσία, αλλά και να προστατεύει τον ενδιαφερόμενο από την αυθαιρεσία. Επομένως, το μέτρο της στέρησης της προσωπικής ελευθερίας μπορεί να είναι νόμιμο κατά την εθνική νομοθεσία αλλά αυθαίρετο, και επομένως να παραβιάζει τη Σύμβαση. Το Δικαστήριο σημείωσε ότι απέδωσε η τρίτη απόπειρα του προσφεύγοντα να καταγράψουν οι αρχές την αίτησή του για άσυλο, αφού η πρώτη αίτησή του, στις 12.6.2007 δεν ελήφθη υπόψη και η καταγραφή της δεύτερης απορρίφθηκε από το δικηγόρο του κέντρου κράτησης λόγω φόρτου εργασίας. Σύμφωνα με το νόμο, με την καταγραφή του αιτήματος ασύλου ανεστάλη η εκτέλεση της απόφασης απέλασης του προσφεύγοντα. Όμως, δεν απολύθηκε, αλλά παρέμεινε κρατούμενος. Παρότι εκδόθηκε, στις 30.7.2007, απόφαση για την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης απέλασης εκκρεμούσης της έκδοσης απόφασης επί του αιτήματός του για άσυλο, ο προσφεύγων απολύθηκε στις 6.8.2007. Επομένως, τουλάχιστον από την 12η.7.2007, όταν καταχωρήθηκε η αίτηση του προσφεύγοντα για άσυλο, και έως την 6η.8.2007, στερήθηκε την προσωπική του ελευθερία χωρίς νόμιμη βάση. Περαιτέρω, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο προσφεύγων απολύθηκε αποκλειστικά και μόνον επειδή εξέπνευσε το ανώτατο χρονικό όριο κράτησης που ορίζει ο νόμος. Ελλείπει άλλων σοβαρών λόγων, ικανών να δικαιολογήσουν την παράταση της κράτησης του προσφεύγοντα, το Δικαστήριο κρίνει ότι η περίοδος κράτησης του προσφεύγοντα μετά την καταχώρηση του αιτήματός του για άσυλο – σε συνθήκες που παραβιάζουν το άρθρο 3 της Σύμβασης – δεν ήταν αναγκαία για τον επιδιωκόμενο σκοπό. **Επομένως, παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης.**

Επί της παραβίασης του άρθρου 5, παράγραφος 2: Είναι διφορούμενοι οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα σχετικά με τη μη ενημέρωσή του για τους λόγους της σύλληψης και κράτησής του σε γλώσσα που κατανοεί και για την παράλειψη κοινοποίησης σε αυτόν των αποφάσεων που εκδόθηκαν σε βάρος του. Τα σχετικά αποδεικτικά κοινοποίησης φέρουν την υπογραφή του και την υπογραφή διερχομένων που ήταν παρών κατά την κοινοποίηση των αποφάσεων. Επιπρόσθετα, σε αντίθεση με τους ισχυρισμούς του, οι διερχομαίοντες ήταν Έλληνες πολίτες και όχι συγκρατούμενοί του και μιλούσαν την αγγλική γλώσσα. **Επομένως, οι σχετικοί ισχυρισμοί του προσφεύγοντα απορρίπτονται ως προφανώς αβάσιμοι.**

Το Δικαστήριο αποφάσισε ομόφωνα ότι η Ελλάδα παραβίασε τις διατάξεις των άρθρων 3 και 5 παράγραφοι 1 και 4 της Σύμβασης.

Α.Α. κατά Ελβετίας

Απέλαση απορριφθέντα αιτούντα άσυλο μη αραβικής καταγωγής από το Σουδάν – Νταρφούρ – Ανάπτυξη πολιτικής δράσης στη χώρα ασύλου – Στην περίπτωση των υποθέσεων των επί τόπου προσφύγων το Δικαστήριο αξιολογεί την πολιτική δράση του ενδιαφερόμενου πριν εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής του και το βαθμό δημοσιοποίησης της υπόθεσής του στη χώρα ασύλου –Μόνο σε ακραίες περιπτώσεις παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης η απέλαση του προσφεύγοντα σε χώρα όπου επικρατεί κατάσταση γενικευμένης βίας: κατ' αρχήν ο προσφεύγων υποχρεούται να τεκμηριώσει τις ειδικότερες περιστάσεις της υπόθεσής του που επιτρέπουν στις αρχές του συμβαλλόμενου κράτους να προβλέψουν τον κίνδυνο να υποστεί την απαγορευμένη από το άρθρο 3 της Σύμβασης μεταχείριση – Υποχρεώσεις των αιτούντων άσυλο στη διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων τους για διεθνή προστασία – Κανόνες αξιολόγησης των ισχυρισμών ασύλου και των

εγγράφων ταυτότητας των αιτούντων άσυλο – Ευεργέτημα της αμφιβολίας
(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2014](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

AI Skeini και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου

Θάνατος ιρακινών αμάχων από τις βρετανικές ένοπλες δυνάμεις, που ήσαν υπεύθυνες για την τήρηση της ασφάλειας και της τάξης στο Νότιο Ιράκ από το Μάιο του 2003 έως τον Ιούνιο του 2004 – Κατά το άρθρο 1 της Σύμβασης η δικαιοδοσία των συμβαλλομένων κρατών είναι κατ' αρχήν εδαφική και σε εξαιρετικές περιπτώσεις οι πράξεις που τελούν εκτός της επικράτειας τους ή οι πράξεις που παράγουν αποτελέσματα εκτός της επικράτειάς τους μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστούν άσκηση δικαιοδοσίας – Η ανάληψη δημόσιας εξουσίας που σε κανονικές συνθήκες ασκεί κυρίαρχο κράτος, ιδίως η εξουσία και η ευθύνη της τήρησης της ασφάλειας σε μια περιοχή σημαίνει εξουσία και έλεγχο, κατά την έννοια του άρθρου 1 της Σύμβασης, και, άρα θεμελιώνεται σχέση δικαιοδοσίας μεταξύ του συμβαλλόμενου κράτους και των ενδιαφερόμενων προσώπων – Εξαιρέσεις στην αρχή της εδαφικότητας: οι πράξεις των διπλωματικών ή προξενικών υπαλλήλων, η άσκηση εξουσίας και ελέγχου στο έδαφος τρίτου κράτος με τη συγκατάθεση ή τη συναίνεσή του ή μετά από πρόσκληση καθώς και η χρήση βίας από τους υπαλλήλους του κράτους που επιχειρούν εκτός των συνόρων του – Η διαδικαστική υποχρέωση που προβλέπει το άρθρο 2 της Σύμβασης όταν η αφαίρεση της ζωής είναι αποτέλεσμα προσφυγής στη βία, ιδίως από τα κρατικά όργανα: απαιτείται η διεξαγωγή αποτελεσματικής επίσημης και εκτεταμένης έρευνας που διασφαλίζει την αποτελεσματική εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας που προστατεύει το δικαίωμα στη ζωή, και, στις περιπτώσεις όπου εμπλέκονται όργανα ή υπηρεσίες του συμβαλλόμενου κράτους, ο καταλογισμός για το θάνατο για τον οποίον ευθύνονται – Η διαδικαστική πτυχή της υποχρέωσης του άρθρου 2 της Σύμβασης δεν εξαντλείται στην καταβολή αποζημίωσης – Για να είναι αποτελεσματική η έρευνα που απαιτεί το άρθρο 2 της Σύμβασης επιβάλλεται να καταλήγει σε συμπέρασμα για την αναγκαιότητα προσφυγής στη βία, στον εντοπισμό και στην τιμωρία των αυτουργών και οι επιφορτισμένες με τη διεξαγωγή της αρχές πρέπει να είναι ανεξάρτητες από τους εμπλεκόμενους στο διερευνούμενο συμβάν, δηλαδή δεν πρέπει να συνδέονται με οιαδήποτε ιεραρχική ή θεσμική σχέση: δεν πρόκειται για υποχρέωση αποτελέσματος αλλά για υποχρέωση μέσων
(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2011](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

A. και άλλοι κατά Ηνωμένου Βασιλείου

Επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001 στις ΗΠΑ – Παρέκκλιση του Ηνωμένου Βασιλείου σε περίπτωση δημόσιου κινδύνου απειλούντος τη ζωή του έθνους (άρθρο 15 της Σύμβασης) όσον αφορά στην προστασία του δικαιώματος των αλλοδαπών που θεωρούνται ύποπτοι διεθνούς τρομοκρατίας στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια – Αναφορά στην ερμηνεία του αντίστοιχου άρθρου του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα από τη Διάσκεψη των Συρακουσών και το Γενικό Σχόλιο Νο. 29 της Επιτροπής Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Ο.Η.Ε. – Αντιτρομοκρατικός Νόμος του 2001: σύστημα έκδοσης πιστοποιητικών διεθνούς τρομοκράτη και αποφάσεων απέλασης – Το καθεστώς επ' αόριστον κράτησης των αλλοδαπών στην περίπτωση αδυναμίας απέλασης υπό το φως των διατάξεων της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης – Είναι «απάνθρωπη» η μεταχείριση που υποφέρει το θύμα προμελετημένα επί ώρες και προκαλεί σωματική βλάβη ή έντονο σωματικό ή ψυχολογικό πόνο – Είναι «εξευτελιστική» η μεταχείριση που προκαλεί στα θύματα αισθήματα φόβου, άγχους και κατωτερότητας, ικανά να τα ταπεινώνουν και να τα εξευτελίσουν – Προσφυγή κατά των αποφάσεων κράτησης και απέλασης ενώπιον της Ειδικής Επιτροπής Προσφύγων της Υπηρεσία Μετανάστευσης με περιορισμένη πρόσβαση του ενδιαφερόμενου στα απόρρητα στοιχεία που δικαιολογούν τα επαχθή σε βάρος του μέτρα – Θεσμός ειδικού συνηγόρου – Διακριτική μεταχείριση αλλοδα-

πών λόγω ιθαγένειας – Εφαρμογή των διαδικαστικών εγγυήσεων της ποινικής πτυχής του άρθρου 6 της Σύμβασης κατά την εξέταση των αποφάσεων κράτησης και απέλασης δυνάμει του άρθρου 5 παράγραφος 4 της Σύμβασης στις υποθέσεις εθνικής ασφάλειας – Δικαίωμα αποζημίωσης λόγω παράνομης κράτησης (άρθρο 5 παράγραφος 5 της Σύμβασης – Ο ρόλος των ειδικών συνηγόρων στις υποθέσεις εθνικής ασφάλειας υπό το φως των άρθρων 5 παρ. 4 και 6 της Σύμβασης – Δίκαιη ικανοποίηση που επιδικάζει το Δικαστήριο στις υποθέσεις της παράνομης κράτησης – Παραίτηση του Τμήματος στο οποίο εισήχθη η υπόθεση προς εκδίκαση υπέρ του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου ενόψει του σοβαρού ζητήματος που εγείρει η υπόθεση για την ερμηνεία της Σύμβασης – Ερμηνεία του άρθρου 4 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα για τον περιορισμό των δικαιωμάτων στην περίπτωση εξαιρετικού δημόσιου κινδύνου

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2009](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

Abdolkhani & Karimnia κατά Τουρκίας³

Παρατεταμένη κράτηση δύο Ιρανών πολιτών, αναγνωρισμένων προσφύγων εντολής (από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες) ενόψει της απέλασής τους στο Ιράν ή στο Ιράκ – Δεν εξετάζεται ειδικότερα το ζήτημα της παραβίασης του δικαιώματος στη ζωή (άρθρο 2 της Σύμβασης) – Παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης (απαγόρευση βασανιστηρίων) – Παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης (δικαίωμα σε αποτελεσματική προσφυγή) – Παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 1, 2 και 4 της Σύμβασης (δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια

Πραγματικά περιστατικά: Οι προσφεύγοντες είναι πολίτες Ιράν και διαμένουν στο Κέντρο Υποδοχής και Στέγασης Αλλοδαπών Gaziosmanpaşa στην πόλη Kırklareli της Τουρκίας.

Προσχώρησαν στην οργάνωση People's Mojahhedin Organisation του Ιράν (PMOI) το 1992 και το 2001 αντίστοιχα. Έφθασαν στο Ιράκ σε ακαθόριστη ημεροχρονολογία. Εγκατέλειψαν την οργάνωση PMOI το 2005 και το 2006 αντίστοιχα, επειδή διαφώνησαν με τους στόχους και τις μεθόδους της. Αφού εγκατέλειψαν την οργάνωση αναζήτησαν στέγη στο Προσωρινό Κέντρο Συνέντευξης και Προστασίας (Temporary Interview and Protection Center), έναν καταυλισμό που δημιούργησαν οι αμερικανικές δυνάμεις στο Ιράκ.

Στη διάρκεια της παραμονής τους στο Ιράκ οι προσφεύγοντες προσήλθαν σε συνέντευξη για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα που διεξήγαγε η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Στις 5.5.2006 και 16.10.2007, ενόσω βρίσκονταν ακόμη στο Ιράκ, οι κεντρικές υπηρεσίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στη Γενεύη αναγνώρισαν στο πρόσωπό τους το καθεστώς του πρόσφυγα.

Τον Απρίλιο του 2008 έκλεισε το προαναφερόμενο Προσωρινό Κέντρο Συνέντευξης και Προστασίας στο Ιράκ και οι προσφεύγοντες μαζί με άλλα πρώην μέλη της οργάνωσης PMOI μεταφέρθηκαν στο βόρειο Ιράκ. Εισήλθαν στην Τουρκία σε ακαθόριστη ημεροχρονολογία. Επειδή εισήλθαν στην Τουρκία παράνομα συνελήφθησαν από τις τουρκικές αρχές και απελάθηκαν στο Ιράκ στις 17.6.2008. Αμέσως επέστρεψαν στην Τουρκία αλλά συνελήφθησαν εκ νέου στις 21.6.2008 σε έλεγχο που διεξήγαγε η

³ Προσφυγή No. 30471/08. Για το κείμενο της απόφασης και τις έγγραφες προτάσεις της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ενώπιον του Δικαστηρίου βλέπε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4ab8a1a42.html> Βλέπε επίσης: [Keshmiri κατά Τουρκίας](#) (36370/08), [Ranjbar and others κατά Τουρκίας](#) (37040/07), [Tehrani and others κατά Τουρκίας](#) (32940/08, 41626/08, 43616/08), [Charahili κατά Τουρκίας](#) (46605/07), [M.B. and others κατά Τουρκίας](#) (36009/2008), [Ahmadpour κατά Τουρκίας](#) (12717/2008), [Dbouba κατά Τουρκίας](#) (15916/09), [Moghaddas κατά Τουρκίας](#) (46134/08).

τροχαία επειδή τα διαβατήριά τους ήταν πλαστά.

Ενώπιον των αστυνομικών της τροχαίας οι προσφεύγοντες δήλωσαν ότι θα εκτελούνταν αν αναγκάζονταν να επιστρέψουν στο Ιράν λόγω της αντίθεσής τους στις πολιτικές της ιρανικής κυβέρνησης και ότι κινδύνευαν στο Ιράκ. Δήλωσαν ότι πρόθεσή τους ήταν να μεταβούν στην Κωνσταντινούπολη για να καταθέσουν αίτημα ασύλου και να αναχωρήσουν για τον Καναδά. Εν συνεχεία, οι αρχές διέταξαν τη μεταγωγή των προσφευγόντων στο κέντρο αλλοδαπών του αρχηγείου της αστυνομίας στην περιφέρεια Kasköy της Μις.

Στις 23.6.2008, οι προσφεύγοντες εμφανίστηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου της Μις που τους καταδίκασε για παράνομη είσοδο στην Τουρκία, αλλά αποφάσισε την αναστολή εκτέλεσης της ποινής επί πενταετία σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις του Ποινικού Κώδικα. Στη συνέχεια, οι προσφεύγοντες μεταφέρθηκαν εκ νέου στα κρατητήρια του αρχηγείου της αστυνομίας στην περιφέρεια Kasköy της Μις, όπου παρέμειναν έως την 26η Σεπτεμβρίου 2008, οπότε διατάχθηκε η μεταγωγή τους στο Κέντρο Υποδοχής και Στέγασης Αλλοδαπών Gaziosmanpaşa στην πόλη Kırklareli.

Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους, στις 28 Ιουνίου 2008 οι τουρκικές αρχές προσπάθησαν να τους απελάσουν στο Ιράν, αλλά οι ιρανικές αρχές αρνήθηκαν την είσοδό τους στη χώρα.

Στις 30.6.2008 ο πρόεδρος του Τμήματος του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου αποφάσισε να συστήσει στην κυβέρνηση της Τουρκίας να μην απελάσει τους προσφεύγοντες στο Ιράν έως την 4η Αυγούστου 2008, μέτρο το οποίο ανανεώθηκε έως την έκδοση της απόφασης από το Δικαστήριο.

Η προσφυγή ενώπιον του Δικαστηρίου: Επικαλούμενοι τις διατάξεις των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης, οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι στο Ιράν κινδυνεύουν να υποστούν κακομεταχείριση και να εκτελεστούν επειδή είναι πρώην μέλη της οργάνωσης ΡΜΟΙ. Σχετικά, αναφέρθηκαν στην αναγνώρισή τους ως προσφύγων από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Επίσης, πρόσθεσαν ότι κίνδυνο για τη ζωή τους ενείχε και η απέλασή τους στο Ιράκ, ενόψει της γενικευμένης βίας που επικρατεί σε αυτήν τη χώρα και του καθεστώτος τους ως πρώην μελών της οργάνωσης ΡΜΟΙ. Δεδομένου μάλιστα ότι η συμφωνία επανεισδοχής Τουρκίας-Ιράκ δεν εφαρμόζεται στους Ιρανούς πολίτες οι ιρακινές αρχές αρνούνται συστηματικά την επανεισδοχή στο Ιράκ πρώην μελών της οργάνωσης ΡΜΟΙ, που είναι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες.

Επικαλούμενοι το άρθρο 13 της Σύμβασης, οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι κατ' επανάληψη προσπάθησαν να καταθέσουν αίτημα ασύλου και αιτήσεις για τη χορήγηση προσωρινής άδειας διαμονής. Όμως, οι αρχές αυτόματα και συστηματικά αρνούνταν να τους επιτρέψουν την πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου. Επίσης, ισχυρίστηκαν ότι δεν είχαν στη διάθεσή τους αποτελεσματικό ένδικο μέσο ώστε να προβάλλουν τους ισχυρισμούς τους για την παραβίαση των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης.

Επικαλούμενοι το άρθρο 5 της Σύμβασης, οι προσφεύγοντες ισχυρίστηκαν ότι δεν είχε νόμιμη βάση η κράτησή τους από την 23η Ιουνίου και εντεύθεν. Δεν στηριζόταν σε απόφαση απέλασης ούτε οι αρχές είχαν προβάλλει κάποιον άλλο λόγο για να δικαιολογήσουν την ήδη παρατεταμένη στέρηση της προσωπικής τους ελευθερίας. Τέλος, ισχυρίστηκαν ότι δεν είχαν στη διάθεσή τους αποτελεσματικό ένδικο μέσο κατά την έννοια της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης ώστε να αιτηθούν την άμεση επανεξέταση της νομιμότητας της κράτησής τους.

Άρθρα 2 και 3: Το Δικαστήριο εξέτασε κατ' αρχήν εάν η απέλαση των προσφευγόντων στο **Ιράν** τους εκθέτει στον κίνδυνο να υποστούν μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης.

Σε αυτό το πλαίσιο, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι υποχρεούται να «αποδώσει ιδιαίτερη βαρύτητα στις θέσεις της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες όσον αφορά στους ισχυρισμούς των προσφευγόντων [...]. Σχετικά, το Δικαστήριο παρατήρησε ότι, σε αντίθεση με τις τουρκικές αρχές, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες εξέτασε τα αιτήματα ασύλου των προσφευγόντων και είχε την ευκαιρία να αξιολογήσει την αξιοπιστία του φόβου δίωξης που επικαλούνταν και να επαλη-

θεύσει τους ισχυρισμούς τους για τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής τους. Μετά από αυτές τις συνεντεύξεις, διαπίστωσε ότι οι προσφεύγοντες κινδυνεύουν στη χώρα καταγωγής τους από την αυθαίρετη στέρηση της ζωής τους, από αυθαίρετη κράτηση και από κακομεταχείριση».

Ενόψει των ανωτέρω το Δικαστήριο έκρινε ότι «υπό το φως της αξιολόγησης της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες υπάρχουν βάσιμοι λόγοι να πιστευτεί ότι, στην περίπτωση της απέλασής τους στο Ιράν οι προσφεύγοντες διατρέχουν τον κίνδυνο να υποστούν παραβίαση του δικαιώματος που προστατεύει το άρθρο 3 της Σύμβασης λόγω των πολιτικών τους πεποιθήσεων»⁴.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο εξέτασε τον κίνδυνο που ενέχει η απέλαση των προσφευγόντων στο **Ιράκ**. Αφού διαπίστωσε ότι η κυβέρνηση της Τουρκίας δεν επιχειρηματολόγησε επί των ισχυρισμών των προσφευγόντων για τη μη εφαρμογή της συμφωνίας επανεισδοχής Ιράκ-Τουρκίας στους Ιρανούς πρόσφυγες, το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η απομάκρυνση των Ιρανών πολιτών στο Ιράκ πραγματοποιείται εκτός νομικού πλαισίου και επομένως χωρίς να τηρείται η προσήκουσα νόμιμη διαδικασία.

Επικαλούμενο μεταξύ άλλων τις πληροφορίες που έθεσε υπόψη του η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι «τα αποδεικτικά στοιχεία που κατέθεσαν οι προσφεύγοντες και η παρεμβαίνουσα [Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες] σε συνδυασμό με όσα αυτεπαγγέλτως αναζήτησε ήσαν επαρκή για να κρίνει ότι η απομάκρυνση των προσφευγόντων στο Ιράν ή στο Ιράκ ενείχε πραγματικό κίνδυνο να υποστούν μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης».

Ενόψει των ανωτέρω, **το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η απομάκρυνση των προσφευγόντων στο Ιράν ή στο Ιράκ παραβιάζει το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου**. Εξετάζοντας τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν συντρέχει λόγος να εξετάσει ειδικότερα εάν συνιστούν παραβίαση του άρθρου 2 της Σύμβασης.

Άρθρο 13: Επαναλαμβάνοντας τη σημασία της πρόσβασης σε αποτελεσματική προσφυγή στην περίπτωση του κινδύνου των βασανιστηρίων ή της κακομεταχείρισης, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι μετά την επανείσοδό τους στην Τουρκία, στις 21.6.2008, οπότε και συνελήφθησαν, οι προσφεύγοντες εξήγησαν την ειδικότερη κατάστασή τους, δηλαδή το καθεστώς τους ως προσφύγων αναγνωρισμένων από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, τόσο προφορικά όσο και εγγράφως ενώπιον των αστυνομικών αρχών αλλά και των δικαστηρίων όπου παραπέμφθηκαν κατηγορούμενοι για το αδίκημα της παράνομης εισόδου στην Τουρκία.

Στη συνέχεια το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι εθνικές αρχές παρεμπόδισαν τους προσφεύγοντες να προβάλουν τους ισχυρισμούς τους περί παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης στο πλαίσιο της διαδικασίας προσωρινού ασύλου που προβλέπει η εθνική νομοθεσία αφού παρέλειψαν να εξετάσουν το αίτημά τους για χορήγηση προσωρινού ασύλου, να τους ενημερώσουν για τους λόγους άρνησης εξέτασης του αιτήματός τους και να τους επιτρέψουν την πρόσβαση σε νομική συνδρομή ενόσω κρατούνταν.

Τέλος, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες δεν είχαν τη δυνατότητα να προσφύγουν ενώπιον των διοικητικών και δικαστικών αρχών της Τουρκίας αιτούμενοι την ακύρωση της απόφασης απέλασης στο Ιράν ή στο Ιράκ καθώς ουδέποτε τους κοινοποιήθηκαν οι σχετικές διαταγές. Ούτε ενημερώθηκαν για τους λόγους της επαπειλούμενης απομάκρυνσής τους από την Τουρκία.

Ενόψει των ανωτέρω, κατά την κρίση του Δικαστηρίου **η Τουρκία παραβίασε το άρθρο 13 της Σύμβασης αφού οι προσφεύγοντες δεν είχαν τη δυνατότητα άσκησης πραγματικής προσφυγής ούτε τη δυνατότητα πρόσβασης σε παρόμοιο ένδικο μέσο όσον αφορά στις αποφάσεις απέλασης.**

Άρθρο 5: Το Δικαστήριο κατ' αρχήν απέρριψε τον ορισμό της έννοιας της «κράτησης» που προέβαλε η τουρκική κυβέρνηση και λαμβάνοντας υπόψη τους περιορισμούς που επέβαλαν στους προσφεύγοντες οι διοικητικές αρχές απεφάνθη ότι συνιστά «στέρηση της ελευθερίας» η τοποθέτηση των προ-

⁴ Στην υπόθεση ενώπιον του Δικαστηρίου παρενέβη η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και κατέθεσε τις απόψεις της. Βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4991ad9f2.pdf>

σφευγόντων στο κέντρο αλλοδαπών του αρχηγείου της αστυνομίας στην περιφέρεια Kasköy της Μυς και στο Κέντρο Υποδοχής και Στέγασης Αλλοδαπών Gaziosmanpaşa στην πόλη Kırklareli.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι «ελλείπει σαφών νομικών διατάξεων που να προβλέπουν τη διαδικασία με την οποία διατάσσεται και παρατείνεται η κράτηση με σκοπό την απέλαση και να ρυθμίζουν τους περιορισμούς αυτής της κράτησης, η στέρηση της ελευθερίας στην οποία υποβλήθηκαν οι προσφεύγοντες δεν περιβαλλόταν τις κατάλληλες εγγυήσεις προστασίας από την αυθαιρεσία». Εν τέλει, **το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η Τουρκία παραβίασε το άρθρο 5 παρ. 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.**

Όσον αφορά στις προϋποθέσεις εφαρμογής της παραγράφου 2 του άρθρου 5 της Σύμβασης που επιβάλλει στις αρχές την υποχρέωση να ενημερώνουν κάθε πρόσωπο που στερείται την ελευθερία του για τους λόγους της σύλληψής του, το Δικαστήριο σημειώνοντας την έλλειψη επιχειρηματολογίας της κυβέρνησης για την ενημέρωση των προσφευγόντων για τους λόγους κράτησης και οιασδήποτε εγγράφου που να αποδεικνύει ότι οι προσφεύγοντες ενημερώθηκαν για τους λόγους της παρατεταμένης κράτησής τους έκρινε ότι ουδέποτε ενημέρωσαν οι εθνικές αρχές τους προσφεύγοντες για τους λόγους της κράτησής τους από την 23η Ιουνίου 2008 και εντεύθεν. Επομένως, **παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 5 της Σύμβασης.**

Όσον αφορά στο δικαίωμα κάθε κρατούμενου να αιτείται τη δικαστική επανεξέταση της νομιμότητας του μέτρου που υφίσταται, το Δικαστήριο επανέλαβε ότι πρέπει να προβλέπεται προσφυγή που παρέχει στον ενδιαφερόμενο τη δυνατότητα της άμεσης δικαστικής επανεξέτασης της νομιμότητας της κράτησης. Ανάλογα με τις περιστάσεις κάθε υπόθεσης, αυτή η δικαστική επανεξέταση μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την απόλυση του κρατούμενου. Η δυνατότητα άσκησης παρόμοιας προσφυγής πρέπει να είναι επαρκώς βέβαιη, όχι μόνο στη θεωρία αλλά και στην πράξη, διαφορετικά δεν πληροί τις προϋποθέσεις της προσβασιμότητας και της αποτελεσματικότητας που προβλέπει αυτή η διάταξη. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι το νομικό σύστημα της Τουρκίας δεν πληροί τις προαναφερόμενες προϋποθέσεις και απεφάνθη ότι **παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης.**

A.A. κατά Ηνωμένου Βασιλείου ⁵

Ο προσφεύγων, κύριος A.A., είναι πολίτης Νιγηρίας γεννηθείς το 1986 και ζει στο Λονδίνο. Το 2000 εισήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο με σκοπό την οικογενειακή συνένωση με τη μητέρα του και στην ηλικία των δέκα πέντε ετών κατηγορήθηκε για βιασμό. Το 2004, αφού είχε εκτίσει τα δύο από τα τέσσερα έτη της ποινής φυλάκισης στην οποία καταδικάστηκε απολύθηκε υπό όρους. Έκτοτε ολοκλήρωσε τις σπουδές του και άρχισε να εργάζεται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Παραπονείται ότι η απέλαση που διέταξαν οι βρετανικές αρχές στη Νιγηρία λόγω της ποινικής καταδίκης του παραβιάζει τα δικαιώματα που εγγυάται και προστατεύει το άρθρο 8 της Σύμβασης (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής).

Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η απέλαση του προσφεύγοντα στη Νιγηρία παραβιάζει το άρθρο 8 της Σύμβασης.

Abdulaziz, Cabales and others κατά Αγγλίας ⁶

⁵ Προσφυγή No. 8000/08. Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλέπε στη διεύθυνση:

<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-106282>

⁶ Με την απόφασή του επί της υπόθεσης [Nunez κατά Νορβηγίας](#) (Προσφυγή No. 55597/09) το Δικαστήριο έκρινε ότι παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 8 η απέλαση πολίτη της Δομινικανής Δημοκρατίας, μητέρας δύο παιδιών που απέκτησε εκτός γάμου το 2002 και το 2003 με συμπατριώτη της στη Νορβηγία, όπου είχε εγκατασταθεί από το 1996, μετά από γάμο που είχε συνάψει με Νορβηγό. Το 2001, οι νορβηγικές αρχές διαπίστωσαν ότι χρησιμοποίησε δύο διαφορετικά διαβατήρια και ονόματα προκειμένου να τις παραπλανήσει και να επανέρθει στη χώρα μετά την απέλασή της, το 1996. Ωστόσο, ανακάλεσαν την άδεια διαμονής της και αποφάσισαν την απέλασή της από τη χώρα τον Απρίλιο του 2005. Τον Οκτώβριο του 2005, η προσφεύγουσα χώρισε από τον πατέρα των παιδιών της και με δικαστι-

Σεβασμός του δικαιώματος στην οικογενειακή ζωή – Απαγόρευση διακριτικής μεταχείρισης λόγω φύλου, φυλής και γέννησης στο πλαίσιο του σεβασμού των δικαιωμάτων τα οποία προστατεύονται από τη Σύμβαση – Διακριτική μεταχείριση των γυναικών (σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία) – Η προστασία του δικαιώματος στο σεβασμό της οικογενειακής ζωής προϋποθέτει την ύπαρξη οικογένειας. Στην έννοια της οικογένειας εμπίπτει κάθε σχέση που δημιουργείται από νόμιμο και ειλικρινή γάμο. Η οικογενειακή ζωή στην περίπτωση του γάμου περιλαμβάνει τη συμβίωση των συζύγων – Το Δικαστήριο δεν μπορεί να αγνοήσει ότι η υπό κρίση υπόθεση αφορά όχι μόνο το δικαίωμα σε σεβασμό της οικογενειακής ζωής αλλά και τη μετανάστευση και ότι σύμφωνα με γενικά παραδεδεγμένη αρχή του διεθνούς δικαίου τα Συμβαλλόμενα κράτη έχουν την εξουσία, που περιορίζεται από τις συμβατικές τους υποχρεώσεις, να ελέγχουν την είσοδο των αλλοδαπών στο έδαφός τους. Η θετική υποχρέωση που απορρέει από το άρθρο 8 δεν επιβάλλει στα κράτη γενική υποχρέωση να σέβονται την επιλογή του τόπου της συζυγικής εστίας των παντρεμένων μεταναστών και να δέχονται τους αλλοδαπούς συζύγους για εγκατάσταση στη χώρα – Το άρθρο 14 συμπληρώνει τις υπόλοιπες διατάξεις ουσιαστικού δικαίου της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της και δεν εφαρμόζεται ανεξάρτητα αφού παράγει αποτέλεσμα μόνο σε σχέση με το σεβασμό των δικαιωμάτων και των ελευθεριών που προστατεύει η Σύμβαση. Στα πλαίσια εφαρμογής του η διακριτική μεταχείριση συνιστά διάκριση εάν δεν υπαγορεύεται από νόμιμο σκοπό ή εάν δεν υπάρχει εύλογη σχέση αναλογίας μεταξύ των μέσων που εφαρμόζονται και του σκοπού που επιδιώκεται. Η έννοια της μη διάκρισης περιλαμβάνει γενικά περιπτώσεις όπου ένα άτομο ή μια ομάδα απολαμβάνει χωρίς εύλογη δικαιολογία μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή σε σχέση με άλλο άτομο ή ομάδα, ακόμα και όταν η ευνοϊκότερη μεταχείριση δεν προβλέπεται από τη Σύμβαση.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2000](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

A.H. Khan κατά Ηνωμένου Βασιλείου ⁷

Ο προσφεύγων, Altaf Hussein Khan, είναι πολίτης Πακιστάν, γεννηθείς το 1971 και κάτοικος Πακιστάν. Επικαλούμενος το άρθρο 8 της Σύμβασης (δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής) παραπονείται για την απέλασή του στο Πακιστάν, το Φεβρουάριο του 2010 λόγω του ποινικού του μητρώου, συμπεριλαμβανομένων εγκλημάτων βίας και κατ'επάγγελμα ληστειών. Ειδικότερα, ισχυρίζεται ότι διατηρεί ισχυρότερους δεσμούς με το Ηνωμένο Βασίλειο σε σχέση με το Πακιστάν, αφού εισηγήθη στη χώρα υποδοχής σε ηλικία επτά ετών και ότι η απέλασή του στο Πακιστάν θα έχει ως συνέπεια τον αποχωρισμό του από την άρρωστη μητέρα του και τα έξη αδέρφια του που είναι όλοι πολίτες Ηνωμένου Βασιλείου.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η απέλαση του προσφεύγοντα στο Πακιστάν δεν παραβίασε το άρθρο 8 της Σύμβασης.

κή απόφαση της ανατέθηκε κατ' αποκλειστικότητα η άσκηση της επιμέλειας, που ανατέθηκε στον πατέρα τους το Μάιο του 2007. Λαμβάνοντας υπόψη τις εξαιρετικές περιστάσεις της υπόθεσης, δηλαδή τη μακροχρόνια και στενή σχέση των παιδιών με τη μητέρα τους, την απόφαση ανάθεσης της επιμέλειάς τους στον πατέρα τους, το στρες που βίωσαν και την καθυστέρηση των νορβηγικών αρχών να εκδώσουν την απόφαση απέλασης της μητέρας τους καθώς και τη διετή απαγόρευση εισόδου της προσφεύγουσας στη Νορβηγία, το Δικαστήριο έκρινε ότι η απέλαση και η διετής απαγόρευση εισόδου της προσφεύγουσας στη Νορβηγία θα έχει εξαιρετικά δυσμενείς συνέπειες για τα παιδιά της. Επομένως, κατά παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης οι νορβηγικές αρχές δεν στάθμισαν με δίκαιο τρόπο το δημόσιο συμφέρον που επιτάσσει τον αποτελεσματικό έλεγχο της μετανάστευσης με το δικαίωμα της προσφεύγουσας να παραμείνει στη χώρα και να επικοινωνεί με τα παιδιά της. Κατά τη διαμόρφωση της κρίσης του το Δικαστήριο συνεκτίμησε την απόφαση του εθνικού δικαστηρίου που είχε κρίνει ότι το βέλτιστο συμφέρον των παιδιών επιτάσσει την παραμονή τους στη Νορβηγία, όπου είχαν ζήσει από τη γέννησή τους και όπου είναι εγκατεστημένος ο πατέρας τους.

⁷Προσφυγή No. 6222/10. Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλέπε στη διεύθυνση <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-108113>

Ahmed κατά Αυστρίας

Σομαλοί – Εγκλήματα μη πολιτικά – Ανάκληση του ασύλου – Απέλαση – Νομοθεσία περί ασύλου – Όργανα δίωξης – Εμφύλιος πόλεμος – Βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος δίωξης .

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 1998](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

Ahmut κατά Ολλανδίας⁸

Οικογενειακή ενότητα – Πολλαπλή ιθαγένεια – Άδεια παραμονής ανήλικου παιδιού μετανάστη ο οποίος απέκτησε την ιθαγένεια του κράτους υποδοχής – Στα θέματα μετανάστευσης το άρθρο 8 δεν επιβάλλει στα κράτη γενική υποχρέωση να σέβονται την επιλογή των μεταναστών και να επιτρέψουν την οικογενειακή συνένωση στο έδαφός τους – Άποψη μειοψηφίας: όταν το ζήτημα της οικογενειακής συνένωσης αφορά μετανάστες που έχουν ήδη αφήσει την οικογένειά τους στην πατρίδα τους, το κράτος υποδοχής τους δεσμεύεται κατ' αρχήν να σεβαστεί το δικαίωμά τους να επιλέγουν τον καταλληλότερο τρόπο για την ανάπτυξη της οικογενειακής ζωής.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2000](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Al-Nashif κατά Βουλγαρίας⁹

Απέλαση αλλοδαπού-ανιθαγενούς, νόμιμα και μόνιμα διαμένοντος στη χώρα αποδοχής, για λόγους εθνικής ασφάλειας και δημοσίου συμφέροντος – Διδασκαλία της μουσουλμανικής θρησκείας στη μουσουλμανική κοινότητα της χώρας υποδοχής - Παιδιά με ιθαγένεια του κράτους υποδοχής – Η απαγόρευση άσκησης προσφυγής κατά της απόφασης κράτησης και απέλασης δεν συμβιβάζεται με το άρθρο 5 παρ. 4 της Σύμβασης και την αιτιολογική του βάση, που είναι η προστασία των ατόμων από την αυθαιρεσία – Για να αξιολογηθεί εάν μια σχέση αποτελεί «οικογενειακή ζωή» εξετάζονται κάποιοι σχετικοί παράμετροι, συμπεριλαμβανομένων της συμβίωσης του ζεύγους, της διάρκειας της σχέσης του και της εκδήλωσης της αμοιβαίας δέσμευσης με την απόκτηση παιδιών ή με άλλους τρόπους – Στο πλαίσιο της μετανάστευσης, το άρθρο 8 δεν επιβάλλει στα κράτη γενική υποχρέωση να σέβονται την επιλογή των συζύγων όσον αφορά στη χώρα όπου αποφασίζουν να εγκατασταθούν ούτε να επιτρέπουν την οικογενειακή συνένωση στο έδαφός τους – Η φράση «προβλέπεται υπό του νόμου» της παραγράφου 2 του άρθρου 8 προϋποθέτει ότι η νομική βάση του επαχθούς για το δικαίωμα του σεβασμού της οικογενειακής ζωής μέτρου είναι «προσβάσιμη» και «προβλέψιμη» – Η προϋπόθεση της προβλεψιμότητας του νόμου δεν υποχρεώνει τα κράτη να υιοθετούν διατάξεις δικαίου που ορίζουν λεπτομερειακά κάθε συμπεριφορά που μπορεί να προκαλέσει την έκδοση απόφασης απέλασης ενός αλλοδαπού για λόγους εθνικής ασφάλειας – Όταν πρόκειται για θεμελιώδη δικαιώματα είναι αντίθετη με το κράτος δικαίου η άνευ όρων άσκηση της διακριτικής ευχέρειας που αναγνωρίζεται στην εκτελεστική εξουσία – Επιβάλλοντας άμεσα στα κράτη την υποχρέωση να προστατεύουν τα δικαιώματα του ανθρώπου και πρωτίστως στο πλαίσιο της εθνικής έννομης τάξης τους το άρθρο 13 αποτελεί συμπληρωματική εγγύηση που διασφαλίζει την αποτελεσματική απόλαυση αυτών των δικαιωμάτων.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2004](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Alsayed Allaham κατά Ελλάδας¹⁰

⁸ Βλέπε απόφαση επί της υπόθεσης [Nunez κατά Νορβηγίας](#) (Προσφυγή No. 55597/09).

⁹ Βλέπε [Raza κατά Βουλγαρίας](#) (31465/08), [Geleri κατά Ρουμανίας](#) (33118/05).

¹⁰ Για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική γλώσσα βλέπε στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους σε <http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1330566>.

Κακομεταχείριση αλλοδαπού πολίτη, συζύγου ελληνίδας, ενόσω βρισκόταν στη δικαιοδοσία των αστυνομικών αρχών – Αθώωση των φερομένων ως αυτουργών από το Πενταμελές Εφετείο Αθηνών – Απόρριψη της αστικής αξίωσης του θύματος της παραβίασης από την ελληνική δικαιοσύνη – Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου απαγορεύει ρητά τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία, ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά του θύματος – Κατά την αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων, το Δικαστήριο γενικά εφαρμόζει τον κανόνα της απόδειξης «πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας» – Όταν ένα άτομο τραυματιστεί ενόσω βρίσκεται υπό κράτηση ή με άλλα λόγια υπό τον έλεγχο της αστυνομίας, οποιοσδήποτε τέτοιος τραυματισμός θα αποτελούσε σοβαρό τεκμήριο ότι έπεσε θύμα κακομεταχείρισης – Η αθώωση των αστυνομικών όσον αφορά την κατηγορία της επίθεσης σε βάρος ενός ατόμου δεν απαλλάσσει το κράτος από το βάρος της αποδείξεως βάσει του άρθρου 3 της Σύμβασης προκειμένου να αποδείξει ότι οι τραυματισμοί του πιο πάνω ατόμου ενόσω ήταν υπό τον έλεγχο της αστυνομίας δεν προκλήθηκαν από αστυνομικούς – Το Δικαστήριο θεωρεί ότι θα πρέπει να δοθεί σημασία στο γεγονός ότι ο Αρχηγός της Ελληνικής Αστυνομίας αναγνώρισε ότι ο κύριος Γεωργαντζής και ο κύριος Γιαννόπουλος προκάλεσαν σωματικές βλάβες στον προσφεύγοντα, καθώς και στην απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου το οποίο δέχτηκε βάσει των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίστηκαν ενώπιόν του ότι ο προσφεύγων χτυπήθηκε από τον κύριο Γεωργαντζή.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2007](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Amrollahi κατά Δανίας

Απέλαση στο Ιράν διαταχθείσα βάσει καταδικαστικής απόφασης για διακίνηση ναρκωτικών – Δημιουργία οικογένειας στη Δανία – Ανατροφή παιδιών κατά τη δανική παράδοση – Γενικές αρχές του Δικαστηρίου στις υποθέσεις που υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8 της Σύμβασης.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2003](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Amuur κατά Γαλλίας¹¹

Σομαλοί – Κράτηση αιτούντων άσυλο σε διεθνή ζώνη αεροδρομίου – Εξαναγκασμός σε επιστροφή.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 1998](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Aoulmi κατά Γαλλίας

Απέλαση στην Αλγερία συνεπεία ποινικής καταδίκης για παραβίαση του νόμου περί ναρκωτικών – Επικαλούμενο σοβαρά προβλήματα υγείας του προσφεύγοντα εθνικό δικαστήριο ακυρώνει την απόφαση απέλασης μετά την εκτέλεσή της – Παραβίαση προσωρινής δικαστικής προστασίας που υπέδειξε στη γαλλική κυβέρνηση το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Είναι υποχρεωτικής φύσης τα προσωρινά μέτρα που διατάσσει το Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 39 του Κανονισμού του αφού αποσκοπούν στη διαφύλαξη του αντικειμένου της προσφυγής: η υπόδειξη λήψης προσωρινών μέτρων επιτρέπει στο Δικαστήριο όχι μόνο να εξετάσει αποτελεσματικά την προσφυγή, αλλά και να διασφαλίσει στον προσφεύγοντα την αποτελεσματικότητα της προστασίας που προβλέπει η Σύμβαση και, τελικώς, στην Επιτροπή Υπουργών να επιβλέψει την εκτέλεση της οριστικής απόφασης. Επιπλέον, επιτρέπει στο ενδιαφερόμενο κράτος να εκπληρώσει την υποχρέωση συμμόρφωσης με την οριστική απόφαση του Δικαστηρίου, που είναι νομικά δεσμευτική κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 46 της Σύμβασης – Αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματος της ατομικής προ-

¹¹ Βλέπε αποφάσεις επί των υποθέσεων [Seferovic κατά Ιταλίας](#) (12921/04) και [Rahimi κατά Ελλάδας](#) (Προσφυγή 8687/08).

σφυγής που κατοχυρώνει το άρθρο 34 της Σύμβασης.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2006](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Aristimuño Mendizabal κατά Γαλλίας

Αναγνώριση καθεστώτος του πρόσφυγα σε Ισπανίδα Βασκικής καταγωγής – Παύση του καθεστώτος του πρόσφυγα μετά την αλλαγή του πολιτικού καθεστώτος στην Ισπανία – Δημιουργία οικογένειας στη Γαλλία και απόκτηση παιδιού με γαλλική ιθαγένεια – Η 14ετής με προβλεπόμενη από το νόμο καθυστέρηση των γαλλικών αρχών να χορηγήσουν άδεια διαμονής σε πολίτη κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνιστά επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και της οικογενειακής ζωής που προστατεύει το άρθρο 8 της Σύμβασης – Ερμηνεία του άρθρου 8 της Σύμβασης υπό το φως του κοινοτικού δικαίου για τη διακίνηση και τη διαμονή των εργαζομένων των κρατών μελών και των οικογενειών τους στο εσωτερικό της Κοινότητας – Καταδίκη της Γαλλίας στην καταβολή αποζημίωσης ποσού ύψους 50.000 ευρώ.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2006](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Auad κατά Βουλγαρίας¹²

Πραγματικά περιστατικά: Ο προσφεύγων, κύριος Ahmed Jamal Auad, είναι ανιθαγενής παλαιστινιακής καταγωγής, γεννηθείς το 1989 στον παλαιστινιακό προσφυγικό καταυλισμό Ain al-Hilweh, που βρίσκεται στο Λίβανο, κοντά στην πόλη Saïda. Κατά το χρόνο εκδίκασης της υπόθεσης ενώπιον του Δικαστηρίου ζούσε στη Σόφια (Βουλγαρία). Έφτασε στη Βουλγαρία το Μάιο του 2009 και αμέσως κατέθεσε αίτημα ασύλου. Κατηγορούμενος για τρομοκρατία (λόγω της συμμετοχής του σε περισσότερες από δέκα ανθρωποκτονίες) το Νοέμβριο του 2009 διατάχθηκε η απέλασή του στο Λίβανο για λόγους εθνικής ασφάλειας. Παρέμεινε κρατούμενος έως το Μάιο του 2011, δηλαδή για το μέγιστο χρονικό διάστημα (18 μήνες) στέρησης της προσωπικής ελευθερίας που προβλέπει η εθνική νομοθεσία της Βουλγαρίας στις περιπτώσεις απέλασης αλλοδαπών. Αφού απολύθηκε παρέμεινε στη Σόφια και παρυσιαζόταν καθημερινά στο τοπικό αστυνομικό τμήμα.

Το Δεκέμβριο του 2009, προσέβαλε ανεπιτυχώς ενώπιον βουλγαρικού δικαστηρίου την απόφαση απέλασής του από τη χώρα. Σχετικά, τα δικαστήρια της χώρας έκριναν ότι οι πληροφορίες που συνέλεξαν τα όργανα επιβολής του νόμου δικαιολογούσαν επαρκώς την απομάκρυνσή του από τη Βουλγαρία. Επομένως, δεν ήταν αναγκαία η διεξαγωγή ενδελεχούς έρευνας ή η προσκόμιση περαιτέρω αποδεικτικών στοιχείων για τη δράση του. Από τα στοιχεία που περιλαμβάνει η πρόταση για την απέλαση του κυρίου Auad προκύπτει ότι η παρουσία του στη Βουλγαρία ευλόγως θεωρείται σοβαρή απειλή για την εθνική ασφάλεια. Δεν επιδρά επί της υπόθεσης το ζήτημα της προσωπικής του ελευθερίας και ασφάλειας στη χώρα όπου πρόκειται να απομακρυνθεί αφού η απόφαση απέλασης πληροί τις προβλεπόμενες από το νόμο προϋποθέσεις.

Ο κύριος Auad προσέφυγε εκ νέου ενώπιον δικαστηρίου αμφισβητώντας τη νομιμότητα της κράτησής του εκκρεμούσης της εκτέλεσης της απόφασης απέλασης. Κρίνοντας ότι η απόφαση κράτησης εκδόθηκε από την αρμόδια κατά το νόμο αρχή, περιβαλλόταν το νόμιμο τύπο και ήταν σύμφωνη με την εθνική νομοθεσία το δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή του.

Εν συνεχεία, ο κύριος Auad προσέφυγε ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ισχυριζόμενος α) ότι στην περίπτωση της απέλασής του στο Λίβανο κινδυνεύει να υποστεί κακομεταχείριση ή να εκτελεστεί λόγω της συμμετοχής του της Φατάχ, που είναι ομάδα που συμμετέχει στην Οργάνωση για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης και β) ότι ήταν αδικαιολόγητη και υπερβολικά μακροχρόνια η κράτησή του εκκρεμούσης της εκτέλεσης της απόφασης απέλασης. Σχετικά,

¹²Προσφυγή No. 46390/10, Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλέπε σε:

<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-106668>

επικαλείται τις διατάξεις των άρθρων 3, 5 παράγραφος 1 και 13 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Επί της παραβίασης του άρθρου 3 (κίνδυνος κακομεταχείρισης στην περίπτωση απέλασης): Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι η Σύμβαση δεν προστατεύει το δικαίωμα στο άσυλο και ότι τα κράτη έχουν την εξουσία να ελέγχουν την είσοδο, τη διαμονή και την απομάκρυνση των αλλοδαπών από το έδαφός τους. Ωστόσο, υπενθύμισε, ότι τα συμβαλλόμενα κράτη υποχρεούνται να μην απελαύνουν αλλοδαπούς σε χώρες όπου κινδυνεύουν να υποστούν κακομεταχείριση.

Ως εκ τούτου, οι εκτιμήσεις για το αν ο κύριος Auad αποτελεί απειλή για την εθνική ασφάλεια δεν ασκούν επιρροή στο πλαίσιο της εξέτασης της απέλασής του σε χώρα όπου ισχυρίζεται ότι κινδυνεύει να υποστεί κακομεταχείριση. Κατά το Δικαστήριο, το κρίσιμο ερώτημα είναι εάν για βάσιμους λόγους πιστεύεται ότι ο προσφεύγων διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να υποστεί κακομεταχείριση ή να εκτελεστεί στη χώρα όπου πρόκειται να απομακρυνθεί.

Το Δικαστήριο επισήμανε ότι τα δικαστήρια της Βουλγαρίας δεν αξιολόγησαν τον προαναφερόμενο κίνδυνο. Αντίθετα, περιόρισαν την κρίση τους στην εξέταση της νομιμότητας της απόφασης απέλασης. Προκαλεί λύπη η αντιμετώπιση της υπόθεσης του κυρίου Auad από τα δικαστήρια της Βουλγαρίας, που έκριναν ότι ήταν άνευ σημασίας το ζήτημα του κινδύνου της κακομεταχείρισης στη χώρα όπου επρόκειτο να απελαθεί.

Το Δικαστήριο παρατήρησε ότι τον Απρίλιο του 2011, ο Γενικός Γραμματέας του Ο.Η.Ε. αναφέρθηκε στις βίαιες συγκρούσεις που είχαν ξεσπάσει στον προσφυγικό καταυλισμό από τον οποίον είχε διαφύγει ο προσφεύγων και στην κατάσταση των συνεχιζόμενων βίαιων απειλών που επικρατούσε στους παλαιστινιακούς προσφυγικούς καταυλισμούς. Η βουλγαρική κυβέρνηση δεν αντέκρουσε αυτές τις πληροφορίες. Αντίθετα, προέβλεπε ότι οι αρχές εξέτασαν το ζήτημα του κινδύνου που διέτρεχε ο προσφεύγων κατά το χρόνο έκδοσης της απόφασης απέλασης και υποστήριξε ότι δεν θα τον απομάκρυναν στο Λίβανο εάν διαπίστωναν ότι κινδυνεύει να υποστεί κακομεταχείριση στη χώρα προορισμού.

Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι στη Βουλγαρία δεν ισχύουν αποτελεσματικές εγγυήσεις για την προστασία από την αυθαίρετη απέλαση των προσώπων που κινδυνεύουν να υποστούν κακομεταχείριση στη χώρα προορισμού ή για την αξιολόγηση του σχετικού κινδύνου από τις αρχές. Δεν καθίστανται σαφές με βάση ποια κριτήρια ή ποιες πληροφορίες οι αρχές καθόρισαν τον κίνδυνο που διατρέχει ο κύριος Auad. Κατά συνέπεια, το νομικό πλαίσιο δεν παρέχει επαρκείς εγγυήσεις για το ζήτημα αυτό. Δεδομένης της μη αναστρέψιμης ενδεχόμενης βλάβης που κινδυνεύει να υποστεί ο προσφεύγων στην περίπτωση της απέλασής του, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι η απέλαση του κυρίου Auad στο Λίβανο παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης.

Επί της παραβίασης του άρθρου 13 (πραγματική προσφυγή κατά της απόφασης απέλασης στις περιπτώσεις κινδύνου κακομεταχείρισης): Για να θεωρείται πραγματική η προσφυγή στις περιπτώσεις όπου οι απειλούμενοι με απέλαση προσφεύγοντες επικαλούνται κίνδυνο κακομεταχείρισης οι εθνικές αρχές οφείλουν να διερευνούν με αυστηρότητα το σχετικό ισχυρισμό και να διατάσσουν αυτόματως την αναστολή εκτέλεσης του επίδικου βλαπτικού μέτρου. Τα δικαστήρια της Βουλγαρίας αρνήθηκαν ρητά να εξετάσουν το ζήτημα του προαναφερόμενου κινδύνου και δεν είχαν τη δικαιοδοσία να αναστείλουν την εκτέλεση της απόφασης απέλασης. Επομένως, κατά παραβίαση του άρθρου 13, ο κύριος Auad δεν είχε πρόσβαση σε πραγματική προσφυγή προκειμένου να προβάλει τους ισχυρισμούς του για τον κίνδυνο της κακομεταχείρισης.

Επί της παραβίασης του άρθρου 5 της Σύμβασης (κράτηση εκκρεμούσης της εκτέλεσης απόφασης απέλασης): Κατά το Δικαστήριο παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης αφού η δικαιολογητική βάση της απόφασης κράτησης του προσφεύγοντα δεν ίσχυε καθόλη τη διάρκεια στέρησης της προσωπικής του ελευθερίας λόγω της παράλειψης των βουλγαρικών αρχών να εφαρμόσουν με την προσήκουσα επιμέλεια τη σχετική διαδικασία.

Επί του άρθρου 46 (εκτέλεση της απόφασης): Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, εν όψει των σοβαρών

μη αναστρέψιμων συνεπειών της απομάκρυνσης των αλλοδαπών σε χώρες όπου κινδυνεύουν να υποστούν κακομεταχείριση καθώς και του σχετικού ελλείμματος επαρκών εγγυήσεων στο βουλγαρικό δίκαιο απαιτείται η τροποποίηση της επίμαχης εθνικής νομοθεσίας ώστε να διασφαλιστεί: 1) ότι οι αρχές εξετάζουν τον κίνδυνο κακομεταχείρισης, υπό το φως της γενικής κατάστασης που επικρατεί στη χώρα προορισμού του απειλούμενου με απέλαση αλλοδαπού και των ιδιαίτερων περιστάσεων της υπόθεσής του, όταν ο ενδιαφερόμενος προβάλλει ισχυρισμούς για τον κίνδυνο κακοποίησης που διατρέχει στη χώρα όπου πρόκειται να απομακρυνθεί, 2) ότι αναφέρεται η χώρα προορισμού του απειλούμενου με απέλαση αλλοδαπού στην απόφαση για την απομάκρυνσή του από τη Βουλγαρία και ότι παρέχεται στον ενδιαφερόμενο η δυνατότητα άσκησης προσφυγής κατά της απόφασης αυτής, 3) ότι αναστέλλεται αυτομάτως η εκτέλεση της προσβαλλομένης ενώπιον δικαστηρίου απόφασης απέλασης και 4) ότι τα δικαστήρια εξετάζουν ενδελεχώς τους ισχυρισμούς για σοβαρό κίνδυνο κακομεταχείρισης στη χώρα όπου απομακρύνεται ο απειλούμενος με απέλαση αλλοδαπός.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η Βουλγαρία παραβίασε τα άρθρα 3, 5 παράγραφος 1 και 13 της Σύμβασης.

Bader and others κατά Σουηδίας

Απόρριψη αιτήματος ασύλου Σύριου κουρδικής καταγωγής – Ερήμην καταδίκη από συριακό δικαστήριο στην εσχάτη των ποινών για έγκλημα τιμής – Βάσιμος και δικαιολογημένος φόβος επιστροφής υπό το φως των άρθρων 2 και 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Παραβιάζει το άρθρο 2 της Σύμβασης η έκδοση ή η απέλαση ενός προσώπου σε χώρα όπου κινδυνεύει από την εκτέλεση της θανατικής ποινής που επιβλήθηκε στο πλαίσιο διαδικασίας στην οποία παραβιάστηκε το δικαίωμά του σε δίκαιη δίκη – Στην περίπτωση απομάκρυνσης στη Συρία η θανατική ποινή που επιβλήθηκε κατά παραβίαση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη δημιουργεί αναπόφευκτα πρόσθετο φόβο και αγωνία καθώς είναι πραγματική η πιθανότητα εκτέλεσής της σ' αυτήν τη χώρα – Οι σουηδικές αρχές εκθέτουν τον πρώτο προσφεύγοντα σε σοβαρό κίνδυνο απελαύνοντάς τον στη Συρία χωρίς να έχουν προηγουμένως διασφαλίσει το σεβασμό του δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη και την προστασία του από την απαγγελία της θανατικής ποινής – Τα κράτη που κύρωσαν το Πρωτόκολλο Νο. 13 ανέλαβαν την υποχρέωση όχι μόνον να μην επιβάλουν και να μην εκτελούν τη θανατική ποινή αλλά και να μην εκθέτουν κανένα στον κίνδυνο να υποστεί την εκτέλεσή της.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2006](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Baybaşin κατά Ολλανδίας

Η τακτική εβδομαδιαία σωματική έρευνα των κρατουμένων είναι απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της Σύμβασης – Η εξάντληση των εσωτερικών ενδίκων μέσων περιορίζεται σε αυτά που είναι πραγματικά διαθέσιμα, με την έννοια ότι η ύπαρξή τους είναι επαρκώς βέβαιη, και είναι ικανά να θεραπεύσουν άμεσα την παραβίαση της Σύμβασης – Ο κανόνας της εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων δεν είναι απόλυτος ούτε αυτόματα εφαρμοστέος – Άσκηση αγωγής ενώπιον εθνικού δικαστηρίου για δίκαιη ικανοποίηση πριν το Δικαστήριο διαπιστώσει την παραβίαση διάταξης ουσιαστικού δικαίου της Σύμβασης: η περίπτωση αυτή δεν υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής των προϋποθέσεων του παραδεκτού της προσφυγής – Ο κανόνας της εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση της αξίωσης για δίκαιη ικανοποίηση που υποβάλλεται στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 41 της Σύμβασης – Δίκαιη ικανοποίηση για παραβίαση δικαιώματος που προστατεύει η Σύμβαση: αν και το Δικαστήριο είναι ευαισθητοποιημένο όσον αφορά στην επιδίκαση δίκαιης ικανοποίησης δυνάμει του άρθρου 41 και πράγματι τη διατάσσει, ανάλογα με την περίπτωση, η επιδίκαση χρηματικών ποσών στους προσφεύγοντες δεν είναι μια από

τις βασικές υποχρεώσεις του αλλά δευτερεύουσα και συμπληρωματική του καθήκοντός του να διασφαλίζει την εκπλήρωση των δεσμεύσεων που έχουν αναλάβει τα κράτη δυνάμει της Σύμβασης – Μια από τις συνέπειες του άρθρου 46 της Σύμβασης είναι η νομική υποχρέωση του διάδικου κράτους για το οποίο το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση όχι μόνον να καταβάλει την αποζημίωση στην οποία καταδικάστηκε δυνάμει του άρθρου 41 αλλά επίσης να επιλέξει, εποπτευόμενο από την Επιτροπή Υπουργών, το γενικό και / ή ανάλογα με την περίπτωση το ειδικότερο μέτρο που πρέπει να υιοθετήσει στην εσωτερική έννομη τάξη ώστε να θέσει τέλος στην παραβίαση που διαπίστωσε το Δικαστήριο και να θεραπεύσει στο μέτρο του δυνατού τις συνέπειές της – Εάν η εθνική νομοθεσία δεν επιτρέπει, ή επιτρέπει εν μέρει, την αποκατάσταση των συνεπειών της παραβίασης το άρθρο 41 παρέχει στο Δικαστήριο τη δικαιοδοσία να επιδικάσει στον παθόντα την προσήκουσα ικανοποίηση – Αφού το Δικαστήριο εκδώσει την απόφαση, με την οποία διαπιστώνει την παραβίαση της Σύμβασης και δυνάμει του άρθρου 41 επιδικάζει στον ενδιαφερόμενο δίκαιη ικανοποίηση για τη βλάβη που υπέστη από την παραβίαση του δικαιώματός του, το συμβαλλόμενο κράτος μπορεί, εφόσον το κρίνει σκόπιμο, να επιδικάσει επιπλέον αποζημίωση στον προσφεύγοντα, είτε με τη μορφή χρηματικού ποσού είτε με άλλη μορφή όπως είναι η μείωση της επιβληθείσας ποινής, πέραν του χρηματικού ποσού που επιδίκασε το Δικαστήριο ως δίκαιη ικανοποίηση δυνάμει του άρθρου 41 της Σύμβασης.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2006](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Beldjoudi κατά Γαλλίας

Δικαίωμα στο σεβασμό της οικογενειακής ζωής – Απέλαση για λόγους δημόσιας τάξης αλλοδαπού, που γεννήθηκε και ζει για περισσότερα από σαράντα χρόνια στη Γαλλία – Δημιουργία οικογένειας με γαλλίδα – Αρχή της αναλογικότητας: εξισορρόπηση των συμφερόντων.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση στην [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2000](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Benhebba κατά Γαλλίας

Απέλαση από τη χώρα υποδοχής επί μακρό διαμένοντος αλλοδαπού του οποίου η οικογένεια έχει εγκατασταθεί σε αυτήν – Κατ' επανάληψη καταδίκη για εγκληματικές πράξεις – Μέλη της οικογένειας του προσφεύγοντα είναι πολίτες της χώρας υποδοχής – Εφαρμογή των κριτηρίων της απόφασης Boul-tif κατά Ελβετίας στους μετανάστες δεύτερης γενιάς και στους ενηλικιωθέντες στο κράτος υποδοχής αλλοδαπούς – Οι σχέσεις μεταξύ ενηλίκων δεν υπάγονται κατ' ανάγκη στην προστασία του άρθρου 8 της Σύμβασης εκτός εάν αποδειχθεί η ύπαρξη συμπληρωματικών στοιχείων εξάρτησης πλην των συνήθων συναισθηματικών δεσμών.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2004](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Bensaid κατά Αγγλίας¹³

Απέλαση ψυχικά ασθενούς, υπό θεραπευτική αγωγή στο Ηνωμένο Βασίλειο – Λευκός γάμος – Ανάκληση άδειας παραμονής αορίστου διάρκειας – Ενώ το άρθρο 3 εφαρμόζεται κατά κανόνα όταν ο κίνδυνος του απειλούμενου με απέλαση να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση προέρχεται από ενέργειες που διαπράττονται με πρόθεση από τις δημόσιες αρχές ή τα μη κρατικά όργανα της χώρας προορισμού – απέλασης, το Δικαστήριο, υπό το φως της θεμελιώδους σημασίας της διάταξης αυτής, υπαγάγει ερμηνευτικά στο πεδίο εφαρμογής της και άλλες υποθέσεις που υποβάλλονται στην κρίση του – Στην υπό κρίση υπόθεση το Δικαστήριο αποφάσισε ότι δεν παραβιάζεται το άρθρο 3 της Σύμβασης επειδή τα πραγματικά περιστατικά που επικαλείται ο προσφεύγων δεν χαρακτηρίζονται

¹³ Βλέπε την απόφαση του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης [Samina κατά Σουηδίας](#) (Προσφυγή No. 55463/09).

ως «ιδιαίτερα εξαιρετικά» – Η πνευματική υγεία, ως καθοριστικής σημασίας στοιχείο της ιδιωτικής ζωής αφορά στην ψυχο-πνευματική ακεραιότητα. Η διατήρηση της ψυχοπνευματικής σταθερότητας αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση της αποτελεσματικής άσκησης του δικαιώματος του σεβασμού της ιδιωτικής ζωής.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2001](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Berrehab κατά Ολλανδίας

Δικαίωμα στο σεβασμό της οικογενειακής ζωής – Δικαίωμα επικοινωνίας του διαζευγμένου πατέρα με το παιδί του – Η άρνηση ανανέωσης άδειας παραμονής και η απέλαση του αλλοδαπού πατέρα αποτελούν παραβίαση στο δικαίωμα του πατέρα και του παιδιού για επικοινωνία – Αρχή της αναλογικότητας (εξισορρόπησης των συμφερόντων).

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2000](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

Biba κατά Ελλάδας¹⁴

Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη – Πρόσβαση σε δωρεάν νομική βοήθεια

(Δημοσιευμένη σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2001](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Bizotto κατά Ελλάδας

Νομιμότητα της κράτησης τοξικομανούς σε σωφρονιστικό κατάστημα που δεν διέθετε τις απαραίτητες δομές για την εξάρτηση από ναρκωτικές ουσίες

(Δημοσιευμένη σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2001](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Bouchelkia κατά Γαλλίας

Απέλαση για λόγους δημόσιας τάξης Αλγερινού που ήταν εγκατεστημένος νόμιμα με την οικογένειά του στη Γαλλία από την ηλικία των δύο ετών – Παράνομη επανείσοδος στη Γαλλία – Αναγνώριση πατρότητας παιδιού που είχε αποκτήσει με Γαλλίδα πολίτη, την οποία παντρεύτηκε – Πηγάζει από το διεθνές δίκαιο και περιορίζεται από τις συμβατικές του υποχρεώσεις η εξουσία του κράτους να ελέγχει την είσοδο και την παραμονή των αλλοδαπών στο έδαφός του – Άποψη μειοψηφίας: οι μετανάστες δεύτερης γενιάς πρέπει να απολαμβάνουν τη μεταχείριση που επιφυλάσσεται στους πολίτες της χώρας υποδοχής.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2000](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Bouljifa κατά Γαλλίας

Απέλαση για λόγους δημόσιας τάξης Μαροκινού που ήταν εγκατεστημένος νόμιμα με την οικογένειά του στη Γαλλία από την ηλικία των πέντε ετών – Μετανάστης δεύτερης γενιάς – Πηγάζει από το διεθνές δίκαιο και περιορίζεται από τις συμβατικές του υποχρεώσεις η εξουσία του κράτους να ελέγχει την είσοδο και την παραμονή των αλλοδαπών στο έδαφός του – Άποψη μειοψηφίας: οι μετανάστες δεύτερης γενιάς πρέπει να απολαμβάνουν τη μεταχείριση που επιφυλάσσεται στους πολίτες της χώρας υποδοχής.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2000](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

¹⁴ Για την ελληνική απόδοση της απόφασης βλέπε στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους σε <http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1330801> .

Boultif κατά Ελβετίας¹⁵

Ισόβια απέλαση από τη χώρα αλλοδαπού, συζύγου Ελβετίδας – Συνεπαγόμενη αδυναμία των συζύγων να συμβιώσουν λόγω εμποδίων της συζύγου να εργαστεί και κερδίζει τα προς το ζην στη χώρα καταγωγής του απειλούμενου με απέλαση συζύγου της – Εφόσον οι αποφάσεις των συμβαλλομένων κρατών θίγουν δικαίωμα που προστατεύεται από τη Σύμβαση πρέπει να είναι αναγκαίες σε μια δημοκρατική κοινωνία και να δικαιολογούνται από επιτακτική κοινωνική ανάγκη και ειδικότερα να είναι ανάλογες του επιδιωκόμενου σκοπού – Το Δικαστήριο υιοθετεί κατευθυντήριες αρχές για τις περιπτώσεις όπου η οικογένεια αποτελείται από τους συζύγους που δεν έχουν αποκτήσει παιδιά: σοβαρότητα του διαπραχθέντος αδικήματος, χρόνος που παρήλθε από τη διάπραξη της αξιόποινης πράξης και μέτεπείτα συμπεριφορά του προσφεύγοντα, διάρκεια παραμονής στη χώρα από όπου πρόκειται να απελαθεί ο αλλοδαπός, οικογενειακή κατάσταση του προσφεύγοντα, όπως για παράδειγμα διάρκεια του γάμου, ύπαρξη παιδιών κλπ.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2003](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Celniku κατά Ελλάδας¹⁶

Θάνατος αλλοδαπού πολίτη στο πλαίσιο αστυνομικής επιχείρησης – Το κράτος έχει πρωταρχικό καθήκον να εξασφαλίσει το δικαίωμα στη ζωή θεσπίζοντας κατάλληλο νομικό και διοικητικό πλαίσιο που θα εμποδίζει τη διάπραξη αδικημάτων κατά της ζωής και θα υποστηρίζεται από έναν μηχανισμό επιβολής του νόμου που θα εξασφαλίζει την πρόληψη, την καταστολή και τον κολασμό της παραβίασης των σχετικών διατάξεων – Οι ανεξέλεγκτες και αυθαίρετες ενέργειες των κρατικών οργάνων είναι ασυμβίβαστες με τον αποτελεσματικό σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Επομένως, οι επιχειρήσεις της αστυνομίας, δεν πρέπει απλά και μόνο να προβλέπονται από την εθνική νομοθεσία, αλλά και να ρυθμίζονται αποτελεσματικά από αυτή, στο πλαίσιο ενός συστήματος επαρκών και αποτελεσματικών διασφαλίσεων από την αυθαιρεσία και την κατάχρηση βίας – Ο ουσιώδης στόχος της έρευνας που απορρέει από την υποχρέωση προστασίας του δικαιώματος στη ζωή είναι η εξασφάλιση της αποτελεσματικής εφαρμογής της εθνικής νομοθεσίας που προστατεύει αυτό το δικαίωμα και, στις υποθέσεις στις οποίες εμπλέκονται κρατικοί λειτουργοί ή όργανα, η διασφάλιση της ευθύνης αυτών για θανάτους που συνέβησαν ενώ τα πρόσωπα τελούσαν υπό την ευθύνη τους – Μη ανεξάρτητη η ΕΔΕ γιατί ανατέθηκε σε συναδέρφους του «αυτουργού» που υπηρετούσαν στην ίδια με αυτόν διεύθυνση – Αναποτελεσματική η έρευνα των αρχών για τα αίτια θανάτου του πολίτη γιατί δεν διατηρήθηκε ανέπαφος ο χώρος του συμβάντος – Απόρριψη της ένστασης που προέβαλε η ελληνική κυβέρνηση κατά του παραδεκτού της προσφυγής με το σκεπτικό ότι είχε κατατεθεί καταγγελία για τα ίδια περιστατικά εξεταζόμενη στο πλαίσιο της «Διαδικασίας 1503» του συστήματος του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών: λόγω του εμπιστευτικού χαρακτήρα της και της αδυναμίας των συντακτών της καταγγελίας να συμμετέχουν στα στάδια της εξέτασής της αυτή δεν μπορεί να εξομοιώνεται ούτε από διαδικαστική άποψη ούτε από άποψη δυνητικών αποτελεσμάτων με την ατομική προσφυγή του άρθρου 34 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Όταν υπάρχουν υπόνοιες ότι μία πράξη βίας εκπορεύεται από ρατσιστικές συμπεριφορές, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να διεξαχθεί η επίσημη έρευνα με επιμέλεια και αμεροληψία, αφού απαιτείται η συνεχής επιβεβαίωση της καταδίκης του ρατσισμού και του εθνικού μίσους από την κοινωνία και η διαφύλαξη της εμπιστοσύνης των μειονοτήτων προς την ικανότητα των αρχών να τις προστατεύουν από την απειλή ρατσιστικές πράξεις βίας.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2007](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

¹⁵ Βλέπε επίσης, [Geleri κατά Ρουμανίας](#) (33118/05).

¹⁶ Για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική βλέπε στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους σε <http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1330948>

Chahal κατά Αγγλίας

Ινδοί – Απέλαση στην Ινδία αποστάτη Σιχ – Λόγοι εθνικής ασφάλειας.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 1998](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

C.N. κατά Ηνωμένου Βασιλείου¹⁷

Η προσφεύγουσα, κυρία C.N. είναι πολίτης της Ουγκάντα και ζει στην Αγγλία. Αναχώρησε από την πατρίδα της για το Ηνωμένο Βασίλειο το Σεπτέμβριο του 2002 με τη βοήθεια μια ξαδέρφης της, της P.S. που της εξασφάλισε πλαστό διαβατήριο και άδεια εισόδου στη χώρα. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι εγκατέλειψε την πατρίδα της για να διαφύγει τη σεξουαλική βία και σωματική κακοποίηση που υφίστατο. Στις αρχές του 2003 η κυρία C.N. άρχισε να εργάζεται ως οικόσιτο προσωπικό σε ένα ζευγάρι ηλικιωμένων ιρακινών, τον κύριο και την κυρία Κ. Ήταν αναγκασμένη να παρέχει όλο το 24ωρο τις υπηρεσίες της στους εργοδότες της, καθώς η κυρία Κ. έπασχε από Πάρκινσον. Οι εργοδότες της κατέβαλαν το μισθό της στο γραφείο ευρέσεως εργασίας που της είχε εξασφαλίσει τη δουλειά. Στη συνέχεια, ποσοστό του μισθού της καταβαλλόταν στη ξαδέρφη της προσφεύγουσας, κυρία P.S. προφανώς για να της τον αποδώσει. Ωστόσο, η κυρία C.N. ισχυρίζεται ότι ουδέποτε πληρώθηκε για την εργασία της στην οικογένεια Κ. Κατά το ίδιο διάστημα το διαβατήριό της κατακρατείτο. Τον Αύγουστο του 2006 λιποθύμησε στην τράπεζα και διακομίστηκε σε νοσοκομείο όπου διαγνώστηκε ότι ήταν φορέας του ιού HIV και ότι έπασχε από ψύχωση. Με το πέρας της νοσηλείας της της παρείχε στέγη φορέας της τοπικής αυτοδιοίκησης ενώ οι αρχές απέρριψαν το αίτημά της για χορήγηση ασύλου. Τον Απρίλιο του 2007 ο δικηγόρος της προσφεύγουσας επικοινωνήσε με την Ομάδα Καταπολέμησης της Εμπορίας Ανθρώπων της Μητροπολιτικής Αστυνομίας που άρχισε να διερευνά την υπόθεσή της. Με το πέρας της έρευνας οι αστυνομικές αρχές κατέληξαν ότι στην περίπτωση της κυρίας C.N. δεν υπήρχαν ενδείξεις εμπορίας ανθρώπων. Στις 6.7.2010 άρχισε να ισχύει ο Νόμος του 2009 που ποινικοποιεί τη δουλειά, την ειλωτεία ή την αναγκαστική εργασία και προβλέπει πρόστιμο και / ή φυλάκιση κατ'ανώτατο όριο 14 ετών. Η σχετική διάταξη νόμου δεν έχει αναδρομική ισχύ.

Επικαλούμενη τις διατάξεις των άρθρων 4 (απαγόρευσης της δουλειάς και των καταναγκαστικών έργων), 8 (δικαίωμα σεβασμού της οικογενειακής και ιδιωτικής ζωής) και 13 (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής) η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι υποβλήθηκε σε μεταχείριση που συνίστατο σε ειλωτεία και ότι οι αρχές δεν διερεύνησαν την υπόθεσή της ελλείψει σχετικής εθνικής νομοθεσίας κατά τον κρίσιμο χρόνο που να ποινικοποιεί την ειλωτεία και την αναγκαστική ή υποχρεωτική εργασία).

Το Δικαστήριο έκρινε ομόφωνα ότι το Ηνωμένο Βασίλειο παραβίασε το άρθρο 4 της Σύμβασης.

Čonka κατά Βελγίου¹⁸

Απέλαση απορριφθέντων αιτούντων άσυλο – Διαδικασία σύλληψης και απέλασης – Σύλληψη των προσφευγόντων με την εμφάνισή τους ενώπιον των αστυνομικών αρχών οι οποίες τους είχαν καλέσει για να ολοκληρώσουν τη διαδικασία εξέτασης του αιτήματός τους για άσυλο – Η μόνη προϋπόθεση εφαρμογής του άρθρου 5 παρ. 1 (στ) είναι η εκκρεμούσα διαδικασία απέλασης – Κάθε στερητικό της ελευθερίας μέτρο πρέπει να συνάδει με το σκοπό του άρθρου 5, που είναι η προστασία του ατόμου από την αυθαιρεσία – Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει ως αντικείμενο την προστασία δικαιωμάτων που δεν είναι θεωρητικά ή εξωπραγματικά, αλλά πρακτικά και αποτελεσματικά – Ο κατάλογος των εξαιρέσεων της στέρησης της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας είναι εξαντλητικός και άρα η συσταλτική είναι η μόνη σύμφωνη με τη Σύμβαση ερμηνεία – Είναι αποτελεσματικό κατά την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης το ένδικο μέσο που αποκλείει την εκτέλεση

¹⁷ Για το πλήρες κείμενο της απόφασης επί της προσφυγής Νο. 4239/08 βλέπε στον ιστότοπο του Δικαστηρίου, στη διεύθυνση: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-114518>

¹⁸ Βλέπε [Seferovic κατά Ιταλίας](#) (12921/04).

μέτρων που είναι αντίθετα με τη Σύμβαση και των οποίων οι συνέπειες είναι μη αναστρέψιμες – Έννοια της ομαδικής απέλασης κατά το Τέταρτο Πρωτόκολλο της Σύμβασης – Άποψη μειοψηφίας: σε ένα κράτος δικαίου οι παράνομοι μετανάστες δεν στερούνται τα δικαιώματά τους.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2003](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Cruz Varaz κατά Σουηδίας

Έκδοση – Απέλαση – Χιλή – Βασανιστήρια – Αλλαγή συνθηκών στην χώρα καταγωγής – Ανθρώπινα Δικαιώματα – Άρνηση αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 1998](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Cuscani κατά Αγγλίας

Δικαίωμα του κατηγορούμενου σε δίκαιη δίκη – Δικαίωμα του κατηγορούμενου να τύχει δωρεάν παραστάσεως διερμηνέως εάν δεν εννοεί ή δεν ομιλεί τη γλώσσα που ομιλείται στο δικαστήριο – Ανήκει στο δικαστήριο η υποχρέωση να διασφαλίσει το συμφέρον του κατηγορούμενου.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2003](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

D. και άλλοι κατά Τουρκίας

Απέλαση από την Τουρκία ιρανών αιτούντων άσυλο – Ο φόβος δίωξης συνίσταται στην εκτέλεση ποινικής καταδίκης σε 100 μαστιγώματα για παράνομη συνουσία – Μια σωματική τιμωρία μπορεί να είναι αντίθετη με την αξιοπρέπεια και τη σωματική ακεραιότητα του προσώπου, έννοιες που προστατεύει το άρθρο 3 της Σύμβασης – Για να χαρακτηριστεί η τιμωρία της προσφεύγουσας «απάνθρωπη», αρκεί ότι η εθνική νομοθεσία επιτρέπει σε ένα ανθρώπινο όν να ασκεί τέτοια σωματική βία σε συνάνθρωπό του και μάλιστα σε δημόσιο χώρο.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2007](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Dougoz κατά Ελλάδας¹⁹

Παραβίαση του άρθρου 3 λόγω των συνθηκών κράτησης

(Δημοσιευμένη σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2001](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Ezzouhdi κατά Γαλλίας

Δικαίωμα στο σεβασμό της οικογενειακής ζωής – Απέλαση για λόγους δημόσιας τάξης αλλοδαπού που εγκαταστάθηκε στη Γαλλία από νεαρά ηλικία – Οι σχέσεις ενηλίκων δεν υπάγονται κατ' ανάγκη στην προστασία του άρθρου 8, εκτός αν αποδεικνύεται η ύπαρξη συμπληρωματικών στοιχείων εξάρτησης, πέρα από τους συνήθεις συναισθηματικούς δεσμούς – Καταδίκη για κατοχή και χρήση ναρκωτικών – Αποτελεί κυριαρχικό δικαίωμα των συμβαλλομένων στη Σύμβαση κρατών να διασφαλίζουν τη δημόσια τάξη – Αρχή της αναλογικότητας : εξισορρόπηση συμφερόντων.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2001](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Gebremedhin (Gaberamedhien) κατά Γαλλίας²⁰

¹⁹ Για την απόφαση στην ελληνική βλέπε στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους σε <http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1330834>. Βλέπε επίσης, [Rahimi κατά Ελλάδας](#) (Προσφυγή 8687/08).

²⁰ Βλέπε την από 9.11.2010 απόφαση (στη γαλλική γλώσσα σε: <http://www.unhcr.org/refworld/pdfid/4d09e3212.pdf>)

Άρνηση εισόδου στη Γαλλία σε αιτούντα άσυλο από την Ερυθραία – Αδυναμία κατάθεσης αιτήματος ασύλου στη διεθνή ζώνη του αεροδρομίου λόγω άρνησης του Υπουργού Εσωτερικών, που έκρινε προφανώς καταχρηστική την αίτησή του για είσοδο στη Γαλλία ως αιτούντα άσυλο – Τα μέτρα προσωρινής δικαστικής προστασίας που υπέδειξε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είχαν ως αποτέλεσμα την είσοδό του στη Γαλλία και την υποβολή του αιτήματος ασύλου – Αναγνώριση του καθεστώτος του πρόσφυγα – Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου για να καταργηθεί η ιδιότητα του θύματος της παραβίασης με μια ευνοϊκή απόφαση ή ένα ευνοϊκό μέτρο πρέπει κατ' αρχή να έχουν αναγνωρίσει ρητά ή κατ' ουσίαν οι εθνικές αρχές την παραβίαση που επικαλείται ο ενδιαφερόμενος και εν συνεχεία να έχουν αποκαταστήσει τη ζημία που προκάλεσαν – Ο ισχυρισμός σύμφωνα με τον οποίο η επαναπροώθηση σε μια τρίτη χώρα εκθέτει τον προσφεύγοντα σε κίνδυνο μεταχείρισης που απαγορεύει το άρθρο 3 της Σύμβασης «αποτελεί κατ' ανάγκη αντικείμενο προσεκτικού ελέγχου από εθνική αρχή» – Το άρθρο 13 απαιτεί να έχει ο ενδιαφερόμενος πρόσβαση σε προσφυγή με ανασταλτικό αποτέλεσμα που προβλέπει ο νόμος – Στο πλαίσιο του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 5 παρ. 1 της Σύμβασης η εφαρμογή του προσωρινού μέτρου με το οποίο το Δικαστήριο υποδεικνύει σε ένα συμβαλλόμενο κράτος να μην απομακρύνει τον προσφεύγοντα σε συγκεκριμένη χώρα δεν επιδρά αυτή καθαυτή επί της νομιμότητας της κράτησης: δεδομένου ότι η εφαρμογή του άρθρου 39 του Κανονισμού δεν απαγορεύει την απομάκρυνση του ενδιαφερόμενου σε τρίτη χώρα, στο μέτρο που αποδεικνύεται ότι οι αρχές αυτής της χώρας δεν θα τον απομακρύνουν περαιτέρω στη χώρα που απαγορεύει το Δικαστήριο, η κράτηση του προσφεύγοντα για το σκοπό αυτόν είναι «νόμιμη» καθόσον «εκκρεμεί διαδικασία απελάσεως ή εκδόσεως» κατά την έννοια του άρθρου 5 παρ. 1 εδ. στ' της Σύμβασης.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2007](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Guel κατά Ελβετίας²¹

Οικογενειακή συνένωση απορριφθέντος πρόσφυγα, διαμένοντος νόμιμα στην Ελβετία για ανθρωπιστικούς λόγους – Άρνηση των ελβετικών αρχών να επιτρέψουν σε ανήλικο παιδί του την είσοδο στη χώρα με σκοπό τη συνένωση με τους γονείς του – Η έννοια της οικογένειας που προστατεύει το άρθρο 8 της Σύμβασης σημαίνει ότι ένα παιδί που γεννιέται σε γάμο αποτελεί «νομικά» μέρος της σχέσης αυτής – Η εφαρμογή του άρθρου 8 σε θέματα μετανάστευσης δεν επιβάλλει στα κράτη γενική υποχρέωση να σέβονται την επιλογή της κοινής κατοικίας των έγγαμων μεταναστών και να επιτρέπουν την οικογενειακή συνένωση στο έδαφός τους. Για να διαγνωσθούν οι υποχρεώσεις του κράτους πρέπει να εξετάζονται τα επιμέρους στοιχεία της υπόθεσης – Η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στο θέμα της οικογενειακής συνένωσης – Άποψη μειοψηφίας: η συμβίωση του γονέα με το παιδί αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της οικογενειακής ζωής. Οι ελβετικές αρχές δεν εξισορρόπησαν με δίκαιο τρόπο τα συμφέροντα του προσφεύγοντα και του γιου του αφενός και της κοινωνίας του κράτους υποδοχής αφετέρου. Η απόρριψη του αιτήματος για οικογενειακή συνένωση είναι δυσανάλογη και άρα μη αναγκαίο μέτρο σε μια δημοκρατική κοινωνία.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2000](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

με την οποία το Δικαστήριο απέρριψε ως απαράδεκτη την προσφυγή που άσκησε ο κύριος Gebremedhin κατά Ελλάδας και Γαλλίας επικαλούμενος παραβίαση των άρθρων 3 (όσον αφορά στη διαμονή του και στο ενδεχόμενο απομάκρυνσής του στην Ελλάδα πριν μεταβεί στη Γαλλία) και 3 σε συνδυασμό με άρθρο 13 (όσον αφορά στην αδυναμία να προσφεύγει ενώπιον γαλλικού δικαστηρίου για να αμφισβητήσει την απόφαση για την απομάκρυνσή του στην Ελλάδα δυνάμει του Κανονισμού Δουβλίνου II). Σημειώνεται ότι οι αρμόδιες γαλλικές αρχές αναγνώρισαν στον προσφεύγοντα το καθεστώς του πρόσφυγα.

²¹ Βλέπε απόφαση του επί της υπόθεσης [Nunez κατά Νορβηγίας](#) (Προσφυγή No. 55597/09)

Harizi κατά Γαλλίας

Το δικαίωμα κάθε κατηγορούμενου να απολαμβάνει την αποτελεσματική συνδρομή δικηγόρου για την υπεράσπισή του είναι ένα από τα θεμελιώδη στοιχεία της δίκαιης δίκης – Δεν μπορεί ο νομοθέτης να επιβάλλει κυρώσεις για τις αδικαιολόγητες ερημοδικίες, ακόμα και όταν καλείται να τις αποθαρρύνει, προβλέποντας εξαιρέσεις στην άσκηση του δικαιώματος του κατηγορούμενου να απολαμβάνει τη συνδρομή δικηγόρου – Η θεμιτή προϋπόθεση της εμφάνισης των κατηγορουμένων στις συνεδριάσεις των δικαστηρίων μπορεί να εξασφαλιστεί με άλλα μέσα χωρίς να πλήττεται το δικαίωμα στην υπεράσπιση.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόφαση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2005](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

Hilal κατά Αγγλίας

Απορριφθείς αιτών άσυλο – Βασανιστήρια : απόδειξη βασανιστηρίων και θανάτου λόγω βασανιστηρίων – Δυνατότητα ασφαλούς παραμονής του απορριφθέντος αιτούντα άσυλο σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής του – Νόμιμη αναχώρηση από τη χώρα – Εθνική διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα – Συνέντευξη – Βάρος απόδειξης – Απέλαση στον τόπο καταγωγής της πατρίδας του αιτούντα άσυλο – Η αποτελεσματικότητα της προσφυγής του άρθρου 13 ΕυρΣΔΑ δεν εξαρτάται από τη βεβαιότητα της θετικής έκβασής της για τον προσφεύγοντα, που επικαλείται ότι παραβιάσθηκε δικαίωμα που προστατεύεται από τη Σύμβαση.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2001](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Hirsi Jamaa και άλλοι κατά Ιταλίας

Πολίτες Σομαλίας και Ερυθραίας, μέλη ευρύτερης ομάδας αλλοδαπών προερχόμενων από τη Λιβύη – Προσέγγιση στις ιταλικές ακτές με βάρκες – Αναχαίτιση από την ιταλική ακτοφυλακή στην ανοιχτή θάλασσα, σε περιοχή υπό τη δικαιοδοσία της Μάλτας – Επιβίβαση σε ιταλικά πολεμικά πλοία και βίαιη επαναπροώθηση στην Λιβύη (Τρίπολη) – Διμερείς συμφωνίες μεταξύ Ιταλίας και Λιβύης – Καταπολέμηση παράνομης μετανάστευσης με επιχειρήσεις αναχαίτισης σε ανοιχτή θάλασσα – Εξωεδαφική άσκηση της δικαιοδοσίας ενός Κράτους για πράξεις που τελούνται στην ανοιχτή θάλασσα – Συνεχής και αποκλειστικός de jure και de facto έλεγχος των ιταλικών αρχών πάνω στα ιταλικά πολεμικά πλοία κατά τη μεταφορά των προσφευγόντων στη Λιβύη – Εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω της έκθεσης των προσφευγόντων σε κίνδυνο απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης στη Λιβύη – Απουσία εθνικού συστήματος ασύλου στην Λιβύη – Διακοπή της λειτουργίας του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ στην Τρίπολη – Υπερσυγκέντρωση μεταναστών και άθλιες των υγειονομικές συνθήκες στα κέντρα κράτησης της Λιβύης – Μετανάστες εκτεθειμένοι σε ξενοφοβικές και ρατσιστικές επιθέσεις στη Λιβύη – Διμερείς ή πολυμερείς συμφωνίες για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης δεν απαλλάσσουν τα Κράτη από τις υποχρεώσεις τους από τη Σύμβαση – Πραγματικός κίνδυνος μεταχείρισης αντίθετης προς το άρθρο 3 της Σύμβασης – Η σημασία των πληροφοριών από εκθέσεις διεθνών οργανισμών, ως προς την εκτίμηση του κινδύνου απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχείρισης – Οι ιταλικές αρχές γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν ότι στη Λιβύη οι προσφεύγοντες θα εκτεθούν σε μεταχείριση αντίθετη προς τη Σύμβαση και θα στερηθούν κάθε είδους προστασίας – Οι κανόνες για τη διάσωση στη θάλασσα και για την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων επιβάλλουν στα Κράτη την υποχρέωση να τηρούν την αρχή της ‘μη επαναπροώθησης’ – Παραβίαση του Άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω του γεγονότος ότι οι προσφεύγοντες εκτέθηκαν στον κίνδυνο αυθαίρετου επαναπατρισμού στην Ερυθραία και τη Σομαλία – Υποχρέωση της Ιταλίας να λάβει διαβεβαιώσεις ότι υπήρχαν επαρκείς εγγυήσεις, ώστε να αποφευχθεί το ενδεχόμενο οι προσφεύγοντες να επιστραφούν αυθαίρετα στις χώρες καταγωγή τους

– Η παρουσία της Ύπατης Αρμοστείας στην Τρίπολη δεν θεωρήθηκε ως εγγύηση προστασίας των αιτούντων άσυλο, λόγω της αρνητικής στάσης των αρχών της Λιβύης – Παραβίαση του άρθρου 4 του Τετάρτου Πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ – Οι ομαδικές απελάσεις σε διεθνή ύδατα απαγορεύονται σύμφωνα με την αρχή της καλής πίστης – Η άσκηση της εξωεδαφικής δικαιοδοσίας από το εν λόγω Κράτος μπορεί να πάρει τη μορφή μιας ομαδικής απέλασης – Η ερμηνεία των συμβατικών διατάξεων σύμφωνα με την αρχή της καλής πίστης, υπό το φως του αντικειμένου και του σκοπού της συνθήκης και σύμφωνα με την αρχή της αποτελεσματικότητας – Ομαδικός χαρακτήρας της απομάκρυνσης στη Λιβύη, καθώς δεν ελήφθη υπόψη η ιδιαίτερη κατάσταση κάθε προσφεύγοντα – Οι προσφεύγοντες δεν ενημερώθηκαν για την δυνατότητα να αιτηθούν διεθνή προστασία και δεν είχαν την πρόσβαση σε οποιαδήποτε διαδικασία εξατομικευμένης κρίσης για την προσωπική τους κατάσταση, πριν την επιστροφή τους στη Λιβύη – Παραβίαση άρθρων 13, 3 και 4 του 4ου Πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ, σε συνδυασμό, λόγω μη ύπαρξης ενός αποτελεσματικού ενδίκου βοηθήματος με ανασταλτικό αποτέλεσμα, κατά του μέτρου της απομάκρυνσης που εξέθεσε τους προσφεύγοντες σε κίνδυνο βασανιστηρίων ή κακομεταχείρισης – Συγκλίνουσα γνώμη: η σχέση μεταξύ του διεθνούς δικαίου για τα ανθρώπινα δικαιώματα και του διεθνούς δικαίου για τους πρόσφυγες.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2012](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Hode and Abdi κατά Ηνωμένου Βασιλείου ²²

Οι προσφεύγοντες, κύριος Ilyas Elmi Hode, πολίτης Σομαλίας και η Hawa Aden Abdi, πολίτης Τζιμπουτί, είναι σύζυγοι. Ο κύριος Hode έφθασε στο Ηνωμένο Βασίλειο στις 18.2.2004 και κατέθεσε αίτηση ασύλου. Το Μάρτιο του 2006 αναγνωρίστηκε πρόσφυγας και του χορηγήθηκε 5ετής άδεια διαμονής στο Ηνωμένο Βασίλειο, ισχύος έως την 16.5.2011. Ο κύριος Hode γνωρίστηκε με την κυρία Abdi τον Ιούνιο του 2006, όταν η μέλλουσα σύζυγός του ζούσε στο Τζιμπουτί. Παντρεύτηκαν τον Απρίλιο του 2007 στο Τζιμπουτί και ένα μήνα αργότερα ο κύριος Hode επέστρεψε στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το Φλεβάρη του 2008 και τον Ιούλιο του 2011 οι προσφεύγοντες απέκτησαν δύο παιδιά. Οι βρετανικές αρχές απέρριψαν το αίτημα της κυρίας Abdi για οικογενειακή συνένωση με τον πρόσφυγα σύζυγό της στο Ηνωμένο Βασίλειο με το σκεπτικό ότι η σχετική νομοθεσία εφαρμόζεται μόνον στα μέλη της οικογένειας που είχε ο πρόσφυγας πριν διαφύγει από τη χώρα της συνήθους διαμονής του. Επίσης, απέρριψαν το αίτημά της για οικογενειακή συνένωση με αλλοδαπό που βρίσκεται και έχει εγκατασταθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο επειδή ο κύριος Hode ήταν κάτοχος άδειας διαμονής 5ετούς ισχύος. Οι προσφεύγοντες παραπονέθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου ότι η άρνηση των βρετανικών αρχών να χορηγήσουν στην κυρία Abdi άδεια εισόδου στο Ηνωμένο Βασίλειο παραβίασε τις διατάξεις των άρθρων 8 και 14 της Σύμβασης. Σχετικά υποστήριξαν ότι οι βρετανικές αρχές τους επιφύλαξαν μεταχείριση λιγότερο ευνοϊκή από αυτήν που επιφυλάσσουν σε άλλες κατηγορίες αλλοδαπών, όπως είναι οι πρόσφυγες που έχουν παντρευτεί πριν διαφύγουν από τη χώρα της συνήθους διαμονής τους και οι φοιτητές ή οι εργαζόμενοι.

Το Δικαστήριο έκρινε ομόφωνα ότι το Ηνωμένο Βασίλειο παραβίασε το άρθρο 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της Σύμβασης. Ειδικότερα, κατά το Δικαστήριο η διαφορετική μεταχείριση των προσφεγόντων και άλλων κατηγοριών μεταναστών δεν δικαιολογείται ευλόγως και αντικειμενικά. Σχετικά, το Δικαστήριο επικαλέστηκε την απόφαση του Δικαστηρίου Ασύλου και Μετανάστευσης του Ηνωμένου Βασιλείου που είχε κρίνει ότι δεν δικαιολογείται η μειονεκτική θέση των συζύγων που αποκτούν οι πρόσφυγες αφού εγκαταλείψουν τη χώρα της συνήθους διαμονής τους. Στη σχετική υπόθεση το Δικαστήριο κάλεσε τον Υπουργό Εσωτερικών να αναλάβει πρωτοβουλίες για την τροποποίηση των σχετικών διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας. Το 2011 τροποποιήθηκαν οι σχετικές διατάξεις της εθνικής νο-

²²Για το κείμενο της απόφασης, επί της προσφυγής Νο. 22341/09, βλέπε στον ιστότοπο του Δικαστηρίου: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-114244>

μοθεσίας και πλέον επιτρέπεται κατά την αρχική περίοδο της άδειας διαμονής των προσφύγων στο Ηνωμένο Βασίλειο η οικογενειακή συνένωση με μέλη της οικογένειάς τους που δημιούργησαν μετά την αναχώρησή τους από τη χώρα καταγωγής τους.

Incal κατά Τουρκίας

Ελευθερία της έκφρασης, ουσιαστικό θεμέλιο της δημοκρατικής κοινωνίας και βασική προϋπόθεση της προόδου της ως συνόλου και των μελών της ατομικά – Προϋποθέσεις της αμεροληψίας και την ανεξαρτησίας του δικαστηρίου κατά την έννοια του άρθρου 6 παρ. 1 της Σύμβασης – Η συμμετοχή των στρατιωτικών δικαστών στα δικαστήρια εθνικής ασφάλειας της Τουρκίας πλήττει τον αμερόληπτο χαρακτήρα των δικαστηρίων.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2001](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Ζεϊμπέκ κατά Ελλάδας²³

Απόρριψη αιτήματος Ελληνίδας, που επανέκτησε την ελληνική ιθαγένεια μετά την αφαίρεσή της δυνάμει του άρθρου 19 του προϊσχύσαντος Κώδικα Ελληνικής Ιθαγένειας, για χορήγηση ισόβιας σύνταξης ως πολύτεκνης μητέρας, με το σκεπτικό ότι τα δεν ήσαν όλα τα παιδιά της Έλληνες πολίτες – Η άρνηση χορήγησης στην προσφεύγουσα της σύνταξης ως πολύτεκνης μητέρας αποτελεί προσβολή του δικαιώματος της ιδιοκτησίας της και η προσβολή αυτή δεν αντιστοιχεί ούτε σε απαλλοτρίωση ούτε σε μέτρο διευθέτησης της χρήσης των αγαθών – Με βάση την σημασία που δίνουν τόσο το Σύνταγμα, με την ύπαρξη ειδικής διάταξης όσο και ο νομοθέτης, στην προστασία της πολύτεκνης οικογένειας, το Δικαστήριο εκπλήσσεται που το Συμβούλιο της Επικρατείας στην απόφασή του για την περίπτωση της προσφεύγουσας συνδέει την χορήγηση της προστασίας αυτής που προβλέπεται από το Σύνταγμα με την «ανάγκη για την διατήρηση και την προαγωγή του ελληνικού έθνους», ένα κριτήριο που βασίζεται όχι στην ελληνική υπηκοότητα αλλά στην εθνική καταγωγή – Μια διαφορετική μεταχείριση αποτελεί διάκριση υπό την έννοια του άρθρου 14, αν «στερείται αντικειμενικής και εύλογης δικαιολογίας» δηλαδή αν δεν επιδιώκει «νόμιμο σκοπό» ή αν δεν υπάρχει εύλογη σχέση αναλογικότητας ανάμεσα στα χρησιμοποιούμενα μέσα και των επιδιωκόμενων σκοπών. Εξάλλου τα αντισυμβαλλόμενα Κράτη απολαμβάνουν ένα σχετικό περιθώριο εκτίμησης για να ορίσουν αν και σε ποιο μέτρο διαφορετικές καταστάσεις που παρουσιάζουν αναλογίες σε ορισμένα σημεία δικαιολογούν διαφορετική μεταχείριση. Παρόλα αυτά μόνον πολύ ισχυροί λόγοι μπορεί να οδηγήσουν το Δικαστήριο να κρίνει ως σύμφωνη με την Σύμβαση μια διαφορετική μεταχείριση που βασίζεται αποκλειστικά και μόνο στην υπηκοότητα – Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η προσφεύγουσα υπέστη διαφορετική μεταχείριση που δεν βασίζεται σε «καμμία αντικειμενική και εύλογη δικαιολογία» καθώς και ένα βάρος υπερβολικό και δυσανάλογο που είχε ως αποτέλεσμα να διαρρήξει την σωστή ισορροπία που πρέπει να υπάρχει ανάμεσα στις απαιτήσεις τις σχετικές με το γενικό συμφέρον της κοινωνίας και τις ανάγκες προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου.

Jabari κατά Τουρκίας²⁴

Απόρριψη αιτήματος ασύλου ως απαράδεκτου – Φόβος δίωξης λόγω φύλου – Ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα – Η τιμωρία των μοιχών γυναικών στο Ιράν σε θάνατο δια λιθοβολισμού ή μαστιγώματος συνιστά απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 της ΕυρΣΔΑ – Απέλαση – Έννοια της αποτελεσματικής προσφυγής κατά το άρθρο 13 της ΕυρΣΔΑ.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2001](#),

²³ Για την απόφαση στην ελληνική βλέπε επίσημη μετάφραση στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους: <http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1331053>

²⁴ Βλέπε επίσης τις αποφάσεις επί των υποθέσεων [Ahmadpour κατά Τουρκίας](#) (12717/2008), [Dbouba κατά Τουρκίας](#) (15916/09).

εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Jakuronic κατά Αυστρίας

Απέλαση δεκαεξάχρονου αλλοδαπού, καταδικασθέντος για ληστεία, του οποίου η οικογένεια είναι εγκατεστημένη στη χώρα υποδοχής – Προστασία της δημόσιας τάξης και πρόληψη της εγκληματικότητας – Σεβασμός του δικαιώματος της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής – Αρχή της αναλογικότητας: εξισορρόπηση των αντιμαχόμενων συμφερόντων – Μόνον ιδιαίτερα σοβαροί λόγοι μπορεί να δικαιολογήσουν την απέλαση ενός ασυνόδευτου δεκαεξάχρονου στη χώρα όπου βίωσε τον πόλεμο με όλες τις καταστροφικές συνέπειές του στις συνθήκες διαβίωσης και χωρίς αποδεικτικά στοιχεία για την ύπαρξη στενών συγγενών σ' αυτήν – Δικαιοδοσία του Δικαστηρίου δυνάμει του άρθρου 41 της Σύμβασης.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2003](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Jeunesse κατά Ολλανδίας

Προστασία της οικογενειακής ζωής στη χώρα υποδοχής υπό το πρίσμα της μετανάστευσης – Δημιουργία οικογενειακής ζωής στην Ολλανδία κατά τη διάρκεια της 16χρονης παράτυπης διαμονής της προσφεύγουσας στη χώρα – Απόφαση απέλασης της προσφεύγουσας από την Ολλανδία – Ολλανδική ιθαγένεια του συζύγου και των τέκνων της – Τα συμβαλλόμενα κράτη δεν υποχρεούνται να επιτρέπουν στους αλλοδαπούς να αναμένουν την έκβαση των διαδικασιών μετανάστευσης στο έδαφός τους – Ωστόσο, τα συμβαλλόμενα κράτη που ανέχονται την παρουσία αλλοδαπών στην επικράτειά τους, επιτρέποντάς τους να αναμένουν την έκδοση απόφασης επί του αιτήματός τους για χορήγηση άδειας διαμονής και επί της προσφυγής κατά των απορριπτικών αποφάσεων επί του προαναφερόμενου αιτήματός τους ή να καταθέτουν μεταγενέστερη αίτηση για χορήγηση άδειας διαμονής, κατ' ουσίαν τους παρέχουν τη δυνατότητα δημιουργίας σχέσεων και οικογενειακής ζωής – Βέλτιστο συμφέρον του παιδιού: οι εθνικοί φορείς λήψης αποφάσεων οφείλουν, κατ' αρχήν, να αξιολογούν προσεκτικά τα αποδεικτικά στοιχεία για την πρακτικότητα, τη σκοπιμότητα και την αναλογικότητα της απομάκρυνσης του αλλοδαπού γονέα υπό το πρίσμα της ανάγκης εξασφάλισης της αποτελεσματικής προστασίας και του βέλτιστου συμφέροντος των άμεσα πληττομένων παιδιών – Σύμφωνα με την πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η απομάκρυνση του αλλοδαπού μέλους της οικογένειας παραβιάζει το άρθρο 8 της Σύμβασης μόνον εφόσον συντρέχουν ιδιαίτερα εξαιρετικές περιστάσεις – Κατά την αξιολόγηση της συμμόρφωσης των συμβαλλομένων κρατών με τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει του άρθρου 8 της Σύμβασης, είναι απαραίτητο να συνεκτιμηθεί η κατάσταση όλων των μελών της οικογένειας, αφού η διάταξη αυτή εγγυάται την προστασία όλης της οικογένειας – Η δικαιοδοσία του Δικαστηρίου περιορίζεται στον έλεγχο των συνεπειών των κρίσεων των εθνικών δικαστηρίων, δηλαδή εξετάζει εάν οι αποφάσεις τους είναι σύμφωνες με τη Σύμβαση – Το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να εφαρμόζει ή να εξετάζει εικαζόμενες παραβιάσεις των κανόνων του ενωσιακού δικαίου, εκτός εάν αυτοί παραβιάζουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που προστατεύει η Σύμβαση – Άποψη μειοψηφίας: οι περιστάσεις της υπόθεσης δεν είναι εξαιρετικές ώστε να δικαιολογούν την προστασία της οικογενειακής ζωής της προσφεύγουσας (Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2014](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

J.H. κατά Ηνωμένου Βασιλείου²⁵

Ο προσφεύγων, κύριος J.H., είναι πολίτης Αφγανιστάν και ισχυρίζεται ότι έχει γεννηθεί το 1991. Ζει

²⁵Προσφυγή No. 48839/09. Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλέπε στη διεύθυνση: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-108157>

στο Λονδίνο. Εισήλθε στο Ηνωμένο Βασίλειο τον Ιούλιο του 2009 και κατέθεσε αίτηση ασύλου, που απορρίφθηκε. Σχετικά, επικαλέστηκε ότι κινδύνευε στο Αφγανιστάν λόγω της θέσης του πατέρα του στο προηγούμενο καθεστώς, που ήταν υψηλόβαθμο στέλεχος του Λαϊκού Κομμουνιστικού Κόμματος του Αφγανιστάν. Παραπονείται ότι η απομάκρυνσή του στο Αφγανιστάν παραβιάζει τα δικαιώματα που προστατεύουν και εγγυώνται οι διατάξεις των άρθρων 2 (δικαίωμα στη ζωή) και 3 (απαγόρευση των βασανιστηρίων) της Σύμβασης.

Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι δεν παραβιάζεται το άρθρο 3 στην περίπτωση της απέλασης του προσφεύγοντα στο Αφγανιστάν.

John κατά Ελλάδας²⁶

Έκδοση απόφασης απέλασης σε βάρος απορριφθέντα αιτούντα άσυλο από τη Νιγηρία – Κράτηση με σκοπό την απέλαση, που όμως δεν εκτελέστηκε εντός της τρίμηνης προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 44 του Ν. 2910/2001 – Έκδοση διοικητικής απόφασης κράτησης δέκα λεπτά μετά την απόλυση του κρατούμενου, όταν εξέπνευσε η τρίμηνη προθεσμία εντός της οποίας οι αρχές δεν επέδειξαν τη δέουσα επιμέλεια προκειμένου να εκτελέσουν την απόφαση απέλασης που είχε εκδοθεί σε βάρος του – Σκοπός του άρθρου 5 της Σύμβασης είναι η προστασία του ατόμου από οποιαδήποτε αυθαιρεσία – Οι όροι «κανονικώς» και «συμφώνως προς την νόμιμον διαδικασίαν» του άρθρου 5 παρ. 1 της Σύμβασης παραπέμπουν κατ' ουσίαν στην εθνική νομοθεσία και καθιερώνουν την υποχρέωση να τηρούνται οι κανόνες ουσίας και διαδικασίας – Κατ' αρχήν αρμόδιες να ερμηνεύουν και να εφαρμόζουν το εσωτερικό δίκαιο είναι οι εθνικές αρχές, και ειδικότερα τα δικαστήρια. Όμως, δεν κρίνεται μόνον η νομιμότητα της κράτησης ως προς το εθνικό δίκαιο αλλά επιβάλλεται να διερευνηθεί εάν αυτή είναι σύμφωνη με τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης – Είναι μη νόμιμη, ως αντίθετη με το σκοπό του άρθρου 5 παρ. 1 της Σύμβασης η παράταση της κράτησης του προσφεύγοντα μετά τη λήξη της τρίμηνης προθεσμίας.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2007](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Kaja κατά Ελλάδος²⁷

Απάνθρωπες και εξευτελιστικές οι συνθήκες κράτησης υπό απέλαση αλλοδαπού στην Υποδιεύθυνση Ασφάλειας Λάρισας, γιατί οι σχετικοί χώροι δεν είναι προσαρμοσμένοι στις ανάγκες παρατεταμένου εγκλεισμού – Η αγωγή αποζημιώσεως για προσβολή προσωπικότητας του ΑΚ δεν είναι προσφυγή δυναμένη να επανορθώσει την παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης – Απορρίπτεται ως απαράδεκτη λόγω με εξάντλησης των εσωτερικών ενδίκων μέσων η προσφυγή όσον αφορά στην παραβίαση του άρθρου 5: ο προσφεύγων δεν άσκησε το προβλεπόμενο από το άρθρο 565 ΚΠΔ ένδικο μέσο – Το ελληνικό δίκαιο προσφέρει στον κρατούμενο τη δυνατότητα να ασκήσει πραγματική προσφυγή κατά την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης, διατυπώνοντας παράπονα ενώπιον του Εισαγγελέα σχετικά τις συνθήκες κράτησής του.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2006](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Keles κατά Γερμανίας

Απέλαση πολίτη Τουρκίας από τη Γερμανία όπου έχει εγκατασταθεί με την οικογένειά του – Απαγόρευση εισόδου στη Γερμανία όπου διαμένει νόμιμα από δεκαετίας η σύζυγός του και τα τέσσερα παιδιά τους, που είναι τούρκοι πολίτες – Αβάσιμα προτείνεται η ένσταση της μη εξάντλησης των εσω-

²⁶ Για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική βλέπε επίσης στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους σε <http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1330633>.

²⁷ Για την απόφαση στην ελληνική βλέπε στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους σε <http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1330946>.

τερικών ενδίκων μέσων όταν οι αρμόδιες αρχές έκριναν κατ' ουσίαν την προσφυγή ακόμα και αν αυτή ασκήθηκε χωρίς να τηρηθούν οι τυπικές προϋποθέσεις που προβλέπει η εθνική νομοθεσία – Προκειμένου για τη διαφύλαξη της δημόσιας τάξης τα κράτη έχουν την εξουσία να απελαύνουν τους αλλοδαπούς που καταδικάζονται για την τέλεση αξιόποινων πράξεων – Συνιστά επέμβαση στην οικογενειακή και ιδιωτική ζωή το μέτρο της απέλασης και της απαγόρευσης εισόδου στη χώρα, που επιβλήθηκε επειδή ο προσφεύγων καταδικάστηκε επανειλημμένα για παράβαση των κανόνων οδικής κυκλοφορίας – Εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας: το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη τις δυσκολίες ένταξης και προσαρμογής που θα αντιμετωπίσουν τα παιδιά του προσφεύγοντα εάν τον ακολουθήσουν στην Τουρκία κυρίως λόγω της διαφορετικής γλώσσας διδασκαλίας και του διαφορετικού προγράμματος σπουδών των τουρκικών σχολείων.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2006](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Kiyutin κατά Ρωσίας²⁸

Πραγματικά περιστατικά: Ο προσφεύγων, Βίκτορ Kiyutin, είναι πολίτης του Ουζμπεκιστάν γεννηθείς το 1971 στην ΕΣΣΔ (Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών) και από το 2003 ζει στην περιοχή Oryol (Ομοσπονδία της Ρωσίας). Τον Ιούλιο του 2003 παντρεύτηκε με πολίτη της Ρωσίας και τον επόμενο χρόνο απέκτησαν μια κόρη. Παράλληλα, στο πλαίσιο της εξέτασης του αιτήματός του για χορήγηση άδειας διαμονής από τις ρωσικές αρχές ο κύριος Kiyutin υποβλήθηκε σε ιατρικές εξετάσεις κατά τις οποίες προέκυψε ότι είναι φορέας του ιού HIV. Το αίτημά του για χορήγηση άδειας διαμονής απορρίφθηκε δυνάμει διάταξης νόμου που απαγορεύει την έκδοση των αδειών διαμονής σε οροθετικούς αλλοδαπούς πολίτες. Προσέφυγε ενώπιον δικαστηρίου κατά της απόφασης απόρριψης της αίτησής του για χορήγηση άδειας διαμονής ισχυριζόμενος ότι οι αρχές όφειλαν να συνεκτιμήσουν την κατάσταση της υγείας του και τους οικογενειακούς δεσμούς που είχε αναπτύξει στη Ρωσία. Επικαλούμενα την προαναφερόμενη διάταξη νόμου τα εθνικά δικαστήρια απέρριψαν τις προσφυγές που άσκησε.

Ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ο κύριος Kiyutin, επικαλούμενος ειδικότερα τις διατάξεις των άρθρων 8 και 14 της Σύμβασης, ισχυρίστηκε ότι η άρνηση των ρωσικών αρχών να του χορηγήσουν άδεια διαμονής διατάραξε την οικογενειακή του ζωή. Το Δικαστήριο αποφάσισε να εξετάσει την υπόθεση στο πλαίσιο του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 14 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 8.

Επί της παραβίασης του άρθρου 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της Σύμβασης: Κατ' αρχήν, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι η Σύμβαση δεν εγγυάται το δικαίωμα του αλλοδαπού να εισέρχεται ή να εγκαθίσταται σε οιαδήποτε χώρα. Παρότι ο κύριος Kiyutin έχει συνάψει νόμιμο γάμο στη Ρωσία, η Σύμβαση δεν επιβάλλει στα κράτη την υποχρέωση να σέβονται την επιλογή των συζύγων όσον αφορά στον τόπο εγκατάστασης της συζυγικής τους εστίας. Ωστόσο, στο μέτρο που ο προσφεύγων δημιούργησε οικογένεια στη Ρωσία, η υπόθεσή του εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 8. Επομένως, εφαρμόζεται το άρθρο 14 σε συνδυασμό με τη διάταξη του άρθρου 8 και η Ρωσία είχε την υποχρέωση να ασκεί αμερόληπτα τον έλεγχο των αλλοδαπών κατά την εφαρμογή της μεταναστευτικής της πολιτικής. Παρότι η διάταξη του άρθρου 14 της Σύμβασης δεν προβλέπει ρητά ότι απαγορεύονται οι διακρίσεις λόγω υγείας ή ιατρικών προβλημάτων, το Δικαστήριο κρίνει ότι η οροθετικότητα εμπίπτει στον όρο «άλλη κατάσταση».

Σύζυγος Ρώσου πολίτη και πατέρας παιδιού με ρωσική ιθαγένεια, ο κύριος Kiyutin βρισκόταν σε κατάσταση όμοια με εκείνη άλλων αλλοδαπών που αιτούνται τη χορήγηση άδειας διαμονής για οικογε-

²⁸ Προσφυγή Νο. 2700/10. Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4d9c38742.html>. Δημοσιευμένη στην ελληνική σε ΝοB59 (2011), σελίδα 1975 με ενδιαφέροντα σχολιασμό του Δικηγόρου Β. Χειρδάρη.

νειακούς λόγους. Η υπόθεσή του αντιμετωπίστηκε με διαφορετικό τρόπο κατ' εφαρμογήν διάταξης νόμου που ορίζει ότι απορρίπτεται η αίτηση για άδεια διαμονής όταν ο αλλοδαπός αδυνατεί να αποδείξει ότι δεν είναι οροθετικός.

Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι οι οροθετικοί είναι μια ευάλωτη κοινωνική ομάδα, στο παρελθόν θύμα διακρίσεων διαφόρων μορφών είτε λόγω παρανοήσεων που αφορούν στην εξάπλωση της νόσου είτε λόγω προκαταλήψεων που αφορούν στον τρόπο ζωής των ενδιαφερομένων, που πιστεύεται ότι αποτελεί την αιτία της νόσου. Επομένως, όταν ο περιορισμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων εφαρμόζεται σε μια ομάδα αυτού του τύπου, το κράτος διαθέτει περιορισμένη διακριτική ευχέρεια και οφείλει να επικαλείται ιδιαίτερα ισχυρούς λόγους για να δικαιολογήσει τους εν λόγω περιορισμούς.

Στους κόλπους του Συμβουλίου της Ευρώπης, τα 47 κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη της Σύμβασης και μόνο έξι από αυτά εξαρτούν τη χορήγηση άδειας διαμονής από το αρνητικό αποτέλεσμα της εξέτασης AIDS. Μόνο τρεις ευρωπαϊκές χώρες προβλέπουν την απέλαση των οροθετικών αλλοδαπών. Ως εκ τούτου, η άρνηση χορήγησης άδειας διαμονής σε οροθετικό αλλοδαπό δεν αντανακλά παγιωμένη ευρωπαϊκή συναίνεση και η σχετική πολιτική δεν υποστηρίζεται από τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης.

Το Δικαστήριο αναγνωρίζει ότι οι περιορισμοί των μετακινήσεων μπορεί να εξασφαλίζουν την αποτελεσματική προστασία της δημόσιας υγείας, αλλά μόνο στην περίπτωση των υψηλού κινδύνου μεταδοτικών ασθενειών, που χαρακτηρίζονται από σύντομη περίοδο επώασης, όπως είναι η χολέρα, ο κίτρινος πυρετός και, πιο πρόσφατα, το σοβαρό οξύ αναπνευστικό σύνδρομο (SARS) και η γρίπη των πτηνών (H5N1). Ωστόσο, η παρουσία αυτή καθαυτή ενός οροθετικού προσώπου σε ένα κράτος δεν απειλεί τη δημόσια υγεία, κυρίως επειδή οι τρόποι μετάδοσης του ιού HIV δεν εξαρτώνται από τη διάρκεια της παραμονής ή την ιθαγένεια. Επιπλέον, ταξιδιωτικοί περιορισμοί λόγω του ιού HIV δεν ισχύουν για τους τουρίστες, τους επισκέπτες βραχείας διάρκειας ούτε για τους Ρώσους πολίτες που επιστρέφουν μετά από παραμονή στο εξωτερικό. Ούτε υπάρχει αιτιολογική βάση για την εφαρμογή τόσο επιλεκτικών περιορισμών αφού ουδείς μπορεί να συνάγει ότι άλλες κατηγορίες προσώπων μπορεί να συμπεριφερθούν λιγότερο επικίνδυνα σε σχέση με τους εγκατεστημένους στο συμβαλλόμενο κράτος μετανάστες. Επιπλέον, οι εξετάσεις δεν επιτρέπουν τον εντοπισμό των οροθετικών αλλοδαπών όταν οι προσφάτως προσβεβλημένοι από τον ιό HIV αλλοδαποί ελέγχονται την περίοδο που ο ιός δεν έχει εκδηλωθεί.

Περαιτέρω, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, εν προκειμένω, απορρίπτεται ο ισχυρισμός ότι οι οροθετικοί αλλοδαποί μπορεί να επιβαρύνουν το δημόσιο σύστημα υγείας προεχόντως επειδή στη Ρωσία, οι αλλοδαποί δεν δικαιούνται δωρεάν ιατρική περίθαλψη, εκτός από τις περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, και υποχρεούνται να πληρώνουν με ίδιους πόρους το σύνολο των ιατρικών παροχών.

Τέλος, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η άρνηση χορήγησης άδειας διαμονής σε οροθετικούς αλλοδαπούς προβλέπεται με τρόπο ρητό, συστηματικό και άνευ όρων στη ρωσική νομοθεσία, η οποία ορίζει επιπρόσθετα για την απέλαση τους. Δεν υπάρχει δυνατότητα εξατομικευμένης αξιολόγησης με βάση τις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε περίπτωσης, και ούτε οι αρχές μετανάστευσης ή τα δικαστήρια της χώρας θεωρούν ότι δεσμεύονται από την απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου κατά την οποία μπορεί να χορηγείται προσωρινή άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους.

Το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι ο κύριος Kiyutin υπήρξε θύμα διάκρισης για λόγους υγείας κατά παραβίαση του άρθρου 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 8 της Σύμβασης.

Κουα Poirrez κατά Γαλλίας

Άρνηση καταβολής επιδόματος αναπηρίας σε ενήλικα, πολίτη κράτους με το οποίο το συμβαλλόμενο στη Σύμβαση κράτος δεν έχει υπογράψει σχετική διμερή σύμβαση – Μη ανταποδοτικό κοινωνικό επίδομα υπάγεται στην προστασία του άρθρου 1 του Πρώτου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης

των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Διακριτική μεταχείριση βάσει ιθαγένειας – Μόνον πολύ ισχυρές εκτιμήσεις μπορούν να οδηγήσουν το Δικαστήριο στην κρίση ότι είναι σύμφωνη με τη Σύμβαση μια διαφορετική μεταχείριση που στηρίζεται αποκλειστικά στην ιθαγένεια.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2003](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Μ. και λοιποί κατά Βουλγαρίας ²⁹

Πραγματικά περιστατικά: Οι προσφεύγοντες, κύριος Μ., πολίτης Αφγανιστάν, γεννηθείς το 1974, η σύζυγός του, πολίτης Αρμενίας, γεννηθείσα το 1982 και τα δύο ανήλικα παιδιά τους ζουν στη Βουλγαρία. Ο κ. Μ. Εισήλθε στη Βουλγαρία το 1998 και το 2001 ασπάστηκε το χριστιανισμό. Το Μάρτιο του 2004, οι αρμόδιες αρχές της Βουλγαρίας αναγνώρισαν ότι συντρέχουν στο πρόσωπό του οι προϋποθέσεις εφαρμογής του καθεστώτος του πρόσφυγα κρίνοντας ότι διατρέχει κίνδυνο δίωξης στο Αφγανιστάν επειδή εκχριστιανίστηκε. Στις 6 Δεκεμβρίου 2005, ο διευθυντής της Εθνικής Υπηρεσίας Ασφαλείας, η οποία υπαγόταν στο Υπουργείο Εσωτερικών, εξέδωσε απόφαση για την ανάκληση της άδειας διαμονής του κυρίου Μ. διατάσσοντας ταυτόχρονα την απέλασή του και την κράτησή του έως την απομάκρυνσή του από τη χώρα. Επίσης, διέταξε τη 10ετή απαγόρευση επανεισόδου του στη Βουλγαρία χαρακτηρίζοντας τον προσφεύγοντα «σοβαρή απειλή για την εθνική ασφάλεια». Η απόφαση, στην οποία δεν αναφέρεται η χώρα όπου πρόκειται να απελαθεί ο κύριος Μ, στηρίζεται σε εσωτερικό έγγραφο που, μεταξύ άλλων, πιστοποιεί ότι ο κ. Μ. ενεπλάκη στη διακίνηση των μεταναστών.

Στις 12 Οκτωβρίου 2006 η Διεύθυνση Μετανάστευσης της Αστυνομίας διέταξε την κράτηση του προσφεύγοντα εν αναμονή της απέλασης. Και οι δύο αποφάσεις ήταν άμεσα εκτελεστές. Ωστόσο, κατά τις αρχές, ο κύριος Μ. δεν απελάθηκε, γιατί δεν ήταν κάτοχος έγκυρου ταξιδιωτικού εγγράφου. Ο κύριος Μ. συνελήφθη στις 18 Οκτωβρίου 2006 και μετέχθη στο Κέντρο Προσωρινής Κράτησης Αλλοδαπών. Το Φεβρουάριο του 2007, οι βουλγαρικές αστυνομικές αρχές αιτήθηκαν από την πρεσβεία του Αφγανιστάν στη Σόφια να εκδώσει έγγραφο ταυτότητας επ' ονόματι του κυρίου Μ. Καθόσον δεν έλαβαν απάντηση στο αίτημά τους επανήλθαν το Σεπτέμβριο του 2008 και τον Ιανουάριο του 2009. Εν τέλει, η Πρεσβεία αρνήθηκε την έκδοση διαβατηρίου επ' ονόματι του προσφεύγοντα, καθόσον δεν είχε υποβάλλει σχετικό αίτημα ούτε επιθυμούσε να επιστρέψει στο Αφγανιστάν.

Τον Οκτώβριο του 2006, ο κύριος Μ. προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου της Σόφιας για την ακύρωση της από 6.12.2005 απόφασης απέλασης. Τον Οκτώβριο του 2007, το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο απέρριψε το αίτημά του για την αναστολή εκτέλεσης της απόφασης απέλασης και, με απόφαση που εξέδωσε τον Ιούνιο του 2006 το αίτημά του για την ακύρωση της απόφασης.

Τον Οκτώβριο του 2006, ο κύριος Μ. προσέφυγε ενώπιον του Δικαστηρίου της Σόφιας για την ακύρωση της από 12.10.2006 απόφασης κράτησης. Με απόφαση που εξέδωσε τον Απρίλιο του 2009 το Δικαστήριο της Σόφιας ακύρωσε την απόφαση κράτησης επειδή είχε υπογραφεί από μη εξουσιοδοτημένο υπάλληλο. Ωστόσο, δεν διέταξε την απόλυση του προσφεύγοντα.

Την 1.9.2008 το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν της προσωρινής δικαστικής προστασίας, υπέδειξε στην κυβέρνηση της Βουλγαρίας να απόσχει μέχρι νεωτέρας από την εκτέλεση οποιουδήποτε μέτρου απομάκρυνσης του προσφεύγοντα στο Αφγανιστάν.

Ο προσφεύγων απολύθηκε από το Κέντρο Προσωρινής Κράτησης τον Ιούνιο του 2009. Ταυτόχρονα οι αρχές τον διέταξαν να εμφανίζεται καθημερινά στο αστυνομικό τμήμα του τόπου κατοικίας του.

Επικαλούμενος τις διατάξεις των άρθρων 3 (απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης), 5, 8 και 13, οι προσφεύγοντες παραπονούνται για την παράνομη κράτηση του κυρίου Μ., την απειλή της απέλασης και την αδυναμία του να ασκήσει αποτελεσματική προσφυγή.

Επί της παραβίασης του άρθρου 5 παράγραφος 1 της Σύμβασης: Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η

²⁹ Προσφυγή Νο. 41416/08. Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλέπε σε:

<http://www.unhcr.org/refworld/docid/4e326a532.html> .

κράτηση των αλλοδαπών με σκοπό την απομάκρυνσή τους από τη χώρα υποδοχής μπορεί να δικαιολογηθεί μόνο για το διάστημα που εκκρεμούν οι διαδικασίες για την ολοκλήρωση της απέλασης ή της έκδοσης. Εάν οι σχετικές διαδικασίες δεν εφαρμόζονται με την προσήκουσα επιμέλεια η κράτηση παραβιάζει τη Σύμβαση.

Ο προσφεύγων στερήθηκε την προσωπική του ελευθερία για δύο χρόνια και οκτώμισι μήνες. Παρότι διέταξαν την απέλασή του το Δεκέμβριο του 2005, για να εκτελέσουν τη σχετική απόφαση, οι αρχές προσπάθησαν για πρώτη φορά το Φεβρουάριο του 2007 να εξασφαλίσουν έγγραφο ταυτότητας επ'ονόματι του προσφεύγοντα. Επίσης, μετά την άρνηση της Πρεσβείας του Αφγανιστάν στη Σόφια να εκδώσει διαβατήριο επ'ονόματι του προσφεύγοντα, επανέλαβαν το σχετικό αίτημά τους μετά από ένα έτος και επτά μήνες. Όλο αυτό το διάστημα ο κύριος Μ. παρέμενε κρατούμενος. Επιπλέον, η βουλγαρική κυβέρνηση αποπειράθηκε να απελάσει τον προσφεύγοντα σε τρίτη ασφαλή χώρα.

Ενόψει των ανωτέρω, δεν δικαιολογείται όλο το διάστημα της κράτησης του προσφεύγοντα δεδομένου ότι οι αρχές της Βουλγαρίας δεν επέδειξαν την προσήκουσα επιμέλεια για την εκτέλεση της απέλασης που διέταξαν σε βάρος του.

Λαμβάνοντας υπόψη τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης, και, σημειώνοντας ότι η έκδοση δύο αποφάσεων για την κράτηση του προσφεύγοντα δημιούργησε νομική αβεβαιότητα, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι ο κύριος Μ. κρατήθηκε κατά παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης.

Επί της παραβίασης του άρθρου 5 παράγραφος 4 της Σύμβασης (δικαστικός έλεγχος της κράτησης του κυρίου Μ.): Στο πλαίσιο δύο διαφορετικών δικαστικών διαδικασιών, ο κύριος Μ. υποστήριξε ότι ήταν παράνομη η κράτησή του, που διατάχθηκε με δύο διαφορετικές πράξεις, το Δεκέμβριο του 2005 και τον Οκτώβριο του 2006. Στην πρώτη διαδικασία, το δικαστήριο αρνήθηκε να εξετάσει την προσφυγή του και στη δεύτερη, διαπίστωσε, μετά από περίπου δυόμισι χρόνια, ότι η δεύτερη πράξη είχε υπογραφεί από μη εξουσιοδοτημένο υπάλληλο. Ως εκ τούτου, οι αρχές παρέλειψαν να διασφαλίσουν στον κύριο Μ. το δικαίωμά του να προσφύγει ενώπιον δικαστηρίου για να αποφασίσει «εντός βραχείας προθεσμίας» για τη νομιμότητα της κράτησης εν αναμονή της απέλασης. Κατά συνέπεια, παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης.

Επί της παραβίασης του άρθρου 8 της Σύμβασης (προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής): Ο κύριος Μ., η σύζυγός του και τα παιδιά τους υποστηρίζουν ότι οι αποφάσεις κράτησης και απέλασης του πρώτου παραβιάζουν το δικαίωμά τους για σεβασμό της οικογενειακής τους ζωής. Το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν είναι αναγκαίο να εξετάσει την παραβίαση του άρθρου 8 σε σχέση με την κράτηση, δεδομένου ότι διαπίστωσε παραβίαση της διάταξης της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης.

Όσον αφορά στην απειλή απέλασης του κυρίου Μ., το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι προσφεύγοντες έχουν δημιουργήσει στη Βουλγαρία πραγματική οικογενειακή ζωή. Στην απόφαση απέλασης οι αρμόδιες αρχές επικαλούνται δήλωση που περιέχεται σε εσωτερικό έγγραφο του Υπουργείου Εσωτερικών, το οποίο δεν τέθηκε υπόψη του εθνικού Δικαστηρίου και το οποίο – προφανώς – δεν αναφέρεται στα πραγματικά περιστατικά και στα αποδεικτικά στοιχεία στα οποία βασίζεται η σχετική δήλωση. Το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή που άσκησε ο κύριος Μ. κατά της απόφασης απέλασης εξετάζοντας την υπόθεση τυπολατρικά. Δηλαδή, ουσιαστικά μια κυβερνητική υπηρεσία αποφάσισε με ανέλεγκτη διακριτική ευχέρεια ότι ο προσφεύγων αποτελεί απειλή για την εθνική ασφάλεια. Σε προηγούμενες υποθέσεις, όπου ήταν διάδικος η Βουλγαρία, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι αυτή η προσέγγιση παραβιάζει το άρθρο 8. Επομένως, οι προσφεύγοντες δεν προστατεύθηκαν από την αυθαίρετη επέμβαση στο δικαίωμά τους για προστασία της οικογενειακής τους ζωής κατά παραβίαση του άρθρου 8.

Επί της παραβίασης του άρθρου 13 της Σύμβασης (δικαίωμα σε πραγματική προσφυγή): Το Δικαστήριο έκρινε ότι το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο δεν εξέτασε προσηκόντως τη θέση των αστυνομι-

κών αρχών σύμφωνα με την οποία ο κύριος Μ. αποτελεί απειλή για την εθνική ασφάλεια. Ούτε εκτίμησε το εθνικό δικαστήριο με την απαιτούμενη από τη Σύμβαση αυστηρότητα τον ισχυρισμό που προέβαλε ο προσφεύγων για τον κίνδυνο κακομεταχείρισης ή θανάτου που ενέχει η απέλασή του στο Αφγανιστάν. Περαιτέρω, δεν εξετάστηκε το αίτημα του κυρίου Μ. να μην απελαθεί έως την έκδοση απόφασης επί του αιτήματός του για την ακύρωση της σχετικής πράξης επειδή, κατά το βουλγαρικό δίκαιο, οι προσφυγές που στρέφονται κατά των αποφάσεων απέλασης που διατάσσονται για λόγους εθνικής ασφάλειας δεν έχουν ανασταλτικό αποτέλεσμα. Επομένως, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η νομοθεσία και η πρακτική της Βουλγαρίας όσον αφορά στα ένδικα μέσα που ασκούνται κατά των αποφάσεων απέλασης παραβιάζουν το άρθρο 13.

Επί του άρθρου 46 της Σύμβασης (εκτέλεση της απόφασης του Δικαστηρίου): Δεδομένου ότι το Δικαστήριο έχει διαπιστώσει στο παρελθόν παρόμοιες παραβιάσεις σε υποθέσεις όπου διάδικος είναι η Βουλγαρία και λαμβάνοντας υπόψη ότι εκκρεμούν ενώπιόν του άλλες παρεμφερείς υποθέσεις θεωρεί ότι είναι αναγκαίο να συνδράμει την κυβέρνηση της Βουλγαρίας κατά την εκπλήρωση της υποχρέωσής της να εκτελέσει την απόφασή του.

Ειδικότερα, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι τα μέτρα εκτέλεσης της παρούσας απόφασης επιβάλλεται να περιλαμβάνουν τροποποίηση της νομοθεσίας περί αλλοδαπών ή άλλων σχετικών διατάξεων νόμων ώστε να διασφαλιστεί: 1) ότι τα δικαστήρια ελέγχουν διεξοδικά τα πραγματικά περιστατικά και τους λόγους που προβάλλονται για την απέλαση αλλοδαπών, 2) ότι τα δικαστήρια, κατά την εξέταση των σχετικών προσφυγών, εξισορροπούν τον επιδιωκόμενο από τις αρχές απέλασης σκοπό με το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου των ενδιαφερομένων, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματός τους σε προστασία της οικογενειακής τους ζωής, 3) ότι η χώρα στην οποία πρόκειται να απελαθούν οι ενδιαφερόμενοι αλλοδαποί αναφέρεται πάντα σε νομικά δεσμευτική πράξη, 4) ότι τα δικαστήρια εξετάζουν εξονυχιστικά τους ισχυρισμούς των προσφευγόντων για τον κίνδυνο θανάτου ή κακομεταχείρισης που διατρέχουν στη χώρα όπου πρόκειται να απελαθούν, και, 5) ότι έχουν αυτομάτως ανασταλτικό αποτέλεσμα, εκκρεμούσης της εξέτασης των σχετικών ισχυρισμών, οι προσφυγές που ασκούνται κατά των αποφάσεων απέλασης.

Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι η Βουλγαρία παραβίασε στην υπό κρίση υπόθεση τις διατάξεις των άρθρων 5 (παράγραφοι 1 και 4), 8 και 13 της Σύμβασης.

Μααουία κατά Γαλλίας

Απέλαση αλλοδαπού, συζύγου γαλλίδας – Εύλογη προθεσμία εκδίκασης της αίτησης αλλοδαπού για ανάκληση της απέλασης και της απαγόρευσης εισόδου που διατάχθηκε από το ποινικό δικαστήριο – Δεν εφαρμόζεται το άρθρο 6 της Σύμβασης αλλά το άρθρο 1 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου – Άποψη μειοψηφίας: η προστασία που παρέχει το άρθρο 1 του 7^{ου} Πρωτοκόλλου μπορεί να είναι συμπληρωματική της παρεχόμενης με το άρθρο 6 παρ. 1 προστασίας.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2000](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Μokallal κατά Ουκρανίας³⁰

Ο προσφεύγων, κύριος Far Abolfazl Abbas Mokallal, είναι πολίτης Ουκρανίας, γεννηθείς το 1971 και κάτοικος Οδησσού. Ζει και εργάζεται στην Ουκρανία από το 1995. Είναι πατέρας πέντε παιδιών νεαρής ηλικίας που είναι πολίτες Ουκρανίας. Πολίτης Ουκρανίας είναι και η μητέρα των παιδιών του. Επιβαλλόμενος τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης (δικαίωμα στην προσωπική ελευθερία και ασφάλεια) ισχυρίζεται ότι κρατήθηκε παράνομα από τις 3 Απριλίου έως τις 14 Ιουλίου 2012 αναμένοντας την έκδοσή του στο Ιράν, όπου κατηγορείτο για υπεξαίρεση. Ειδικότερα, ισχυρίζε-

³⁰ Προσφυγή Νο. No 19246/10. Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλέπε στη διεύθυνση:

<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-107421>

ται ότι η κράτηση με σκοπό την έκδοση δεν ρυθμίζεται από την εθνική νομοθεσία της Ουκρανίας και ότι οι αρχές της χώρας διέταξαν την απόλυσή του δύο μέρες μετά την 12η Ιουλίου 2010, όταν η Πρεσβεία του Ιράν στο Κίεβο τις ενημέρωσε ότι το Ιράν απέσυρε το αίτημα έκδοσης. Ο προσφεύγων συνεχίζει να διαμένει στην Ουκρανία. Πρόσφατα, οι αρχές της χώρας απέρριψαν το αίτημά του για άσυλο. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η κράτηση του προσφεύγοντα από τις 3 Απριλίου έως την 29η Ιουνίου 2010 και από τις 12 Ιουλίου έως τις 14 Ιουλίου 2010 παραβίασε το δικαίωμα που προστατεύει και εγγυάται η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης.

Mubilanzila Mayeka & Kaniki Mitunga κατά Βελγίου³¹

Απέλαση από το Βέλγιο πεντάχρονης ασυνόδευτης αλλοδαπής ανήλικης, κόρης αναγνωρισμένης πρόσφυγα νόμιμα διαμένουσας στον Καναδά – Το Βέλγιο υποχρεούται να διευκολύνει και όχι να παρεμποδίσει την οικογενειακή συνένωση της ανήλικης Tabith, με τη μητέρα της – Για την υπαγωγή στο άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η κακομεταχείριση πρέπει να πληροί ένα ελάχιστο επίπεδο σοβαρότητας, του οποίου η αξιολόγηση εξαρτάται από το σύνολο των δεδομένων μιας υπόθεσης, όπως είναι η διάρκεια της μεταχείρισης, οι σωματικές ή ψυχολογικές συνέπειες και σε κάποιες περιπτώσεις από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση υγείας του προσφεύγοντα – Προκειμένου να εκτιμήσει το Δικαστήριο εάν ο γονέας είναι «θύμα» της κακομεταχείρισης που έχει υποστεί το παιδί του λαμβάνονται υπόψη διάφοροι ειδικότεροι παράγοντες που προσδίδουν στη στενοχώρια του προσφεύγοντα ξεχωριστή διάσταση και ιδιαίτερο χαρακτήρα που διακρίνονται από τη συναισθηματική πίεση που προκαλείται αναπόφευκτα στους συγγενείς των θυμάτων των παραβιάσεων των δικαιωμάτων του ανθρώπου – Η κράτηση της ανήλικης με ενήλικες σε κέντρο κλειστού τύπου χωρίς την παροχή υπηρεσιών παιδικής πρόνοιας από εξειδικευμένο προσωπικό ειδικά εξουσιοδοτημένο για το σκοπό αυτό αποδεικνύει έλλειψη ανθρωπισμού σε τέτοιο βαθμό ώστε να χαρακτηρίζεται απάνθρωπη μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης – Ελλείψει οιαδήποτε κινδύνου διαφυγής της ανήλικης προσφεύγουσας από την επίβλεψη των βελγικών αρχών, η κράτησή της σε κέντρο ενηλίκων δεν ήταν αναγκαία. Άλλα μέτρα έπρεπε να είχαν υιοθετηθεί που θα άρμοζαν στο συμφέρον του παιδιού που εγγυάται το άρθρο 3 της Σύμβασης για τα δικαιώματα του Παιδιού, όπως για παράδειγμα η τοποθέτησή της σε εξειδικευμένο φορέα ή σε ανάδοχη οικογένεια – Η εκτέλεση της απέλασης χωρίς ρυθμίσεις συνοδείας της ανήλικης κατά την πτήση και διασφάλιση της παράδοσής της σε συγγενή της στη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, χώρα καταγωγής της, προκάλεσε ιδιαίτερη αγωνία και θλίψη τόσο στην ίδια όσο και στη μητέρα της και αποδεικνύει παντελή έλλειψη ανθρωπισμού στην αντιμετώπιση προσώπου της ηλικίας της και της κατάστασής της ως ασυνόδευτης ανήλικης – Η κράτηση και η απέλαση της ασυνόδευτης ανήλικης συνιστά επέμβαση στο δικαίωμά της για σεβασμό της οικογενειακής και ιδιωτικής της ζωής καθώς και στο αντίστοιχο δικαίωμα της μητέρας της – Η κράτηση σε ειδικά κέντρα των αλλοδαπών εν αναμονή της απέλασης είναι αποδεκτή μόνον εφόσον έχει σκοπό να εξυπηρετήσει την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης και ταυτόχρονα είναι σύμφωνη με τις διεθνείς υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει τα κράτη, συμπεριλαμβανομένων όσων απορρέουν από τη Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού που υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη το 1989 – Το συμφέρον των κρατών να ματαιώνουν τις απόπειρες καταστρατήγησης των κανόνων μετανάστευσης δεν πρέπει να στερεί τους ενδιαφερόμενους αλλοδαπούς από την προστασία που εγγυώνται οι συμβάσεις των δικαιωμάτων του ανθρώπου ή τους αλλοδαπούς ανήλικους, ειδικά όταν είναι ασυνόδευτοι, από την προστασία που επιβάλλει το καθεστώς τους – Δεν είναι πραγματική και αποτελεσματική κατά τη διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης η άνευ ανασταλτικού αποτελέσματος προσφυγή κατά της απόφασης που διατάσσει την κράτηση.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2007](#),

³¹ Βλέπε αποφάσεις επί των υποθέσεων [Seferovic κατά Ιταλίας](#) (12921/04), [Rahimi κατά Ελλάδας](#) (Προσφυγή 8687/08).

εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Μ.Η. κατά Σουηδίας

Χορήγηση άδεια διαμονής για ανθρωπιστικούς λόγους σε Παλαιστίνιο από τη Γάζα, που δεν απέδειξε ενώπιον των αρμόδιων αρχών ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις για την υπαγωγή του στο προστατευτικό καθεστώς του πρόσφυγα ή του προσώπου που χρήζει προστασία για οιονδήποτε άλλο λόγο – Δικαστική απέλαση μετά από καταδίκη για διακεκριμένη περίπτωση βιασμού – Ισχυρισμοί για φόβο επιστροφής στη Γάζα λόγω της πολιτικής δράσης με την οργάνωση Φατάχ και της προηγούμενης φυλάκισης και κακομεταχείρισης από τις ισραηλινές αρχές προβληθέντες το πρώτον στη διαδικασία της ακύρωσης της απόφασης απέλασης και λεπτομερέστερα ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Δεν είναι πειστικός ο ισχυρισμός του προσφεύγοντα σύμφωνα με τον οποίο φοβόταν να αναφερθεί στην πολιτική του δράση ενώπιον της Επιτροπής Μετανάστευσης, καθώς θα έπρεπε να είχε κατανοήσει ότι οι σχετικές πληροφορίες ήταν καθοριστικής σημασίας για την εξέταση του αιτήματός του για άσυλο – Αποδεικτική ισχύς επιστολών, άνευ ημερομηνίας, που απέστειλαν στην οικογένεια του προσφεύγοντα ενόσω αυτός βρισκόταν στη Σουηδία οι οργανώσεις Φατάχ και Χαμάς: το Δικαστήριο εκφράζει σοβαρές αμφιβολίες για τη γνησιότητά τους και εκτιμά ότι είναι ανεπαρκή αποδεικτικά στοιχεία για τον πραγματικό κίνδυνο δολοφονίας που ισχυρίζεται ότι διατρέχει ο κύριος Μ.Η. στην περίπτωση επιστροφής του στη Γάζα συνεκτιμώντας ότι δεν επεξήγησε με εύλογα και επαρκή επιχειρήματα τους λόγους για τους οποίους τον απείλησαν αυτές οι δύο οργανώσεις, ειδικότερα λαμβάνοντας υπόψη ότι ζεί εκτός της Γάζας για περισσότερα από τέσσερα έτη – Το Δικαστήριο εφαρμόζει το ευεργέτημα της αμφιβολίας στους αιτούντες άσυλο προκειμένου για την εκτίμηση της αξιοπιστίας των ισχυρισμών τους και των εγγράφων που προσκομίζουν για να τους αποδείξουν – Προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 6 της Σύμβασης στις περιπτώσεις έκδοσης αλλοδαπού από συμβαλλόμενο στη Σύμβαση κράτος

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2009](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Mamatkulov & Askarov κατά Τουρκίας ³²

Το δικαίωμα σε άσυλο δεν προστατεύεται ρητά από τη Σύμβαση ή τα Πρωτόκολλά της – Για την εξέταση της παραβίασης που επικαλείται ο προσφεύγων κρίσιμος είναι ο χρόνος εκδίκασης της υπόθεσης ενώπιον του Δικαστηρίου όταν δεν έχει εκδοθεί ή απελαθεί – Εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 η κακομεταχείριση που πληροί ένα ελάχιστο επίπεδο σοβαρότητας – Οι ισχυρισμοί για κακομεταχείριση πρέπει να τεκμηριώνονται ενώπιον του Δικαστηρίου με τα κατάλληλα αποδεικτικά στοιχεία – Το άρθρο 6 της Σύμβασης δεν εφαρμόζεται στις υποθέσεις απέλασης και έκδοσης – Ο κίνδυνος της μη δίκαιης δίκης στη χώρα προορισμού πρέπει να αξιολογείται κατά προτεραιότητα, όπως και ο κίνδυνος της μεταχείρισης που είναι αντίθετος με τα άρθρα 2 και / ή 3 της Σύμβασης, με αναφορά στα γεγονότα που το συμβαλλόμενο κράτος γνώριζε ή όφειλε να γνωρίζει όταν εξέδωσε τους προσφεύγοντες – Σε αντίθεση με τις κλασικές διεθνείς συνθήκες, η Σύμβαση υπερβαίνει το πλαίσιο της απλής αμοιβαιότητας των συμβαλλομένων κρατών: εκτός από το δίκτυο των συμβατικών διμερών δεσμεύσεων δημιουργεί αντικειμενικές υποχρεώσεις, που όπως αναφέρεται στο Προοίμιο, διασφαλίζουν τη «συλλογική εγγύηση» – Ο σκοπός και το αντικείμενο αυτού του κειμένου προστασίας των ανθρώπων επιβάλλουν να κατανοούνται και να εφαρμόζονται οι διατάξεις του με τρόπο που καθιστά τις απαιτήσεις τους συγκεκριμένες και αποτελεσματικές στο πλαίσιο του συστήματος των ατομικών προσφυγών – Παρότι συχνά οι προσφεύγοντες διατυπώνουν το αίτημα για λήψη προσωρινών μέτρων το Δικαστήριο εφαρμόζει κατ' αρχήν το άρθρο 39 του Κανονισμού του όταν υπάρχει άμεσος κίνδυνος ανεπανόρ-

³² Βλέπε τις αποφάσεις του Δικαστηρίου επί των υποθέσεων [Ahorugeze κατά Σουηδίας](#) (Προσφυγή No. 37075/09), [Samina κατά Σουηδίας](#) (Προσφυγή No. 55463/09).

θωτης βλάβης – Ο προσφεύγων αιτείται και το Δικαστήριο υποδεικνύει προσωρινά μέτρα προκειμένου να διευκολύνει την «αποτελεσματική άσκηση» του δικαιώματος της ατομικής προσφυγής του άρθρου 34 της Σύμβασης, δηλαδή για τη διαφύλαξη του αντικειμένου της προσφυγής, όταν κρίνει ότι υπάρχει κίνδυνος ανεπανόρθωτης βλάβης από τις πράξεις ή τις παραλείψεις του διάδικου κράτους. (Δημοσιευμένη σε ελληνική απόφαση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2005](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

Maslov κατά Αυστρίας

Απέλαση παραβατικού ανήλικου που διέμενε στη χώρα υποδοχής από την ηλικία των έξη ετών – Απουσία οικογενειακών δεσμών στη χώρα καταγωγής – Ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης στη χώρα υποδοχής και γνώση της ομιλούμενης σε αυτή γλώσσας – Το ζήτημα της ύπαρξης της οικογενειακής ζωής, κατά την έννοια του άρθρου 8 της Σύμβασης, πρέπει να αξιολογείται υπό το φως της κατάστασης που βιώνει ο ενδιαφερόμενος όταν καθίσταται οριστικό το μέτρο που συνιστά επέμβαση στο δικαίωμά του για σεβασμό της οικογενειακής του ζωής – Στην περίπτωση μακροχρόνια διαμένοντος μετανάστη που έχει ζήσει νόμιμα τα περισσότερα ή όλα τα χρόνια της παιδικής και της εφηβικής του ηλικίας στη χώρα υποδοχής θα πρέπει να συντρέχουν σοβαροί λόγοι για να δικαιολογείται η απέλαση, ιδίως όταν ο ενδιαφερόμενος διέπραξε κατά την εφηβική του ηλικία τα εγκλήματα στα οποία στηρίζεται το μέτρο της απομάκρυνσης – Το Δικαστήριο προσεγγίζει διαφορετικά τις υποθέσεις των προσφευγόντων που έχουν καταδικαστεί για διακίνηση ναρκωτικών από αυτές όπου οι ενδιαφερόμενοι έχουν καταδικαστεί για χρήση ναρκωτικών – Η αρχή του υπέρτερου συμφέροντος του παιδιού πρέπει να λαμβάνεται υπόψη σε κάθε περίπτωση που διατάσσεται μέτρο απομάκρυνσης ανηλίκου από τη χώρα υποδοχής – Στην περίπτωση της απέλασης ενός ανήλικου δράστη, η υποχρέωση να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού επιβάλλει τη διευκόλυνση της επανένταξης του στην κοινωνία – Η απέλαση ανήλικου δικαιολογείται όταν έχει καταδικαστεί για την τέλεση βίαιων εγκλημάτων, όπως είναι ο βιασμός, η ληστεία, η ανθρωποκτονία εξ αμελείας – Κατ' ανάγκην επιδρά στην αξιολόγηση του κινδύνου που ενέχει η παρουσία του ενδιαφερόμενου στην κοινωνία η μακρόχρονη περίοδος καλής διαγωγής που επιδεικνύει μεταξύ της διάπραξης του αδικήματος και της απομάκρυνσής του από τη χώρα υποδοχής – Στις περιπτώσεις όπου ο προσφεύγων δεν έχει απελαθεί όταν το Δικαστήριο κρίνει την υπόθεσή του, η κρίσιμη περίοδος που λαμβάνεται υπόψη για την αξιολόγηση του κινδύνου που διατρέχει είναι αυτή της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου: επομένως, το Δικαστήριο δεν περιορίζεται στην ανάλυση της κατάστασης που ίσχυε για τον προσφεύγοντα κατά το χρόνο έκδοσης της οριστικής απόφασης που διατάσσει το μέτρο της απέλασης – *Mutatis mutandis* το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων έχει κρίνει ότι το άρθρο 3 της Οδηγίας 64/221 αντίκειται σε εθνική πρακτική σύμφωνα με την οποία τα εθνικά δικαστήρια δεν λαμβάνουν υπόψη, κατά την εξέταση της νομιμότητας της απέλασης υπηκόου άλλου κράτους μέλους, τα πραγματικά περιστατικά τα οποία προέκυψαν μετά την τελευταία απόφαση των αρμόδιων αρχών (Δημοσιευμένη σε ελληνική απόφαση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2008](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

Mehemi κατά Γαλλίας

Ισόβια απέλαση για παράβαση του νόμου περί ναρκωτικών – Ο απελαθείς έχει γεννηθεί στη Γαλλία όπου διαμένει η πατρική του οικογένεια και τα τέσσερα αδέρφια του. Είναι πατέρας τριών παιδιών με γαλλική υπηκοότητα – Γάμος με τη μητέρα των παιδιών του τελεσθείς στη Γαλλία – Η διάσπαση της οικογένειας συνιστά σοβαρή επέμβαση στο δικαίωμα για σεβασμό της οικογενειακής ζωής – Το επιβληθέν από το γαλλικό δικαστήριο μέτρο της ισόβιας απέλασης είναι δυσανάλογο του επιδιωκόμενου σκοπού – Το Δικαστήριο δεν έχει την εξουσία να εξετάσει εάν ένα συμβαλλόμενο μέρος συμμορφώθηκε με τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνει δυνάμει των αποφάσεών του – Εκτέλεση των αποφάσεων

του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου – Εξουσία της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης να ελέγχει την εκτέλεση των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. (Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2003](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Mohd κατά Ελλάδας³³

Έκδοση απόφασης διοικητικής απέλασης σε βάρος πολίτη Μπαγκλαντές, νόμιμα διαμένοντος στην Ελλάδα, κατηγορούμενου για πώληση πλαστών CD – Έναρξη της κράτησης πριν την έκδοση της απόφασης απέλασης – Σχετικά με τον «κανονικό» χαρακτήρα της κράτησης, συμπεριλαμβανομένης της τήρησης της «νόμιμης διαδικασίας» η Σύμβαση παραπέμπει κατ' ουσίαν στην υποχρέωση σεβασμού των ουσιαστικών και διαδικαστικών κανόνων του εθνικού δικαίου, αλλά απαιτεί επιπλέον να είναι σύμφωνη με το σκοπό του άρθρου 5 κάθε στέρηση της προσωπικής ελευθερίας: δηλαδή να προστατεύεται ο πολίτης από την αυθαίρετη δράση του κράτους.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2003](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Mokrani κατά Γαλλίας

Απέλαση από τη χώρα υποδοχής μετανάστη δεύτερης γενιάς, καταδικασθέντος σε τετραετή φυλάκιση για διακίνηση ναρκωτικών – Προκειμένου να εξετάσει εάν το μέτρο της απέλασης συνιστά δυσανάλογη του επιδιωκόμενου σκοπού επέμβαση στην οικογενειακή ζωή του προσφεύγοντα το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη του την κατάσταση που είχε δημιουργηθεί κατά το χρόνο που αυτό κατέστη οριστικό, δηλαδή εν προκειμένω το χρόνο που το Συμβούλιο Επικρατείας απέρριψε την αίτηση αναίρεσης που είχε ασκήσει ο κύριος Mokrani.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2004](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

M.P.E.V. και άλλοι κατά Ελβετίας

Απέλαση για λόγους δημόσιας τάξης (καταδίκη σε ποινικά αδικήματα) – Διακοπή της συγκατοίκησης του απειλούμενου με απέλαση αλλοδαπού με τη σύζυγό του και την ανήλικη κόρη τους – Έννοια της οικογενειακής ζωής – Αρχή της αναλογικότητας – Η απέλαση του προσφεύγοντα, πατέρα ανήλικης κόρης, στη χώρα καταγωγής του παραβιάζει το προστατευόμενο από το άρθρο 8 της Σύμβασης δικαίωμα καθόσον το εθνικό δικαστήριο παρέλειψε να λάβει υπόψη το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού και το αμοιβαίο συμφέρον του απειλούμενου με την απομάκρυνση αλλοδαπού να διατηρεί στενή προσωπική επικοινωνία με την κόρη του

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2014](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Moustaquim κατά Βελγίου

Δικαίωμα στο σεβασμό της οικογενειακής ζωής – Απέλαση, αλλοδαπού που εγκαταστάθηκε στο Βέλγιο από νεαρά ηλικία – Αποχωρισμός από το οικογενειακό περιβάλλον – Η εξουσία ελέγχου της εισόδου και της παραμονής των αλλοδαπών στην επικράτειά τους πηγάζει από το διεθνές δίκαιο και περιορίζεται από τις συμβατικές τους υποχρεώσεις. Όμως, στις περιπτώσεις όπου με τις αποφάσεις επεμβαίνουν στα προστατευόμενα από το άρθρο 8 παρ. 1 της Σύμβασης δικαιώματα υποχρεούνται να αποδεικνύουν ότι τα μέτρα που λαμβάνουν σε βάρος των αλλοδαπών είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία, δηλαδή θα πρέπει να αιτιολογούνται από μια ανυπέρβλητη κοινωνική ανάγκη και

³³ Για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική βλέπε επίσης στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους σε <http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1330974>

κυρίως να είναι ανάλογα με το σκοπό που επιδιώκουν.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2000](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Musa και άλλοι κατά Βουλγαρίας

Απέλαση αλλοδαπού, συζύγου πολίτη Βουλγαρίας και πατέρα παιδιών με βουλγαρική ιθαγένεια για λόγους εθνικής ασφάλειας – Αδυναμία δικαστικής επανεξέτασης της απόφασης με την οποία οι αρχές ανακάλεσαν τον τίτλο διαμονής του αλλοδαπού και διέταξαν την απέλασή του από τη χώρα – Προστασία της οικογενειακής ζωής και των δικαιωμάτων του παιδιού – Η ιεραρχική προσφυγή δεν πληροί τις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 13 της Σύμβασης – Οι διαδικαστικές εξουσίες και εγγυήσεις με τις οποίες περιβάλλεται η «αρχή», κατά την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης, καθορίζουν εάν η προσφυγή είναι πραγματική και αποτελεσματική.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2007](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Muskhadzhiyeva και άλλοι κατά Βελγίου³⁴

Οι διατάξεις των άρθρων 1 και 3 της Σύμβασης επιβάλλουν την αποτελεσματική προστασία, κυρίως των παιδιών και άλλων ευάλωτων προσώπων, και την υποχρέωση υιοθέτησης ευλόγων μέτρων για την πρόληψη της κακομεταχείρισης που οι αρχές γνώριζαν ή όφειλαν να γνωρίζουν – Η κράτηση της τσετσένικης καταγωγής μητέρας μαζί με τα τέσσερα ανήλικα παιδιά της δεν απαλλάσσει τις αρχές από την υποχρέωση να προστατεύουν τα παιδιά και να υιοθετούν τα κατάλληλα μέτρα για τη φροντίδα τους προκειμένου να εκπληρώνουν τις θετικές υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης – Η συνεχής παρουσία των παιδιών δίπλα στη μητέρα τους στα κρατητήρια, απαλύνει, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, την επώδυνη αίσθηση της μητέρας ότι αδυνατεί να προστατεύσει τα παιδιά της από το στερητικό της προσωπικής τους ελευθερίας μέτρο με αποτέλεσμα να μην πληρούται το επίπεδο της σοβαρότητας που απαιτείται για να χαρακτηριστεί η μεταχείριση της μητέρας απάνθρωπη – Η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης δεν απαιτεί να θεωρείται η κράτηση με σκοπό την απέλαση εύλογα αναγκαία – Η έννοια της «lawfulness» («νομιμότητα») πρέπει να είναι ίδια τόσο στο πλαίσιο της παραγράφου 4 του άρθρου 5 όσο και της παραγράφου 1, ώστε ο ενδιαφερόμενος να δικαιούται να ελεγχθεί το μέτρο της κράτησής του όχι μόνο υπό το πρίσμα του εθνικού δικαίου, αλλά και της Σύμβασης, των γενικών αρχών που καθιερώνει και του σκοπού των περιορισμών που επιτρέπει η παράγραφος 1 – Η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 προβλέπει την αρμοδιότητα ενός μοναδικού οργάνου, με την προϋπόθεση ότι η σχετική διαδικασία έχει δικαστικό χαρακτήρα και παρέχει στον ενδιαφερόμενο εγγυήσεις προσήκουσες στη φύση της στέρησης της προσωπικής ελευθερίας – Η διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 5 εφαρμόζεται όταν ο ενδιαφερόμενος μπορεί να αιτηθεί αποζημίωση για τη στέρηση της ελευθερίας του που επιβλήθηκε κατά παραβίαση των διατάξεων των παραγράφων 1, 2, 3 ή 4 – Απόφαση επί του παραδεκτού και της ουσίας της προσφυγής

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόφαση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2010](#), εκ-

³⁴ Για την κράτηση των παιδιών, βλέπε επίσης την απόφαση του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης [Kanagaratnam και άλλοι κατά Βελγίου](#) (Προσφυγή No. 15297/09), όπου το Δικαστήριο απεφάνθη ότι παραβιάστηκε η διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης στην περίπτωση κράτησης μητέρας μετά των ανηλίκων τέκνων της: «το Δικαστήριο υπενθύμισε την ιδιαίτερη ευάλωτη κατάσταση των παιδιών που είχαν ήδη βιώσει τραυματικές εμπειρίες πριν την άφιξή τους στο Βέλγιο λόγω των συνθηκών του εμφυλίου πολέμου που μαινόταν στη Σρι Λάνκα και της διαφυγής τους από τη χώρα καταγωγής τους, κατάσταση που αναγνώρισαν οι βελγικές αρχές κρίνοντας ότι συντρέχουν στο πρόσωπό τους οι προϋποθέσεις εφαρμογής του καθεστώτος του πρόσφυγα. Η ευάλωτη κατάσταση των παιδιών επιδεινώθηκε με την κράτησή τους κατά την άφιξή τους στο Βέλγιο και τον εγκλεισμό τους σε κέντρο κράτησης». Επίσης, το Δικαστήριο έκρινε ότι το Βέλγιο παραβίασε τη διάταξη του άρθρου 5 παράγραφος 1 της Σύμβασης τόσον όσον αφορά στην κράτηση των παιδιών, όσο και όσον αφορά στην κράτηση της μητέρας επειδή «στερήθηκε την προσωπική της ελευθερία για παρατεταμένο διάστημα σε συνθήκες ακατάλληλες για οικογένεια».

δόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

Müslim κατά Τουρκίας

Αιτών άσυλο τουρκμενικής καταγωγής από το Ιράκ – Απόρριψη αιτήματος για παροχή διεθνούς προστασίας από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες – Χορήγηση καθεστώτος «προσωρινού πρόσφυγα» από τις τουρκικές αρχές με δικαίωμα διαμονής στην Τουρκία έως τη μετεγκατάστασή του σε τρίτη χώρα – Εξελίξεις στο Ιράκ μετά τον Δεύτερο Πόλεμο του Περσικού Κόλπου – Λαμβάνοντας υπόψη τα στοιχεία της υπόθεσης και σύμφωνα με τη σχετική νομολογία του το Δικαστήριο εκτιμά ότι κρίσιμος χρόνος για την αξιολόγηση των κινδύνων που επικαλείται ο προσφεύγων είναι αυτός της εκδίκασης της υπόθεσης – Το Δικαστήριο δεν έχει δικαιοδοσία να κρίνει τα αιτήματα ασύλου ή να ελέγχει τον τρόπο με τον οποίο τα συμβαλλόμενα κράτη εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει δυνάμει της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόφαση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2005](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

M.S.S. κατά Ελλάδας και Βελγίου³⁵

Πραγματικά περιστατικά: Ο προσφεύγων, κύριος M.S.S., πολίτης Αφγανιστάν, εγκατέλειψε την Καμπούλ στις αρχές του 2008 και, αφού διέσχισε το Ιράν και την Τουρκία, εισήλθε στην Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της Ελλάδας. Στις 10.2.2009 έφθασε στο Βέλγιο, όπου κατέθεσε αίτημα ασύλου. Δυνάμει του Κανονισμού «Δουβλίνο II», το Γραφείο Αλλοδαπών του Βελγίου υπέβαλε στην Ελλάδα αίτημα να αναλάβει την εξέταση του αιτήματός του για άσυλο. Ενώ η υπόθεση εκκρεμούσε, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες απέστειλε επιστολή στον Υπουργό Μετανάστευσης και Πολιτικής Ασύλου του Βελγίου κατακρίνοντας τα διαρθρωτικά προβλήματα της διαδικασίας ασύλου και των συνθηκών υποδοχής των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα και συστήνοντας την αναστολή των μεταφορών των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα. Παρόλα αυτά, τέλη Μαΐου 2009, το Γραφείο Αλλοδαπών διέταξε τον αιτούντα να αναχωρήσει για την Ελλάδα, όπου θα μπορούσε να καταθέσει το αίτημά του για άσυλο. Επειδή οι ελληνικές αρχές δεν απάντησαν στο αίτημα των Βέλγων ομολόγων τους εντός της δίκαιης προθεσμίας που προβλέπει ο Κανονισμός, το Γραφείο Αλλοδαπών του Βελγίου θεώρησε ότι οι αποδέχθηκαν σιωπηρά το αίτημά του για ανάληψη αρμοδιότητας για την εξέταση του αιτήματος ασύλου του κυρίου M.S.S. Σχετικά, υποστήριξε ότι, δυνάμει του Κανονισμού, το Βέλγιο δεν είχε την ευθύνη εξέτασης του αιτήματος ασύλου του και ότι δεν υπήρχε βάσιμος λόγος να θεωρήσει ότι οι ελληνικές

³⁵ Προσφυγή Νο. 30696/09. Η απόφαση εκδόθηκε από το Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως του Δικαστηρίου στις 21.1.2011. Η συνοπτική παρουσίαση της υπόθεσης στηρίζεται κατά κύριο λόγο στο δελτίο τύπου που εξέδωσε το Δικαστήριο στις 21.1.2011. Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλέπε στην ηλεκτρονική διεύθυνση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4d39bc7f2.html> και στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους <http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1331225>. Βλέπε επίσης την απόφαση του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης [Rahimi κατά Ελλάδας](#) (Προσφυγή Νο. 8687/08) (για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική βλέπε στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, <http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1331241>) με την οποία η Ελλάδα καταδικάστηκε για παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω των συνθηκών κράτησης (στο κέντρο κράτησης «Παγανή» της Λέσβου) και της απόφασης απέλασης ανήλικου Αφγανού που είχε εισέλθει στη χώρα παράνομα. Περαιτέρω, με την απόφαση R.U. κατά Ελλάδας, το Δικαστήριο διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 3 της Σύμβασης λόγω των συνθηκών κράτησης του προσφεύγοντα – αιτούντα άσυλο από την Τουρκία, θύματος βασανιστηρίων – στα κέντρα κράτησης στο Σουφλί και στην Πέτρου Ράλλη, του άρθρου 13 της Σύμβασης σχετικά με τη δυνατότητα αμφισβήτησης των συνθηκών κράτησης και του άρθρου 3 από κοινού με το άρθρο 13 της Σύμβασης λόγω των ελλείψεων της διαδικασίας ασύλου που εφαρμόστηκε στην υπόθεση του προσφεύγοντα και του κινδύνου της απέλασής του στην Τουρκία χωρίς να εξεταστεί σοβαρά η βασιμότητα της αίτησής του για άσυλο και χωρίς να έχει πρόσβαση σε πραγματική προσφυγή (για την απόφαση στην ελληνική βλέπε στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους: <http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1331242>).

αρχές δεν θα εκπλήρωναν τις υποχρεώσεις που έχουν αναλάβει στο πλαίσιο της Ε.Ε. σε θέματα ασύλου. Ενώπιον της Επιτροπής Προσφύγων ο κύριος Μ.Σ.Σ. επικαλέστηκε τον κίνδυνο που διέτρεχε στην Ελλάδα να κρατηθεί σε άθλιες συνθήκες, τα διαρθρωτικά προβλήματα του Ελληνικού συστήματος ασύλου και, εν τέλει, το φόβο του να απομακρυνθεί στο Αφγανιστάν χωρίς να εξεταστούν οι λόγοι για τους οποίους διέφυγε από τη χώρα του. Σχετικά ισχυρίστηκε ότι, λόγω της εργασίας του ως διερμηνέα με τις δυνάμεις της πολεμικής αεροπορίας που στάθμευαν στην Καμπούλ διέφυγε απόπειρα δολοφονίας που διέπραξαν σε αντίποινα σε βάρος του οι Ταλιμπάν. Η αίτησή του για αναστολή εκτέλεσης της απόφασης μεταφοράς απορρίφθηκε και στις 15.6.2009 ο προσφεύγων μεταφέρθηκε στην Ελλάδα. Φθάνοντας στο αεροδρόμιο της Αθήνας, διατάχθηκε η κράτησή του και μεταφέρθηκε σε παρακείμενο κτίριο, όπου σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του τοποθετήθηκε σε μικρό κελί με άλλους είκοσι κρατούμενους, είχε περιορισμένη πρόσβαση στους χώρους υγιεινής, δεν είχε δικαίωμα προαυλισμού, κοιμόταν σε βρώμικο στρώμα ή καταγής και του παρέχόταν ανεπαρκές συσσίτιο. Μετά την απόλυσή του και τη χορήγηση, στις 18.6.2009, δελτίου παραμονής αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού, ζούσε στο δρόμο, χωρίς μέσα επιβίωσης. Εν συνεχεία, αποπειράθηκε να αναχωρήσει από την Ελλάδα με πλαστό έγγραφο ταυτότητας. Όμως, συνελήφθη και διατάχθηκε εκ νέου η κράτησή του πλησίον του αεροδρομίου. Ισχυρίζεται ότι, ξυλοκοπήθηκε από την αστυνομία διαρκούς της επταήμερης κράτησής του. Κατά την ανανέωση της άδειας παραμονής του, το Δεκέμβριο του 2009, αναλήφθηκαν πρωτοβουλίες για τη στέγασή του, αλλά σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του δεν του παρασχέθηκε στέγη.

Ο προσφεύγων ισχυρίζεται ότι οι συνθήκες κράτησης και διαβίωσης στην Ελλάδα συνιστούν απάνθρωπη και εξευτελιστική μεταχείριση και παραβιάζουν το άρθρο 3 της Σύμβασης και ότι, κατά παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης, η ελληνική νομοθεσία δεν προβλέπει πραγματική προσφυγή προκειμένου να εξεταστούν οι ισχυρισμοί του για παραβίαση των άρθρων 2 (δικαίωμα στη ζωή) και 3. Περαιτέρω, ισχυρίστηκε ότι το Βέλγιο τον εξέθεσε στον κίνδυνο να υποστεί τις συνέπειες των διαρθρωτικών προβλημάτων της διαδικασίας ασύλου στην Ελλάδα, κατά παραβίαση των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης και τις άθλιες συνθήκες στις οποίες κρατούνται και διαβιώνουν οι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα, κατά παραβίαση του άρθρου 3. Περαιτέρω, υποστήριξε ότι, κατά παραβίαση του άρθρου 13 της Σύμβασης, η νομοθεσία του Βελγίου δεν προβλέπει πραγματική προσφυγή για την εξέταση των ανωτέρω ισχυρισμών του.

Η προσφυγή κατατέθηκε στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στις 11.6.2009. Στις 12.6.2009 το Δικαστήριο απέρριψε, δυνάμει του άρθρου 39 του Κανονισμού του, το αίτημα του προσφεύγοντα για την αναστολή της μεταφοράς του στην Ελλάδα. Στις 2.7.2009, το Δικαστήριο διέταξε την Ελλάδα να αναστείλει την εκτέλεση κάθε μέτρου απομάκρυνσης του προσφεύγοντα στο Αφγανιστάν, εκκρεμούσης της ολοκλήρωσης της διαδικασίας ενώπιον του. Στις 16.3.2010, το Τμήμα του Δικαστηρίου στο οποίο εισήχθη η προσφυγή προς εκδίκαση αποφάσισε να την παραπέμψει στο Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως, όπου η υπόθεση συζητήθηκε την 1.9.2010. Στην προφορική διαδικασία συζήτησης της υπόθεσης παρενέβησαν, ως τρίτα μέρη, οι κυβερνήσεις της Ολλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου, ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου³⁶ και η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες³⁷. Οι παρεμβαίνοντες κατέθεσαν επίσης έγγραφα υπομνήματα³⁸. Εγγράφως παρενέβησαν ενώπιον του Δικαστηρίου η Διεθνής Αμνηστία και οι οργανώσεις Centre for Advice on Individual Rights in Europe («AIRE Centre») και Greek Helsinki Monitor.

Επί της παραβίασης του άρθρου 3 όσον αφορά στις συνθήκες κράτησης στην Ελλάδα: Χωρίς να υποτιμά το βάρος που επωμίζονται τα κράτη της ΕΕ, που έχουν εξωτερικά σύνορα, λόγω της μαζικής εισροής μεταναστών και αιτούντων άσυλο και τις δυσκολίες που συνεπάγεται η υποδοχή τους σε μεγάλα

³⁶ Βλέπε στη διεύθυνση: http://www.coe.int/t/commissioner/Activities/3PIntervention_en.asp

³⁷ Για τις θέσεις που ανέπτυξε προφορικά η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες ενώπιον του Δικαστηρίου βλέπε στη διεύθυνση: <http://www.unhcr.org/4c7fc38e6.html>

³⁸ Για το έγγραφο υπόμνημα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες βλέπε στη διεύθυνση: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4c19e7512.html>.

διεθνή αεροδρόμια, το Δικαστήριο εκτιμά ότι, η κατάσταση αυτή δεν απαλλάσσει την Ελλάδα από τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης, δεδομένου του απόλυτου χαρακτήρα αυτής της διάταξης. Όταν ο προσφεύγων έφθασε στην Αθήνα από το Βέλγιο, οι ελληνικές αρχές γνώριζαν την ταυτότητά του και το καθεστώς του ως αιτούντα άσυλο. Παρόλα αυτά, διέταξαν άμεσα την κράτησή του, χωρίς καμιά επεξήγηση. Το Δικαστήριο σημείωσε ότι διάφορες εκθέσεις διεθνών οργανισμών και μη κυβερνητικών οργανώσεων που εκδόθηκαν τα τελευταία χρόνια επιβεβαιώνουν ότι οι ελληνικές αρχές εφαρμόζουν ευρέως και συστηματικά την πρακτική της κράτησης των αιτούντων άσυλο χωρίς να τους ενημερώνουν σχετικά. Οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα για τις βιαιότητες που υπέστη κατά τη δεύτερη περίοδο της κράτησής του επιβεβαιώνονται από πολυάριθμες αναφορές που έχουν συλλέξει μάρτυρες διεθνών οργανισμών και ειδικότερα η Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων. Επίσης, τα ευρήματα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες επιβεβαιώνουν τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα για τις ανθυγιεινές συνθήκες και τον υπερπληθυσμό του κέντρου κράτησης που στεγάζεται σε παρακείμενο του διεθνούς αεροδρομίου της Αθήνας κτίριο. Παρότι κρατήθηκε για σχετικά μικρό χρονικό διάστημα, το Δικαστήριο θεωρεί ότι ήσαν απαράδεκτες οι συνθήκες διαβίωσης του προσφεύγοντα στο κέντρο κράτησης. Έκρινε ότι, συνιστούν εξευτελιστική μεταχείριση η αίσθηση της αυθαιρεσίας, της κατωτερότητας και της αγωνίας που βίωσε ο προσφεύγων σε συνδυασμό με τη σημαντική επίδραση που αναμφισβήτητα είχαν αυτές οι συνθήκες κράτησης στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου. Επιπρόσθετα, ο προσφεύγων, ως αιτών άσυλο, ήταν ιδιαίτερα ευάλωτος λόγω της αποδημίας του και των τραυματικών εμπειριών που είχε βιώσει. **Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι παραβιάστηκε το άρθρο 3.**

Επί της παραβίασης του άρθρου 3 όσον αφορά στις συνθήκες διαβίωσης στην Ελλάδα³⁹: Γενικά, το άρθρο 3 δεν επιβάλλει στα κράτη μέλη να παρέχουν στους πρόσφυγες οικονομική βοήθεια προκειμένου να τους διασφαλίσουν συγκεκριμένο επίπεδο διαβίωσης. Όμως, κατά το Δικαστήριο, η κατάσταση που βίωσε ο προσφεύγων ήταν ιδιαίτερα σοβαρή. Παρόλες τις υποχρεώσεις που έχουν ανα-

³⁹ Βλέπε την απόφαση του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης [Sufi and Elmi κατά Ηνωμένου Βασιλείου](#) (Προσφυγές Νο. 8319/07 και 11449/07) που αφορά στην απόφαση του Ηνωμένου Βασιλείου να απελάσει στη Σομαλία τους προσφεύγοντες (ένας εκ των οποίων διέμενε νόμιμα στη χώρα με το καθεστώς του πρόσφυγα) επειδή είχαν διαπράξει ποινικά αδικήματα: το Δικαστήριο έκρινε ότι « 293. Η κατάσταση στην πρωτεύουσα της Σομαλίας είναι τόσο τεταμένη ώστε οιαδήποτε επαναπροώθηση ενέχει τον πραγματικό κίνδυνο της κακομεταχείρισης που ορίζει το άρθρο 3 της Σύμβασης, εκ μόνου του λόγου της παρουσίας στην πόλη, εκτός εάν ο ενδιαφερόμενος έχει σχέσεις με τους ισχυρούς παράγοντες που μπορούν να τον προστατεύσουν. 294. Η διάταξη του άρθρου 3 δεν απαγορεύει στα συμβαλλόμενα κράτη να εφαρμόζουν το θεσμό της «εγχώριας προστασίας» με την προϋπόθεση ότι ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ταξιδέψει, να εισέλθει και να εγκατασταθεί στην προτεινόμενη περιοχή χωρίς να εκτίθεται στη μεταχείριση που απαγορεύει το άρθρο 3 της Σύμβασης. Σχετικά, το Δικαστήριο δέχεται ότι σε κάποιες περιοχές της νότιας και κεντρικής Σομαλίας ο απειλούμενος με απέλαση δεν διατρέχει κατ'ανάγκη τον κίνδυνο να υποστεί την κακομεταχείριση που απαγορεύει το άρθρο 3 της Σύμβασης εκ μόνου του λόγου της γενικευμένης βίας. Όμως, κατά το Δικαστήριο, στο πλαίσιο της Σομαλίας, τούτο μπορεί να ισχύει μόνον εάν ο ενδιαφερόμενος διατηρεί στενούς οικογενειακούς δεσμούς στην προτεινόμενη περιοχή εγκατάστασης, όπου μπορεί να αναζητήσει καταφύγιο. Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, εάν δεν διατηρεί παρόμοιους δεσμούς ή εάν δεν είναι ασφαλής η πρόσβαση στην περιοχή όπου διαμένει η οικογένειά του, θα αναγκαστεί να καταφύγει σε καταυλισμό εσωτερικά εκτοπισμένων προσώπων ή σε καταυλισμό προσφύγων. 295. Κατά το Δικαστήριο, δεν αποσοβείται ο κίνδυνος της κακομεταχείρισης του άρθρου 3 της Σύμβασης στην περίπτωση που η οικογένεια του απειλούμενου με απέλαση διαμένει σε περιοχή που ελέγχεται από την οργάνωση Al-Shabaab ή που μπορεί να έχει πρόσβαση στην οικογένειά του μόνον διασχίζοντας περιοχή που ελέγχει η οργάνωση, εκτός εάν έχει ζηήσει πρόσφατα στη Σομαλία, οπότε γνωρίζει πώς να μην προσελκύσει την προσοχή της. 296. Όταν είναι ευλόγως πιθανό να καταλήξει ο απειλούμενος με απέλαση σε καταυλισμό προσωρινά εκτοπισμένων προσώπων, όπως είναι ο καταυλισμός που βρίσκεται στο «Διάδρομο Afgooye», ή σε καταυλισμό προσφύγων, όπως είναι ο καταυλισμός Dabaab στην Κένυα, κατά το Δικαστήριο είναι πραγματικός ο κίνδυνος να εκτεθεί στη μεταχείριση που απαγορεύει το άρθρο 3 της Σύμβασης λόγω της ανθρωπιστικής κατάστασης που επικρατεί σε αυτούς τους καταυλισμούς».

λάβει οι ελληνικές αρχές δυνάμει της εθνικής τους νομοθεσίας και της Οδηγίας της ΕΕ για τις Συνθήκες Υποδοχής, ο προσφεύγων έζησε για μήνες σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας και αδυνατούσε να ικανοποιήσει τις βασικές ανάγκες διαβίωσης – τροφή, συνθήκες υγιεινής και στέγη – ενώ φοβόταν τις επιθέσεις και τον κίνδυνο ληστείας. Οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα επιβεβαιώνονται από εκθέσεις αρκετών διεθνών οργάνων και οργανισμών και, ιδίως, του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες. Οι αρχές δεν ενημέρωσαν προσηκόντως τον προσφεύγοντα για τις δυνατότητες στέγασης. Το έγγραφο με το οποίο ενημερώθηκε ότι υποχρεούτο να μεταβεί στα κεντρικά γραφεία των αστυνομικών αρχών για να δηλώσει τη διεύθυνσή του δεν μπορεί ευλόγως να νοηθεί ότι αποτελεί οδηγία προς τις αρχές να ασχοληθούν με το πρόβλημα της στέγασής του. Σε κάθε περίπτωση, το Δικαστήριο δεν κατανοεί πώς οι αρχές δεν κατανόησαν ότι ο προσφεύγων ήταν άστεγος. Η κυβέρνηση ομολογεί ότι ήσαν λιγότερες από 1.000 οι διαθέσιμες στα κέντρα υποδοχής θέσεις για τη στέγαση δεκάδων χιλιάδων αιτούντων άσυλο. Αυτό το στοιχείο αποδυναμώνει το επιχείρημα της Ελληνικής κυβέρνησης σύμφωνα με το οποίο η κατάσταση του προσφεύγοντα ήταν αποτέλεσμα της αδράνειάς του. Οι συνθήκες διαβίωσης για τις οποίες παραπονείται ο προσφεύγων διήρκεσαν από τη μεταφορά του στην Ελλάδα, τον Ιούνιο του 2009, και αφορούσαν στο καθεστώς του ως αιτούντα άσυλο. Εάν οι αρχές είχαν εξετάσει άμεσα το αίτημά του για άσυλο θα είχαν μετριάσει ουσιαστικά την ταλαιπωρία του. Επομένως, **από υπαιτιότητα των ελληνικών αρχών ο προσφεύγων βίωσε σε συνθήκες που παραβιάζουν το άρθρο 3 της Σύμβασης.**

Επί της παραβίασης του άρθρου 13 σε συνδυασμό με τα άρθρα 2 και 3 (όσον αφορά στην Ελλάδα):

Οι διάδικοι δεν αμφισβητούν ότι η κατάσταση στο Αφγανιστάν έχει δημιουργήσει και συνεχίζει να δημιουργεί εκτεταμένα προβλήματα ανασφάλειας. Οι ελληνικές αρχές ήταν κατ' αρχήν αρμόδιες να εξετάσουν τους κινδύνους που ενείχε για τον προσφεύγοντα η κατάσταση ανασφάλειας που επικρατεί στο Αφγανιστάν. Πρωταρχικό μέλημα του Δικαστηρίου είναι να εξετάσει αν υπήρχαν πραγματικές εγγυήσεις προστασίας από την αυθαίρετη απομάκρυνσή του από την Ελλάδα.

Παρότι η ελληνική νομοθεσία περιλαμβάνει αρκετές παρόμοιες εγγυήσεις, τα τελευταία χρόνια η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και άλλες οργανώσεις έχουν αποκαλύψει κατ' επανάληψη ότι οι σχετικές διατάξεις δεν εφαρμόζονται στην πράξη και ότι η διαδικασία ασύλου χαρακτηρίζεται από σημαντικές διαρθρωτικές ελλείψεις. Σε αυτές συγκαταλέγονται: ανεπαρκής πληροφόρηση για τη διαδικασία που εφαρμόζεται, έλλειψη αξιόπιστου συστήματος επικοινωνίας μεταξύ των αρχών και των αιτούντων άσυλο, έλλειψη κατάρτισης του προσωπικού που είναι αρμόδιο να διεξάγει συνεντεύξεις με τους αιτούντες άσυλο, έλλειψη διερμηνέων και έλλειψη δωρεάν νομικής συνδρομής που στερεί στην πραγματικότητα από τους αιτούντες άσυλο τη δυνατότητα να απολαμβάνουν τις υπηρεσίες νομικού συμβούλου. Ενόψει αυτών των διαρθρωτικών ελλείψεων, είναι λίγες οι πιθανότητες της σοβαρής εξέτασης των αιτημάτων ασύλου. Μάλιστα, σύμφωνα με έκθεση που εξέδωσε η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες το 2008, το ποσοστό αναγνώρισης σε πρώτο βαθμό είναι μικρότερο του 0,1%, όταν το αντίστοιχο μέσο ποσοστό σε πέντε από τις έξι χώρες της ΕΕ, όπου κατατίθεται ο μεγαλύτερος αριθμός των αιτημάτων ασύλου ανέρχεται στο 36,2%. Οι οργανώσεις που παρενέβησαν ενώπιον του Δικαστηρίου ως τρίτα μέρη κατ' επανάληψη κατήγγειλαν τις εξαναγκασμένες επιστροφές των αιτούντων άσυλο από την Ελλάδα σε χώρες υψηλού κινδύνου.

Το Δικαστήριο δεν πείθεται από το επιχείρημα της Ελληνικής κυβέρνησης, σύμφωνα με το οποίο ο προσφεύγων έφερε την ευθύνη για την αδράνεια των αρχών επειδή δεν εμφανίστηκε στα κεντρικά γραφεία των αστυνομικών αρχών στην τριήμερη προθεσμία που του έταξαν με το έγγραφο που του επέδωσαν. Σύμφωνα με όσα αποκαλύπτουν οι εκθέσεις, ο προσφεύγων, όπως πολλοί άλλοι αιτούντες άσυλο, παρερμήνευσε αυτήν την πρόσκληση θεωρώντας ότι ο μοναδικός σκοπός ήταν να δηλώσει στις αρχές τη διεύθυνση διαμονής του, που όμως δεν είχε. Έως σήμερα, οι αρχές δεν παρείχαν

στον προσφεύγοντα πραγματική και κατάλληλη ευκαιρία να παρουσιάσει το αίτημά του για άσυλο. Όσον αφορά στη δυνατότητα του κυρίου M.S.S. να προσφύγει ενώπιον του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου για τη δικαστική επανεξέταση της ενδεχόμενης απόρριψης του αιτήματός του για άσυλο, το Δικαστήριο εκτιμά ότι η παράλειψη των αρχών να διασφαλίσουν την επικοινωνία μαζί του και οι δυσκολίες επικοινωνίας με κάποιον που δεν έχει διεύθυνση διαμονής καθιστούν αβέβαιο το ενδεχόμενο να λάβει εγκαίρως γνώση της απόφασης επί του αιτήματος ασύλου, ώστε να αντιδράσει εντός της νόμιμης προθεσμίας. Επιπλέον, παρότι είναι σαφές ότι ο προσφεύγων αδυνατεί να ανταποκριθεί στο κόστος των υπηρεσιών ενός δικηγόρου, δεν ενημερώθηκε για τη δυνατότητα πρόσβασης σε οργανώσεις που παρέχουν νομικές υπηρεσίες. Επιπλέον, το σύστημα δωρεάν νομικής συνδρομής είναι αναποτελεσματικό στην πράξη, αφού δεν είναι επαρκής ο αριθμός των κατάλληλα καταρτισμένων δικηγόρων που περιλαμβάνονται σε σχετικό κατάλογο. Περαιτέρω, σύμφωνα με πληροφορίες του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, ο μέσος χρόνος εκδίκασης των αιτήσεων ακύρωσης από το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο υπερβαίνει τα πέντε έτη, γεγονός που αποδεικνύει ότι αυτό το ένδικο μέσο δεν είναι επαρκώς προσβάσιμο και δεν θεραπεύει την έλλειψη εγγυήσεων της διαδικασίας ασύλου.

Ενόψει των ανωτέρω ελλειμμάτων, το Δικαστήριο αποφαινεται ότι παραβιάστηκε το άρθρο 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της Σύμβασης και, περαιτέρω, κρίνει ότι δεν συντρέχει λόγος να εξετάσει τους λόγους που προβάλλει ο προσφεύγων στο πλαίσιο του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 2.

Επί της παραβίασης των άρθρων 2 και 3 (η απόφαση των βελγικών αρχών να εκθέσουν τον προσφεύγοντα στη διαδικασία ασύλου της Ελλάδας): Το Δικαστήριο κρίνει ότι τα ελλείμματα της διαδικασίας ασύλου στην Ελλάδα ήταν γνωστά στις βελγικές αρχές όταν εξέδωσαν την απόφαση απέλασης του προσφεύγοντα και, επομένως, δεν μπορούσε ευλόγως να αναμένεται ότι αυτός φέρει κατ' αποκλειστικότητα το βάρος της απόδειξης των κινδύνων που ενείχε γι' αυτόν η ελληνική διαδικασία ασύλου. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες είχε προειδοποιήσει σχετικά τη βελγική κυβέρνηση ενόσω εκκρεμούσε η υπόθεση απομάκρυνσης του προσφεύγοντα στην Ελλάδα. Ενώ το Δικαστήριο είχε αποφανθεί το 2008 σε μια άλλη υπόθεση⁴⁰ ότι η απομάκρυνση του αιτούντα άσυλο στην Ελλάδα δυνάμει του Κανονισμού Δουβλίνο II δεν παραβίαζε τη Σύμβαση, πολλές εκθέσεις και άλλο υλικό δημοσιεύθηκαν έκτοτε από διεθνή όργανα και διεθνείς οργανώσεις που καταγράφουν τις πρακτικές δυσκολίες που παρουσιάζει η εφαρμογή του συστήματος του Δουβλίνου στην Ελλάδα. Αρχικά, το Βέλγιο εξέδωσε την απόφαση απέλασης με βάση σιωπηρή συμφωνία των ελληνικών αρχών και στη συνέχεια την εκτέλεσε χωρίς να διασφαλίσει σε μεταγενέστερο στάδιο εξατομικευμένες εγγυήσεις για τον προσφεύγοντα, παρότι σύμφωνα με τον Κανονισμό το Βέλγιο είχε τη δυνατότητα να αρνηθεί τη μεταφορά του στην Ελλάδα.

Με βάση τα ανωτέρω, οι βελγικές αρχές ευθύνονταν όχι μόνον για την αξιολόγηση της σύμφωνης με τη Σύμβαση μεταχείρισης του προσφεύγοντα στην Ελλάδα, αλλά και για την επαλήθευση της εφαρμογής της ελληνικής προσφυγικής νομοθεσίας από τις αρμόδιες αρχές. Όμως, οι βελγικές αρχές παρέλειψαν να εκτιμήσουν αυτά τα πραγματικά περιστατικά. Επομένως, **η μεταφορά του προσφεύγοντα από το Βέλγιο στην Ελλάδα συνιστά παραβίαση του άρθρου 3.** Λαμβάνοντας υπόψη αυτήν την κρίση, το Δικαστήριο θεωρεί ότι παρέλκει η εξέταση των ισχυρισμών του προσφεύγοντα όσον αφορά στην παραβίαση του άρθρου 2 της Σύμβασης.

Επί της παραβίασης του άρθρου 3 της Σύμβασης (η απόφαση των βελγικών αρχών να εκθέσουν τον προσφεύγοντα στον κίνδυνο της κράτησης και των συνθηκών διαβίωσης των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα): Το Δικαστήριο απεφάνθη ήδη ότι είναι εξευτελιστικές οι συνθήκες κράτησης και διαβίωσης του προσφεύγοντα στην Ελλάδα. Αυτά τα πραγματικά περιστατικά ήσαν ήδη γνωστά και

⁴⁰ Απόφαση της 2.12.2008 επί της υπόθεσης K.R.S. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, Προσφυγή 32733/08 (βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49476fd72.html>).

επιβεβαιώνονταν από ευρύ φάσμα πηγών πριν τη μεταφορά του στην Ελλάδα. Σχετικά, το Δικαστήριο έκρινε ότι, διατάσσοντας τη μεταφορά του προσφεύγοντα στην Ελλάδα, **οι βελγικές αρχές τον εξέθεσαν σε συνθήκες κράτησης και διαβίωσης που συνιστούν εξευτελιστική μεταχείριση που παραβιάζει το άρθρο 3.**

Επί της παραβίασης του άρθρου 13 σε συνδυασμό με τα άρθρα 2 και 3 (Βέλγιο): Αναφορικά με τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα σύμφωνα με τον οποίο η βελγική νομοθεσία δεν προβλέπει πραγματική προσφυγή κατά της απόφασης απέλασης, η βελγική κυβέρνηση υποστήριξε ότι επιτρέπεται η άσκηση αίτησης αναστολής εκτέλεσης ενώπιον της Επιτροπής Προσφύγων «δυνάμει της εξαιρετικά επείγουσας διαδικασίας». Αυτή η διαδικασία αναστέλλει την εκτέλεση του μέτρου της απέλασης για 72 ώρες κατ' ανώτατο όριο έως ότου η Επιτροπή εκδώσει την οριστική απόφαση.

Όμως, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι αυτή η διαδικασία δεν πληροί τις προϋποθέσεις της νομολογίας του Δικαστηρίου, σύμφωνα με την οποία πρέπει να εξετάζεται ενδελεχώς και εμπεριστατωμένα κάθε ισχυρισμός σύμφωνα με τον οποίο η απέλαση σε άλλη χώρα μπορεί να εκθέσει τον ενδιαφερόμενο στη μεταχείριση που απαγορεύει το άρθρο 3 και ότι το αρμόδιο όργανο πρέπει να έχει την εξουσία να εξετάζει την ουσία της σχετικής προσφυγής και να διατάσσει το κατάλληλο για την περίπτωση μέτρο θεραπείας της επαπειλούμενης βλάβης. Λαμβάνοντας υπόψη την εξέταση των υποθέσεων από την Επιτροπή Προσφύγων, που κυρίως διερευνά εάν οι ενδιαφερόμενοι έχουν προσκομίσει συγκεκριμένα αποδεικτικά στοιχεία για την βλάβη που μπορεί να απορρέει από την ενδεχόμενη παραβίαση του άρθρου 3, η υπόθεση του προσφεύγοντα δεν είχε προοπτική επιτυχίας. **Επομένως, παραβιάστηκε το άρθρο 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 3 της Σύμβασης.** Περαιτέρω, το Δικαστήριο έκρινε ότι παρέλκει η εξέταση του ισχυρισμού του προσφεύγοντα για παραβίαση του άρθρου 13 σε συνδυασμό με το άρθρο 2 της Σύμβασης.

Άρθρο 46 της Σύμβασης (δεσμευτική ισχύς και εκτέλεση των αποφάσεων): Το Δικαστήριο έκρινε απαραίτητο να διατάξει κάποια μέτρα ατομικής φύσης για την εκτέλεση της απόφασης όσον αφορά στον προσφεύγοντα, χωρίς να θίγονται τα μέτρα γενικής φύσης που απαιτείται να ληφθούν ώστε να προληφθούν παρόμοιες παραβιάσεις στο μέλλον⁴¹. Χωρίς καθυστέρηση, η Ελλάδα υποχρεούται να εξετάσει τους ουσιαστικούς ισχυρισμούς του αιτήματος ασύλου του προσφεύγοντα που πληρούν τις προϋποθέσεις της Σύμβασης και, εκκρεμούσης της έκβασης της σχετικής διαδικασίας, να απέχει από κάθε μέτρο απομάκρυνσής του από το έδαφός της.

Mutimura κατά Γαλλίας

Μήνυση για τη γενοκτονία των Τούτσι στη Ρουάντα – Κριτήρια για την αξιολόγηση της εύλογης διάρκειας μιας δικαστικής διαδικασίας κατά το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2004](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

N. κατά Ηνωμένου Βασιλείου ⁴²

Απέλαση απορριφθείσας αιτούσας άσυλο από την Ουγκάντα, ασθενούς HIV/AIDS – Πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης: κατ' αρχήν εφαρμόζεται στις περιπτώσεις της απέλασης ή της επαναπροώθησης όταν ο κίνδυνος της μεταχείρισης που απαγορεύει προέρχεται από τις κρατικές αρχές ή τα μη

⁴¹Βλέπε την ιστοσελίδα (http://www.coe.int/t/cm/humanRights_en.asp) της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης ([https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=DH-DD\(2013\)32&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=DH-DD(2013)32&Language=lanEnglish&Ver=original&Site=CM&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FDC864)) για την ενημέρωση που παρείχε η Ελλάδα στο πλαίσιο της παρακολούθησης της εκτέλεσης της απόφασης (<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=DEL1164&Language=lanEnglish&Site=CM&Lang=en>).

⁴² Βλέπε τις αποφάσεις του Δικαστηρίου επί των υποθέσεων [Ahorugeze κατά Σουηδίας](#) (Προσφυγή No. 37075/09), [Samina κατά Σουηδίας](#) (Προσφυγή No. 55463/09).

κρατικά όργανα – Νομολογία του Δικαστηρίου για την εφαρμογή του άρθρου 3 στις περιπτώσεις απέλασης αλλοδαπών που πάσχουν από σοβαρές ασθένειες – Από την απόφαση που εξέδωσε επί της υπόθεσης D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου, το Δικαστήριο ουδέποτε έκρινε επί προσφυγής κατά απόφασης συμβαλλόμενου κράτους να απελάσει αλλοδαπό ότι η εκτέλεσή της παραβιάζει το άρθρο 3 λόγω της κακής κατάστασης της υγείας του προσφεύγοντα – Οι όμως εξαιρετικές περιστάσεις στην υπόθεση D. κατά Ηνωμένου Βασιλείου ήσαν: η σοβαρότητα της ασθένειας και το καταληκτικό στάδιο που διήγε ο προσφεύγων, η αβεβαιότητα για τη δυνατότητα της ιατρικής ή νοσοκομειακής περίθαλψης του στη χώρα καταγωγής του, η απουσία οικογενειακού περιβάλλοντος στη χώρα καταγωγής του, ικανού να του διασφαλίσει το ελάχιστο επίπεδο στέγης, διατροφής και κοινωνικής στήριξης – Η διάταξη του άρθρου 3, παρότι θεμελιώδης για το σύστημα της Σύμβασης, δεν επιβάλλει στα συμβαλλόμενα κράτη την υποχρέωση να αμβλύνουν τις κοινωνικο-οικονομικές ανισότητες που υπάρχουν μεταξύ των κρατών παρέχοντας δωρεάν και επ' αόριστον ιατρική περίθαλψη σε όλους τους αλλοδαπούς που δεν έχουν δικαίωμα διαμονής στην επικράτειά τους – Άποψη μειοψηφίας: αυτή καθεαυτή η απέλαση του «προσφεύγοντα στην επιθανάτια κλίνη» είναι αντίθετη με το απόλυτο δικαίωμα που εγγυάται η διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης (Δημοσιευμένη σε ελληνική απόφαση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2008](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

N. κατά Σουηδίας⁴³

Αιτούσα άσυλο από το Αφγανιστάν – Επαγγελματική απασχόληση στο Αφγανιστάν ως δασκάλα γυναικών – Κίνδυνος δίωξης των Αφγανών γυναικών λόγω παραβίασης των κοινωνικών ηθών (διαζύγιο και μοιχεία): ο χωρισμός και / ή η έκδοση διαζυγίου στη χώρα ασύλου μπορεί να εκληφθεί ως υιοθέτηση του δυτικού τρόπου ζωής και, επομένως, μπορεί να θεμελιώνει «επί τόπου» αίτημα ασύλου που στηρίζεται στη δίωξη που οφείλεται στη θρησκεία και / ή στις πολιτικές πεποιθήσεις – Απόλυτη η απαγόρευση της απέλασης κατά τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης – Εφαρμογή του ευεργετήματος της αμφιβολίας κατά την αξιολόγηση της αξιοπιστίας των ισχυρισμών και των αποδεικτικών εγγράφων που επικαλούνται οι αιτούντες άσυλο – Κατευθυντήριες Οδηγίες της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για την Αξιολόγηση των Αναγκών Προστασίας των Αιτούντων Άσυλο από το Αφγανιστάν (2009) – Οι απαιτήσεις της απόδειξης της πραγματικής και ειλικρινούς βούλησης για τη λύση του γάμου μοιάζουν με την απόδειξη των ισχυρισμών των μουσουλμάνων αιτούντων άσυλο, που ασπαζόμενοι το χριστιανισμό της χώρα υποδοχής, υποστηρίζουν ότι οι αρχές στην ισλαμική χώρα καταγωγής τους γνωρίζουν για την αλλαγή της θρησκείας τους και, επομένως, ότι κινδυνεύουν να υποστούν σοβαρές και απειλητικές για τη ζωή τους συνέπειες στην περίπτωση της επιστροφής τους σε αυτήν – Ισχύς μέτρων προσωρινής δικαστικής προστασίας έως την εκπνοή της προθεσμίας για την κατάθεση αίτησης, από οιονδήποτε εκ των διαδίκων, για την παραπομπή της υπόθεσης προς επανεξέταση ενώπιον του Τμήματος Μείζονος Συνθέσεως του Δικαστηρίου (Δημοσιευμένη σε ελληνική απόφαση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2010](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

N. κατά Φινλανδίας

Αιτών άσυλο από τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, στέλεχος της προεδρικής φρουράς του Mobutu –

⁴³ Βλέπε την απόφαση του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης [Samina κατά Σουηδίας](#) (Προσφυγή No. 55463/09): το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης η απόφαση του συμβαλλόμενου κράτους να απομακρύνει στη χώρα καταγωγής της, στο Πακιστάν, την προσφεύγουσα, της οποίας το αίτημα ασύλου απορρίφθηκε οριστικά το 2009 με απόφαση εθνικού δικαστηρίου. Ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι η απέλασή της στο Πακιστάν παραβιάζει το άρθρο 3 της Σύμβασης επειδή κινδυνεύει να συλληφθεί, να υποστεί βασανιστήρια και να εκτελεστεί κατηγορούμενη για βλασφημία είτε από τις αρχές είτε από θρησκευτικούς φονταμενταλιστές λόγω της δράσης που είχε αναπτύξει με χριστιανική οργάνωση. Επίσης, ισχυρίστηκε ότι στο Πακιστάν δεν είχε τη δυνατότητα πρόσβασης σε ιατρική περίθαλψη για να αντιμετωπίσει τα νοητικά προβλήματα υγείας από τα οποία πάσχει.

Φόβος δίωξης λόγω εθνοτικής καταγωγής, φυλής και πολιτικών πεποιθήσεων – Θετική ανταπόκριση της φινλανδικής κυβέρνησης στη σύσταση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου για αναστολή εκτέλεσης της απόφασης απέλασης – Ούτε η Σύμβαση, ούτε τα σχετικά Πρωτόκολλα προστατεύουν το δικαίωμα σε άσυλο – Η προστασία που παρέχει το άρθρο 3 της Σύμβασης είναι ευρύτερη από αυτήν που παρέχει το άρθρο 33 της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων – Σε κάθε περίπτωση το Δικαστήριο εκτιμά τον κίνδυνο κακομεταχείρισης αναφερόμενο στις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής του προσφεύγοντα κατά το χρόνο που αποφαίνεται επί της υπόθεσης, ενώ λαμβάνει υπόψη τα στοιχεία ιστορικού χαρακτήρα στο μέτρο που διαφωτίζουν την κατάσταση κατά τον παρόντα χρόνο αξιολόγησής της και την ενδεχόμενη εξέλιξή της. (Δημοσιευμένη σε ελληνική απόφαση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2005](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

Nakach κατά Ολλανδίας

Παράλειψη τήρησης πρακτικών κατά την εκδίκαση υποθέσεων που αφορούν την παράταση εγκλεισμού σε ψυχιατρικό κατάστημα – Δεν αντίκειται στη Σύμβαση η καταγραφή στην απόφαση του δικαστηρίου όσων διαδραματίστηκαν και υποστηρίχθηκαν προφορικά κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο – Η παράλειψη τήρησης επίσημων πρακτικών σε ιδιαίτερο έγγραφο μπορεί εξετάζεται υπό το πρίσμα της Σύμβασης στο μέτρο που η Σύμβαση παραπέμπει στο εθνικό δίκαιο – Παραβιάζει τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης η παράλειψη συμμόρφωσης με το εθνικό δίκαιο – Εμπεριέχεται στη φύση της δικαστικής απόφασης η συλλογική ευθύνη που φέρουν για το περιεχόμενό της οι δικαστές που μετέχουν στη σύνθεση του δικαστηρίου – Αντίθετα, τα πρακτικά υπάγονται κυρίως στη σφαίρα ευθύνης του γραμματέα του δικαστηρίου, ο οποίος τα ετοιμάζει και τα οριστικοποιεί από κοινού με τον πρόεδρο του τμήματος ή κάποιον άλλο δικαστή. (Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2005](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Narijalo κατά Κροατίας ⁴⁴

Κατάσχεση διαβατηρίου λόγω άρνησης καταβολής προστίμου για παράβαση τελωνειακής νομοθεσίας – Κριτήρια αξιολόγησης της εύλογης διάρκειας της δικαστικής διαδικασίας – Ο περιορισμός της άσκησης του δικαιώματος στην ελευθερία κυκλοφορίας επιβάλλει την άμεση εξέταση του ενδίκου μέσου χωρίς περιττές καθυστερήσεις – Αναμφισβήτητα αποτελεί επέμβαση στην άσκηση της ελευθερίας κυκλοφορίας το μέτρο που διατάσσει την κατάσχεση του εγγράφου ταυτότητας, όπως είναι για παράδειγμα το διαβατήριο. (Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2004](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Nasri κατά Γαλλίας

Μακρόχρονη παραμονή στη Γαλλία με οικογένεια εγκατεστημένη στη χώρα – Άτομο με ειδικές ανάγκες (κωφάλαλος) – Άδεια παραμονής – Σεβασμός της οικογενειακής ζωής – Ιδιωτική και οικογενειακή ζωή – Απέλαση – Αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου – Στα μέτρα που πλήττουν το δικαίωμα σε οικογενειακή ζωή οι αποφάσεις των κρατών μελών που αφορούν στην είσοδο και στην παραμονή των αλλοδαπών στο έδαφός τους πρέπει να αποδεικνύουν ότι η απέλαση είναι αναγκαία σε μια δημοκρατική κοινωνία – Το ζήτημα της απέλασης των «μεταναστών δεύτερης γενιάς» στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου: προοπτική και εξέλιξη – Άποψη μειοψηφίας: άρθρο 3 της Ευ-

⁴⁴ Βλέπε επίσης την απόφαση επί της υπόθεσης [Dzhaksybergenov v. Ukraine](#) (no. 12343/10), όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι η απαγόρευση εξόδου από τη χώρα του προσφεύγοντα, σε βάρος του οποίου εκκρεμούσε αίτημα έκδοσης του Καζακστάν, παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 2 του 4ου Πρωτοκόλλου.

ρωπαϊκής Σύμβασης.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2000](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Niedzwiecki κατά Γερμανίας

Άρνηση των γερμανικών αρχών να καταβάλουν επίδομα τέκνου σε αλλοδαπό με κριτήριο το είδος της άδειας διαμονής – Προβλέποντας τη χορήγηση επιδόματος τέκνου τα κράτη εκδηλώνουν το σεβασμό τους για την οικογενειακή ζωή κατά την έννοια του άρθρου 8 της Σύμβασης – Η εθνική νομοθεσία για τα επιδόματα τέκνου παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχείρισης που προστατεύεται δυνάμει συνταγματικής διάταξης – Σύμφωνα με απόφαση που εκδόθηκε από το Συνταγματικό Δικαστήριο μετά την άσκηση της προσφυγής του κυρίου Niedzwiecki ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου μόνον ιδιαίτερα ισχυροί λόγοι μπορούν να δικαιολογήσουν την άνιση μεταχείριση όσον αφορά στους δικαιούχους του επιδόματος τέκνου επειδή δυνάμει της διάταξης του άρθρου 6 του Συντάγματος αυτή η κοινωνική παροχή αποβλέπει στην προστασία της οικογενειακής ζωής – Σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου τα συμβαλλόμενα κράτη απολαμβάνουν κάποιο περιθώριο διακριτικής ευχέρειας όταν αξιολογούν εάν και σε ποιο βαθμό οι διαφορές κατά τα άλλα όμοιων καταστάσεων δικαιολογούν τη διαφορετική μεταχείριση.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2006](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Nowak κατά Ουκρανίας

Πολίτης Πολωνίας νόμιμα διαμένων στην Ουκρανία, καταζητούμενος από τις αρχές της χώρας καταγωγής του με την κατηγορία της κλοπής – Σύλληψη για αδιευκρίνιστους λόγους και παράνομη κράτηση ενόψει απέλασης από την Ουκρανία – Τραυματισμοί και εγκαύματα στο σώμα του κρατούμενου από τσιγάρα των Ουκρανών αστυνομικών κατά τη διάρκεια της κράτησης – Συνθήκες κράτησης και σωματική κακοποίηση που συνιστούν βάνανση και εξευτελιστική μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης – Αποδεικτική δύναμη τεκμηρίων κακομεταχείρισης – Το πρότυπο της απόδειξης «πέραν πάσης εύλογης αμφισβήτησης»: συνεκτίμηση ιατρικών αποδεικτικών στοιχείων, καταθέσεων του προσφεύγοντα και του αδιαμφισβήτητου γεγονότος της κράτησής του από τις εθνικές αρχές – Οι αρμόδιες αρχές του συμβαλλόμενου κράτους φέρουν το βάρος της απόδειξης στις περιπτώσεις πρόκλησης τραυματισμών κατά την κράτηση των απειλούμενων με απέλαση προσώπων – Καταγγελία του προσφεύγοντα κατά των διωκτικών αρχών της Ουκρανίας για κακομεταχείριση, συνοδευόμενη από ιατρικά αποδεικτικά – Η έννοια της «αποτελεσματικής» επίσημης έρευνας σε περιπτώσεις εγκλημάτων βίας κατά κρατούμενων: έρευνα ανεξάρτητη, αμερόληπτη και υπό δημόσιο έλεγχο – Οι ουκρανικές αρχές απέτυχαν να διεξάγουν αμελλητί και με επιμέλεια αποτελεσματική έρευνα για τον εντοπισμό και την τιμωρία των αυτουργών στο πλαίσιο του άρθρου 3 της Σύμβασης – Η έννοια της «αυθαίρετης» στέρησης της προσωπικής ελευθερίας κατά την παράγραφο 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης – Η γενική αρχή της ασφάλειας δικαίου και η τήρηση της «νομιμότητας» κατά τη σύλληψη και την κράτηση – Οι προϋποθέσεις του εθνικού δικαίου για τη στέρηση της προσωπικής ελευθερίας ως σαφώς ορισμένες και προβλέψιμες στον εθνικό νόμο – Μη ορθή εφαρμογή του Ουκρανικού Νόμου για το «Νομικό Καθεστώς των Αλλοδαπών και των Ανιθαγενών» από τις αρμόδιες αρχές: στην πραγματικότητα, ο προσφεύγων εκδόθηκε στην Πολωνία ως καταζητούμενος με το πρόσχημα της απέλασης – Υποχρέωση ενημέρωσης του κρατούμενου, σε απλή και κατανοητή γλώσσα, για τους νομικούς και πραγματικούς λόγους της σύλληψης και κράτησής του κατά την παράγραφο 2 του άρθρου 5 της Σύμβασης – Η πληρότητα των πληροφοριακών στοιχείων που παρέχονται σε πρόσωπο που συλλαμβάνεται με σκοπό την έκδοσή του – Ο προσφεύγων δεν ενημερώθηκε έγκαιρα ή επαρκώς ότι κρατείται ενόψει της απέλασης, δεν γνώριζε την ουκρανική γλώσσα ώστε να κατανοήσει την απόφαση της απέλασης, ενώ πληροφορήθηκε ότι συνελήφθη και κρατείται ως «διεθνής κλέφτης» – Δικαίωμα δικαστικού ελέγχου της νομιμότητας του μέτρου κράτησης κατά την παράγραφο 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης – Απουσία νομοθετικής πρόβλεψης

στο ουκρανικό δίκαιο για την αποτελεσματική άσκηση κατάλληλου ένδικου μέσου για την ταχεία δικαστική επανεξέταση της νομιμότητας της κράτησης – Παράλειψη εφαρμογής των διαδικαστικών εγγυήσεων που προβλέπει για τις περιπτώσεις απέλασης η παράγραφος 1 του άρθρου 1 του 7ου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης – Η απόφαση απέλασης επιδόθηκε στον προσφεύγοντα την τέταρτη μέρα της κράτησής του, σε γλώσσα που δεν κατανοούσε και σε συνθήκες που δεν του επέτρεπαν να εκπροσωπηθεί ή να προβάλει αντιρρήσεις κατά της απέλασής του – Παραβίαση των διατάξεων του άρθρου 1 παράγραφος 1 του 7ου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2011](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Nunez κατά Νορβηγίας

Προσφεύγουσα με καταγωγή από τη Δομινικανή Δημοκρατία – Παράνομη μακρόχρονη διαμονή στη Νορβηγία – Απέλαση από τη Νορβηγία το 1996 με διετή απαγόρευση επανεισόδου εξαιτίας ποινικής καταδίκης – Παραβίαση της απαγόρευσης εισόδου και εκ νέου είσοδος με πλαστή ταυτότητα και πλαστά ταξιδιωτικά έγγραφα – Γάμος με νορβηγό υπήκοο το 1996 – Χορήγηση άδειας παραμονής και εργασίας στη βάση παραπλανητικών στοιχείων – Διαζύγιο από τον νορβηγό πολίτη και συγκατοίκηση με νόμιμα διαμένοντα πολίτη της Δομινικανής Δημοκρατίας, με τον οποίο απέκτησε δύο κόρες – Ανάκληση των αδειών εργασίας και παραμονής λόγω παραβιάσεων του μεταναστευτικού νόμου και εξαπάτησης των αρχών – Απόφαση απέλασης με διετή απαγόρευση εισόδου στη χώρα το 2005 – Διακριτές και παράλληλες διαδικασίες ανάκλησης αδειών παραμονής και εργασίας και διαταγής απέλασης – Αφαίρεση της επιμέλειας των τέκνων από την προσφεύγουσα και ανάθεση της γονικής μέριμνας στον πατέρα των παιδιών – Δικαιώματα επικοινωνίας της μητέρας με τα τέκνα – Αναστάτωση και διάρρηξη οικογενειακή ζωής – Εκτίμηση των δεσμών σύνδεσης με το κράτος υποδοχής σε σχέση με το κράτος καταγωγής – Μακροχρόνιοι και στενοί δεσμοί των παιδιών με τη μητέρα – Μακρά η περίοδος μεταξύ της διαπίστωσης της παράνομης διαμονής έως την έκδοση της διαταγής απέλασης – Στάθμιση με βάση την αρχή της αναλογικότητας στο πλαίσιο του περιθωρίου εκτίμησης του κράτους – Παράγοντες δημόσιας τάξης που βαραίνουν υπέρ της απέλασης, όπως είναι η συνεπής τήρηση του μεταναστευτικού νόμου – Το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού ως πρωταρχικό μέλημα σε κάθε ενέργεια των δημοσίων αρχών – Η έννοια της «οικογενειακής ζωής» στο πλαίσιο του άρθρου 8 της Σύμβασης – Δίκαιη εξισορρόπηση του θεμιτού δημοσίου συμφέροντος για εξασφάλιση αποτελεσματικού μεταναστευτικού ελέγχου με την ανάγκη του αλλοδαπού γονέα να παραμείνει στη χώρα υποδοχής, προκειμένου να επικοινωνεί με τα παιδιά του – Παραβίαση του άρθρου 8 της Σύμβασης λόγω δυσανάλογου μέτρου απέλασης μητέρας δύο κοριτσιών, καθώς δεν ελήφθη υπόψη το συμφέρον των παιδιών κατά την αξιολόγηση της ανατροπής της οικογενειακής ζωής – Ειδική γνώμη δικαστή: περιορισμός του περιθωρίου εκτίμησης του κράτους λόγω της ιδιαίτερης σημασίας που αποδίδει στο συμφέρον των τέκνων το άρθρο 3 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού – Μειοψηφούσα γνώμη: δεν συντρέχουν εξαιρετικές περιστάσεις που θα δικαιολογούσαν την εφαρμογή του άρθρου 8, καθώς ουδέποτε δημιουργήθηκε θεμιτά στην προσφεύγουσα προσδοκία δημιουργίας ή διατήρησης οικογενειακής ζωής, ενώ δεν είναι ανέφικτη η διατήρηση επικοινωνίας με τα παιδιά της μετά την εκτέλεση της απέλασης και δεν αποκλείεται η επανείσοδος στη Νορβηγία αφού λήξει η διετής περίοδος αποκλεισμού – Κατά τη μειοψηφούσα γνώμη το συμφέρον των παιδιών δεν είναι κατ' ανάγκην αποφασιστικής σημασίας (Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2011](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Öcalan κατά Τουρκίας

Η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης προϋποθέτει ότι το δικαστήριο που κρίνει τη νομιμότητα της κράτησης έχει τη δικαιοδοσία να διατάξει την απόλυση του ενδιαφερόμενου όταν αυτή είναι παράνομη – Με την επιφύλαξη της προστασίας των ειδικότερων δικαιωμάτων που εγ-

γυάται η Σύμβαση δεν απαγορεύει τη διακρατική συνεργασία στο πλαίσιο των συνθηκών έκδοσης ή των περιπτώσεων απέλασης προκειμένου να παραπεμφθούν οι φυγόδικοι ενώπιον της δικαιοσύνης – Η παράδοση του φυγόδικου ως αποτέλεσμα διακρατικής συνεργασίας δεν καθιστά τη σύλληψη παράνομη ούτε δημιουργεί προβλήματα στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 5 – Η σύλληψη του προσφεύγοντα στην Κένυα και η κράτησή του ήσαν «σύμφωνες με τη νόμιμη διαδικασία» που προβλέπει η διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης – Σκοπός της διάταξης της παραγράφου 3 του άρθρου 5 είναι να διασφαλίσει στο συλληφθέντα την άμεση παραπομπή του ενώπιον δικαστικής αρχής – Στο πλαίσιο της εφαρμογής του άρθρου 5 τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι αρχές κατά τη διερεύνηση των αδικημάτων της τρομοκρατίας δεν σημαίνουν ότι μπορούν να ενεργούν εν λευκώ κατά τη σύλληψη και την προφυλάκιση των υπόπτων: όταν διαπιστώνουν ότι έχει τελεστεί το αδίκημα της τρομοκρατίας υπάγονται στον πραγματικό έλεγχο των εθνικών δικαστηρίων και σε τελευταίο βαθμό των οργάνων που επιβλέπουν την εφαρμογή της Σύμβασης – Η συμμετοχή στρατιωτικού δικαστή σε δίκη όπου ο κατηγορούμενος είναι πολίτης, σε μια διαδικαστική πράξη που αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της δίκης, στερεί τη διαδικασία, ως σύνολο, από το εχέγγυο της διεξαγωγής της από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο – Η αδυναμία πρόσβασης του κατηγορούμενου σε δικηγόρο διαρκούς της προφυλάκισης και της προσωρινής κράτησής του προσβάλλει το δικαίωμα υπεράσπισής του – Πολλά διεθνή κείμενα, συμπεριλαμβανομένων ευρωπαϊκών, επιβεβαιώνουν τη σημασία της εμπιστευτικότητας των συνομιλιών του κατηγορούμενου με τους δικηγόρους του για την άσκηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης – Μόνον περιορισμοί που σχετίζονται άμεσα με τη δίκη είναι επιτρεπτοί όταν πρόκειται για την άσκηση των δικαιωμάτων υπεράσπισης – Ο σεβασμός των δικαιωμάτων υπεράσπισης κατ' ουδένα τρόπο δικαιολογεί τον προ της έναρξης της δίκης περιορισμό της πρόσβασης του κατηγορούμενου και / ή του δικηγόρου του στα αποδεικτικά στοιχεία που περιέχει η δικογραφία και της δυνατότητάς του να τα σχολιάζει διαρκούς της δίκης δια των δικηγόρων του – Αντιβαίνει στο άρθρο 3 της Σύμβασης η καταδίκη σε θανατική ποινή που επιβλήθηκε μετά από μη δίκαιη δίκη – Η χρήση χειροπέδων δεν δημιουργεί κατ' αρχήν πρόβλημα στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης όταν πρόκειται για νόμιμη σύλληψη ή κράτηση και δεν οδηγεί, δεδομένων των περιστάσεων, στην υπέρμετρη χρήση βίας ή στη δημόσια προσβολή – Η κάλυψη των ματιών ενός κρατούμενου που τον καθιστά τεχνητώς τυφλό για παρατεταμένες περιόδους που μπορεί να διαρκούν και ημέρες προκαλεί, σε συνδυασμό με άλλες μορφές κακομεταχείρισης ισχυρή ψυχολογική και σωματική πίεση – Αφού η σύλληψη του προσφεύγοντα ήταν νόμιμη σύμφωνα με την τουρκική νομοθεσία, η «απαγωγή» του στο εξωτερικό λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων δεν συνιστά απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 3.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόφαση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2005](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

Othman (Abu Qatada) κατά Ηνωμένου Βασιλείου

Απέλαση αναγνωρισμένου πρόσφυγα κατά την έννοια της Σύμβασης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων λόγω συμμετοχής σε τρομοκρατικές ενέργειες – Ερήμην καταδίκη στη χώρα καταγωγής για συμμετοχή στο σχεδιασμό τρομοκρατικών ενεργειών – Για την καταπολέμηση της τρομοκρατικής απειλής τα συμβαλλόμενα στη Σύμβαση κράτη νομιμοποιούνται να υιοθετούν αυστηρά μέτρα όσον αφορά στη μεταχείριση των αυτοργών των πράξεων τρομοκρατίας – Δεν είναι αρμόδιο το Δικαστήριο να επανεξετάζει αν η παρουσία των αυτοργών πράξεων τρομοκρατίας στο έδαφός τους αποτελεί πράγματι απειλή για την εθνική τους ασφάλεια – Διπλωματικές εγγυήσεις και απέλαση: το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να εξετάζει αν οι παρασχεθείσες εγγυήσεις αρκούν για την εξάλειψη κάθε κινδύνου κακομεταχείρισης (κριτήρια αξιολόγησης των εγγυήσεων, όπως προκύπτουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου) – Όταν η απέλαση διατάσσεται για λόγους εθνικής ασφάλειας ενδέχεται να είναι αναγκαίοι ορισμένοι διαδικαστικοί περιορισμοί που διασφαλίζουν ότι δεν πρόκειται να

διαρρεύσουν πληροφορίες κρίσιμες για την εθνική ασφάλεια του απελαύνοντος κράτους – Το άρθρο 13 (δικαίωμα σε πραγματική προσφυγή) της Σύμβασης επιτρέπει στα εθνικά δικαστήρια να λαμβάνουν υπόψη «απόρρητα» στοιχεία υπό την προϋπόθεση της απαρέγκλιτης και διαρκούς προστασίας των εννόμων συμφερόντων των προσφευγόντων – Προϋποθέσεις εφαρμογής των άρθρων 5 και 6 της Σύμβασης στις υποθέσεις απέλασης – Η κατάφωρη αρνησιδικία προϋποθέτει την παραβίαση των αρχών της δίκαιης δίκης που είναι τόσο θεμελιώδεις ώστε να ακυρώνουν ή καταστρέφουν τον πυρήνα του δικαιώματος που προστατεύει και εγγυάται το άρθρο 6 της Σύμβασης – Περιπτώσιολογία της κατάφωρης αρνησιδικίας, που παραβιάζει το άρθρο 6 της Σύμβασης, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου – Επίκληση, ενώπιον ποινικών δικαστηρίων, αποδεικτικών στοιχείων, συμπεριλαμβανομένων των πειστηρίων ενοχής, που έχουν αποσπαστεί με βασανιστήρια – Κανένα νομικό σύστημα που στηρίζεται στο κράτος δικαίου δεν μπορεί να επιδοκιμάζει την επίκληση αποδεικτικών στοιχείων που αποσπώνται με βάρβαρες πρακτικές, όπως είναι τα βασανιστήρια, ακόμη και όταν αυτά είναι αξιόπιστα – Στο πλαίσιο της ποινικής δίκης, η επίκληση και η αποδοχή στοιχείων που έχουν αποσπαστεί με βασανιστήρια συνιστά κατάφωρη αρνησιδικία επειδή είναι προδήλως αντίθετη όχι μόνο στις διατάξεις του άρθρου 6 της Σύμβασης, αλλά και στους πλέον θεμελιώδεις κανόνες που διέπουν τη δίκαιη δίκη – Κανόνας του άρθρου 15 της Σύμβασης του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων: απαγορεύεται απαρέγκλιτα και σε κάθε περίπτωση η χρήση αποδεικτικών στοιχείων που έχουν αποσπαστεί με βασανιστήρια, επιτρεπομένης της επίκλησής τους μόνον εναντίον του κατηγορουμένου για την τέλεση των πράξεων που συνιστούν βασανιστήρια

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόφαση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2012](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

Osman κατά Δανίας ⁴⁵

Πραγματικά περιστατικά: Η προσφεύγουσα, Sahro Osman, είναι πολίτης Σομαλίας, γεννηθείσα στη Σομαλία την 1.11.1987 και ζει στη Δανία (Esbjerg). Η κυρία Osman ζούσε στη Σομαλία από το 1987 έως το 1991 και ομιλεί τη σομαλική. Το 1991 μετακόμισε στην Κένυα όπου έζησε έως το 1995. Το 1994 οι δανικές αρχές της χορήγησαν άδεια διαμονής και το Φεβρουάριο του 1995, σε ηλικία επτά ετών, μετακόμισε στη Δανία για να ζήσει με τον πατέρα της και την αδελφή της (στους οποίους η Δανία είχε αναγνωρίσει το καθεστώς του πρόσφυγα). Στη συνέχεια μετακόμισαν στη Δανία η μητέρα της και άλλα τρία αδέρφια της.

Έζησε στη Δανία από την ηλικία των επτά ετών έως ότου συμπλήρωσε το 15ο έτος της ηλικίας της. Μιλά δανικά και φοίτησε σε σχολείο στη Δανία έως τον Αύγουστο του 2002. Όλα τα μέλη της πατρικής οικογένειάς της ζουν στη Δανία.

Το 2003, σε ηλικία δέκα πέντε ετών, ο πατέρας της την έστειλε – παρά τη θέλησή της – στην Κένυα για να φροντίσει τη μητέρα του στον καταυλισμό προσφύγων στην Hagadera που βρίσκεται στη βορειοανατολική Κένυα. Η κυρία Osman έμεινε στην Κένυα για διάστημα πλέον των δύο ετών.

Στις 9 Αυγούστου 2005, σε ηλικία 17 ετών, δηλαδή ενόσω ήταν ανήλικη, αιτήθηκε την επανένωση με την οικογένειά της στη Δανία.

Στις 21 Δεκεμβρίου 2006, η Υπηρεσία Μετανάστευσης της Δανίας διαπίστωσε ότι είχε εκπνεύσει η διάρκεια ισχύος της άδειας διαμονής της προσφεύγουσας, κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 17 του Νόμου περί Αλλοδαπών, επειδή είχε απουσιάσει από τη Δανία για συνεχόμενο χρονικό διάστημα που υπερέβαινε τους δώδεκα μήνες. Επίσης, εκτίμησε ότι η κυρία Osman δεν είχε δικαίωμα σε άδεια διαμονής δυνάμει του Νόμου περί Αλλοδαπών επειδή οι σχετικές διατάξεις εφαρμόζονταν στα παιδιά ηλικίας κάτω των 15 ετών. Τέλος, η Υπηρεσία Μετανάστευσης διαπίστωσε ότι δεν συνέτρεχαν ειδικές

⁴⁵ Προσφυγή No. 38058/09. Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλέπε σε:

<http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-105129>

περιστάσεις που να επιτρέπουν τη χορήγηση άδειας διαμονής στην προσφεύγουσα δυνάμει άλλης διάταξης του Νόμου περί Αλλοδαπών. Εξάλλου, η προσφεύγουσα δεν είχε δει τη μητέρα της για τέσσερα χρόνια, η μητέρα της είχε συμφωνήσει να μετακομίσει η κόρη της στην Κένυα, όπου θα μπορούσε να συνεχίσει να διαμένει με τη γιαγιά της ή τα παιδιά της.

Η επίμαχη διάταξη του Νόμου περί Αλλοδαπών τροποποιήθηκε την 1η Ιουλίου 2004 – μετά την αναχώρηση της κυρίας Osman από τη Δανία. Έκτοτε, για να αποθαρρύνουν τους γονείς των εγκατεστημένων στη Δανία μεταναστών να αποστέλλουν τα παιδιά τους στις χώρες καταγωγής τους προκειμένου να ανατραφούν σύμφωνα με τις παραδόσεις και τα έθιμα της εθνοτικής τους ομάδας, οι αρχές περιόρισαν το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης στα παιδιά ηλικίας κάτω των δέκα πέντε ετών, αντί της ηλικίας των δέκα οκτώ ετών που ίσχυε έως το 2004. Ο νόμος σχεδιάστηκε για να εξασφαλιστεί ότι οι ανήλικοι αλλοδαποί που ζουν τη Δανία διάγουν το μεγαλύτερο μέρος της παιδικής τους ηλικίας στη χώρα υποδοχής.

Η κυρία Osman ισχυρίστηκε ότι επανήλθε παράνομα στη Δανία τον Ιούνιο του 2007.

Ήταν ήδη ενήλικη στις 19.1.2008, όταν το Ανώτατο Δικαστήριο της Δανίας απέρριψε το αίτημά της να ασκήσει προσφυγή κατά της απόφασης με την οποία το πρωτοβάθμιο Δικαστήριο επικύρωσε την απόφαση της Υπηρεσίας Μετανάστευσης περί μη περαιτέρω ανανέωσης της άδειας διαμονής της.

Επί της παραβίασης του άρθρου 8 της Σύμβασης: Το Δικαστήριο επισήμανε ότι η άρνηση ανανέωσης της άδειας διαμονής της προσφεύγουσας αποτελεί επέμβαση στην ιδιωτική και οικογενειακή της ζωή. Ήταν ανήλικη όταν αιτήθηκε την επανένωση με την οικογένειά της στη Δανία και για τα νεαρά πρόσωπα που δεν έχουν δημιουργήσει δική τους οικογένεια η σχέση με τους γονείς τους και άλλα μέλη του στενού οικογενειακού τους περιβάλλοντος αποτελεί «οικογενειακή ζωή». Επίσης, όλοι οι κοινωνικοί δεσμοί των εγκατεστημένων μεταναστών με την κοινότητα της χώρας όπου ζουν αποτελούν «ιδιωτική ζωή» ενώ η απέλαση ενός εγκατεστημένου μετανάστη στη χώρα υποδοχής συνιστά επέμβαση στο δικαίωμά του για σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής. Το επίμαχο μέτρο στηρίζεται στην εθνική νομοθεσία και επιδιώκει την επίτευξη ενός θεμιτού σκοπού, που είναι ο έλεγχος της μετανάστευσης.

Το βασικό ερώτημα είναι αν οι δανικές αρχές όφειλαν να ανανεώσουν την άδεια διαμονής της προσφεύγουσας μετά την πλέον των δύο ετών απουσία της στην Κένυα. Το Δικαστήριο επισήμανε ότι η κυρία Osman είχε διάγει την παιδική και εφηβική της ηλικία στη Δανία, ότι μιλά δανικά, ότι φοίτησε σε δανικό σχολείο και ότι η πατρική οικογένειά της ζει στη Δανία. Επομένως, διατηρεί κοινωνικούς, πολιτισμικούς και οικογενειακούς δεσμούς στη Δανία, αλλά και στην Κένυα και στη Σομαλία. Η προσφεύγουσα υποστήριξε ότι οι δανικές αρχές είχαν την υποχρέωση να προστατεύσουν το συμφέρον της και ότι είναι προφανές ότι η απόφαση του πατέρα της να την στείλει στην Κένυα δεν εξυπηρετούσε το βέλτιστο συμφέρον του παιδιού.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, για τους εγκατεστημένους μετανάστες, όπως η προσφεύγουσα, που έχουν διάγει σημαντικό μέρος της παιδικής και νεανικής τους ηλικίας στη χώρα υποδοχής, η απέλαση δικαιολογείται μόνον εφόσον συντρέχουν εξαιρετικές περιστάσεις. Η προσφεύγουσα δεν απομακρύνθηκε από τη Δανία επειδή είχε διαπράξει κάποιο έγκλημα, αλλά επειδή είχε εκπνεύσει η ισχύς της άδειας διαμονής της στη χώρα. Το Δικαστήριο σημείωσε επίσης ότι, παρόλο που η σχετική νομοθεσία επιδίωκε να αποθαρρύνει τους γονείς να στέλνουν τα παιδιά τους στις χώρες καταγωγής τους για να «ανατραφούν εκ νέου» με τρόπο που θεωρούν συνεπέστερο με την εθνοτική τους καταγωγή, δεν μπορεί να αγνοηθεί το δικαίωμα του παιδιού για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής.

Η κυρία Osman υποστήριξε ότι υποχρεώθηκε να εγκαταλείψει τη Δανία για να φροντίσει τη γιαγιά της για διάστημα πλέον των δύο ετών, ότι παρά τη θέλησή της παρέμεινε στην Κένυα, ότι δεν διέθετε τα αναγκαία μέσα για να εγκαταλείψει τον προσφυγικό καταυλισμό και ότι η απόφαση του πατέρα της να την στείλει στην Κένυα δεν εξυπηρετούσε το βέλτιστο συμφέρον της ως παιδιού. Οι δανικές αρχές αγνόησαν τα προαναφερόμενα επιχειρήματα που αφορούν στην επιμέλεια που ασκούσαν οι γονείς

της κατά τον κρίσιμο χρόνο. Το Δικαστήριο έκρινε ότι η άσκηση των γονεϊκών δικαιωμάτων αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της οικογενειακής ζωής, και ότι κατ' ανάγκην και υπό κανονικές συνθήκες η φροντίδα και η ανατροφή των παιδιών απαιτεί από τους γονείς να αποφασίζουν για τον τρόπο διαβίωσης του παιδιού ή να επιτρέπουν σε άλλους να επιβάλλουν διάφορους περιορισμούς στην ελευθερία του. Ωστόσο, με απόλυτο σεβασμό στο δικαίωμα των γονέων, οι αρχές δεν μπορούν να αγνοούν το συμφέρον του παιδιού, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματός του για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής. Επίσης, η Υπηρεσία Μετανάστευσης της Δανίας δεν εξέτασε την κατάσταση της προσφεύγουσας, για παράδειγμα ότι δεν είχε δει τη μητέρα της για τέσσερα χρόνια.

Κατά την άποψη του Δικαστηρίου, το γεγονός ότι η μητέρα της προσφεύγουσας δεν την επισκέφτηκε στην Κένυα για τέσσερα χρόνια ή η περιορισμένη επικοινωνία που είχαν μητέρα και κόρη τα τέσσερα αυτά χρόνια μπορεί να εξηγηθεί από διάφορους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των πρακτικών και οικονομικών περιορισμών, και δύσκολα μπορεί να σημαίνει ότι δεν επιθυμούσαν να διατηρήσουν ή να ενισχύσουν την οικογενειακή επαφή.

Τον Μάιο του 2003, όταν η προσφεύγουσα ήταν ήταν δέκα πέντε ετών και οι γονείς της αποφάσισαν να την στείλουν στην Κένυα, ακόμα και εάν ίσχυε η επίμαχη διάταξη της εθνικής νομοθεσίας που πρόβλεπε ότι παύει να ισχύει η άδεια διαμονής επειδή απουσίαζε στο εξωτερικό για συνεχόμενο διάστημα πλέον των δώδεκα μηνών, η κυρία Osman είχε το δικαίωμα να καταθέσει αίτηση για χορήγηση άδειας διαμονής στη Δανία. Όμως, η σχετική διάταξη νόμου με την οποία περιορίστηκε το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης στα παιδιά ηλικίας μικρότερης των 15 ετών, αντί των 18 που ίσχυε νωρίτερα, τροποποιήθηκε όταν η προσφεύγουσα βρισκόταν στην Κένυα. Το Δικαστήριο δεν αμφισβητεί την τροποποιημένη εθνική νομοθεσία, αλλά επισημαίνει ότι η κυρία Osman και οι γονείς της δεν μπορούσαν να προβλέψουν αυτήν τη νομοθετική ρύθμιση κατά το χρόνο της αναχώρησης της προσφεύγουσας για την Κένυα ή όταν εξέπνευσε η 12μηνη προθεσμία παραμονής της στο εξωτερικό. Συνεπώς, το **Δικαστήριο αποφαινεται ότι παραβιάστηκε η διάταξη του άρθρου 8 της Σύμβασης**, επειδή οι αρχές, αρνούμενες να ανανεώσουν την άδεια διαμονής της προσφεύγουσας στη Δανία, δεν έλαβαν υπόψη το βέλτιστο συμφέρον της και δεν εξισορρόπησαν το συμφέρον της με το συμφέρον του κράτους να ελέγχει τη μετανάστευση.

Ραεζ κατά Σουηδίας

Απορριφθείς αιτών άσυλο – Νόμιμη αναχώρηση από τη χώρα καταγωγής του – Ρήτρες αποκλεισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα – Αναγνώριση του καθεστώτος του de facto πρόσφυγα στα μέλη της οικογένειάς του – Απέλαση – Διαγραφή της υπόθεσης από το πινάκιο του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. (Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2000](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Peers κατά Ελλάδας⁴⁶

Παραβίαση του άρθρου 3 για τις συνθήκες διαβίωσης σε σωφρονιστικό κατάστημα (Δημοσιευμένη σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2001](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Perlala κατά Ελλάδας⁴⁷

Σύμφωνα με το άρθρο 19 της Σύμβασης, αποστολή του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είναι η εξασφάλιση της τήρησης των υποχρεώσεων που απορρέουν από τη Σύμβαση για τα συμβαλλόμενα κράτη. Σε αυτό το πλαίσιο δεν είναι αρμόδιο να εξετάσει τα πραγματικά ή νομικά σφάλματα στα οποία υποτίθεται ότι περιέπεσε ένα δικαστήριο, εκτός αν και στο μέτρο που θα

⁴⁶ Για την απόφαση στην ελληνική βλέπε στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους σε <http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1330524>.

⁴⁷ Για την απόφαση στην ελληνική βλέπε στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους σε <http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1330567>.

μπορούσαν να θίξουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που προστατεύονται από την Σύμβαση. Επίσης, δεν μπορεί να εκτιμήσει το ίδιο τα πραγματικά στοιχεία που οδήγησαν ένα εθνικό δικαστήριο να λάβει μία απόφαση έναντι κάποιας άλλης γιατί σε παρόμοια περίπτωση, θα αναγορευόταν σε δικαστή τρίτου ή τετάρτου βαθμού και θα παραγνώριζε τα όρια της αποστολής του – Κατά πάγια νομολογία του Αρείου Πάγου το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη που εγγυάται το άρθρο 6 της Σύμβασης δεν αποτελεί ιδιαίτερο λόγο αναίρεσης: εν τούτοις, μπορεί κανείς να επικαλεστεί το άρθρο 6 σε συνδυασμό με κάποιον από τους λόγους αναίρεσης που προβλέπονται περιοριστικώς από το άρθρο 510 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας – Καταδίκη της Ελλάδας για παραβίαση των παραγράφων 1 και 3 του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.
(Δημοσιευμένη σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2007](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Prescher κατά Βουλγαρίας⁴⁸

Η προσφεύγουσα, κυρία Bella Asenova Prescher, είναι πολίτης Βουλγαρίας, γεννηθείσα το 1962 και κάτοικος Ανοβέρου Γερμανίας. Ο σύζυγός της είναι πολίτης Γερμανίας. Το Δεκέμβριο του 1995 συνελήφθη στη Γερμανία αιτήσεως των βουλγαρικών αρχών που διερευνούσαν υπόθεση πλαστών επιταγών στη Βουλγαρία. Εκδόθηκε στη Βουλγαρία όπου η ποινική διαδικασία ολοκληρώθηκε με την καταδίκη της τον Οκτώβριο του 2007. Επικαλούμενη το άρθρο 6 της Σύμβασης (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη εντός ευλόγου χρόνου) παραπονείται για την υπερβολική διάρκεια της ποινικής διαδικασίας και δυνάμει των άρθρων 2 του 4ου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης και 8 της Σύμβασης για την απαγόρευση εξόδου από τη Βουλγαρία διαρκούς της ολοκλήρωσης της ποινικής διαδικασίας. Το μέτρο της απαγόρευσης εξόδου από τη Βουλγαρία παρεμπόδιζε τη δυνατότητα να φροντίσει τον άρρωστο σύζυγό της που διέμενε στη Γερμανία.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η Βουλγαρία παραβίασε το άρθρο 6 της Σύμβασης και το άρθρο 2 του 4ου Πρωτοκόλλου.

S.H. κατά Ηνωμένου Βασιλείου

Απορριφθείς αιτών άσυλο από το Μπουτάν – Ανιθαγενής νεπαλικής εθνοτικής καταγωγής – Απόφαση απέλασης από το Ηνωμένο Βασίλειο – Αρχές που διέπουν την απέλαση σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου – Έλλειμμα αντικειμενικής πληροφόρησης για την κατάσταση των δικαιωμάτων του ανθρώπου στο Μπουτάν
(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2011](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Anatoly και Vitaliy Ponomarev κατά Βουλγαρίας⁴⁹

Οι προσφεύγοντες, Anatoly και Vitaliy Ponomarev, είναι πολίτες Ρωσίας, γεννηθέντες το 1986 και το 1988 αντίστοιχα στη Σοβιετική Σοσιαλιστική Δημοκρατία του Καζακστάν και ζουν στην πόλη Pazardzhik της Βουλγαρίας. Μετά το διαζύγιο των γονέων τους, ο Vitaliy και ο Anatoly ακολούθησαν τη μητέρα τους στη Βουλγαρία, όπου εγκαταστάθηκαν το 1994 μετά το γάμο της μητέρας τους με πολίτη της χώρας. Στη Βουλγαρία, οι αρχές χορήγησαν στη μητέρα τους άδεια διαμονής λόγω γάμου και στα παιδιά άδεια διαμονής λόγω της μητέρας τους. Τα παιδιά ολοκλήρωσαν την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση στην πόλη Pazardzhik και μιλούν άπταιστα βουλγαρικά. Το 2005, ο Anatoly, μαθητής της τελευταίας τάξης της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και ο Vitaliy, μαθητής της προτελευταίας

⁴⁸ Προσφυγή No. 6767/04. Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλέπε στη διεύθυνση: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/search.aspx?i=001-104984>

⁴⁹ Προσφυγή No. 5335/05. Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλέπε: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=html&documentId=886781&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649>. Η απόφαση είναι δημοσιευμένη στην ελληνική με ενδιαφέρον σχόλιο του Β. Χειρδάρη στο ΝοΒ 60 (2012), σελ. 176 επ.

ας τάξης, κλήθηκαν να πληρώσουν δίδακτρα 800 ευρώ και 2.600 ευρώ αντίστοιχα. Παράλληλα ενημερώθηκαν ότι στην περίπτωση μη καταβολής των διδάκτρων δεν θα δικαιούνταν να παρακολουθήσουν τα μαθήματα της τάξης τους και δεν θα τους χορηγείτο πιστοποιητικό φοίτησης. Σχετικά, οι σχολικές αρχές επικαλέστηκαν υπουργική απόφαση του 2004 και την εθνική νομοθεσία, τον Εκπαιδευτικό Νόμο του 1991, που ορίζουν ότι οι αλλοδαποί χωρίς άδεια μόνιμης διαμονής στη χώρα οφείλουν να καταβάλουν δίδακτρα όταν φοιτούν σε τάξεις της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ο Anatoliy και ο Vitaliy προσέφυγαν ανεπιτυχώς ενώπιον των δικαστηρίων. Προφανώς, στην πράξη, το σχολείο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης όπου φοιτούσαν δεν τους απαγόρευσε να παρακολουθούν τα μαθήματα τους. Βέβαια, στον Anatoliy χορηγήθηκε το απολυτήριο δύο έτη μετά την αποφοίτησή του. Επικαλούμενοι το άρθρο 14 σε συνδυασμό με το άρθρο 2 του Πρωτοκόλλου Νο. 1 της Σύμβασης, οι προσφεύγοντες παραπονούνται ότι υπέστησαν διακριτική μεταχείριση αφού, σε αντίθεση με τους πολίτες της Βουλγαρίας και τους αλλοδαπούς με άδεια μόνιμης διαμονής, υποχρεώθηκαν να καταβάλουν δίδακτρα για να ολοκληρώσουν τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

Επί της παραβίασης του άρθρου 14 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 2 του 1ου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου: Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η απαγόρευση των διακρίσεων στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εφαρμόζεται σε όλα τα δικαιώματα που το κράτος αναγνωρίζει δυνάμει της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων της. Όταν το κράτος επιδοτεί εκπαιδευτικά ιδρύματα οφείλει να διασφαλίσει αποτελεσματική και πραγματική πρόσβαση σε αυτά. Εν προκειμένω, εφαρμόζεται το άρθρο 14 της Σύμβασης, αφού που δυνάμει του άρθρου 2 του 1ου Πρωτοκόλλου η πρόσβαση στα εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι εγγενής στο δικαίωμα στην εκπαίδευση.

Ο Vitaliy και ο Anatoliy, μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αντιμετωπίζονταν σαφώς λιγότερο ευνοϊκά σε σχέση με άλλους που βρίσκονταν σε παρόμοια κατάσταση, αφού σε αντίθεση με άλλους μαθητές, υποχρεούνταν να καταβάλουν δίδακτρα για την ολοκλήρωση της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσής τους.

Απαγόρευση των διακρίσεων: Το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι δεν έχει δικαιοδοσία να κρίνει εάν επιτρέπεται στα κράτη να επιβαρύνουν με δίδακτρα τους μαθητές αλλά μόνον εάν μπορούν να αποκλείσουν αναιτιολόγητα μια ομάδα μαθητών από τη δωρεάν εκπαίδευση, που έχουν αποφασίσει να παρέχουν οικειοθελώς.

Πράγματι, η εκπαίδευση είναι δαπανηρή και πολύπλοκη δραστηριότητα. Δεδομένου ότι οι πόροι του κράτους είναι αναπόφευκτα περιορισμένοι, τα κράτη οφείλουν να επιδιώκουν την εξισορρόπηση των εκπαιδευτικών αναγκών των πολιτών με την περιορισμένη ικανότητά τους να ανταποκριθούν σε αυτές.

Ταυτόχρονα, το δικαίωμα στην εκπαίδευση προστατεύεται ρητά στο πλαίσιο της Σύμβασης, δυνάμει του 1ου Πρωτοκόλλου. Η εκπαίδευση είναι επωφελής όχι μόνο για τους πολίτες ως άτομα αλλά και για την κοινωνία στο σύνολό της, στην οποία είναι αναγκαίο να εντάσσονται οι μειονότητες για να είναι πλουραλιστική και δημοκρατική.

Γενικά, τα κράτη είναι ελεύθερα να προβλέπουν την καταβολή διδάκτρων για την πανεπιστημιακή εκπαίδευση, η οποία είναι προαιρετική. Από την άλλη πλευρά, υποχρεούνται να εξασφαλίζουν την πρόσβαση στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση που παρέχει βασικές γνώσεις ανάγνωσης και αριθμητικής. Έχοντας επίγνωση του γεγονότος ότι όλο και περισσότερες χώρες προσανατολίζονται στην υλοποίηση της κοινωνίας που «στηρίζεται στη γνώση», το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι η δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχει αυξανόμενη σημασία για την ανάπτυξη του ατόμου και για την κοινωνία στο σύνολό της.

Ο Anatoliy και ο Vitaliy Ponomarev ζούσαν νόμιμα στη Βουλγαρία. Οι αρχές δεν αντιτάχθηκαν στη διαμονή τους στη χώρα ούτε διέταξαν την απομάκρυνσή τους από αυτήν. Επιπλέον, ο Anatoliy και ο Vitaliy είχαν αιτηθεί τη χορήγηση άδειας μόνιμης διαμονής στη χώρα. Ουδέποτε αποπειράθηκαν να καταχραστούν το εκπαιδευτικό σύστημα της Βουλγαρίας με οιονδήποτε τρόπο, δεδομένου ότι ζούσαν

στη Βουλγαρία και φοιτούσαν στα σχολεία της χώρας μετά το γάμο που τέλεσε η μητέρα τους με πολίτη της χώρας αυτής. Έχουν πλήρως ενταχθεί στην κοινωνία της Βουλγαρίας και μιλούν άπταιστα βουλγαρικά.

Οι βουλγαρικές αρχές δεν έλαβαν υπόψη κανένα από τα παραπάνω στοιχεία όταν αποφάσισαν να επιβάλλουν στα αγόρια την υποχρέωση να καταβάλουν δίδακτρα. Πράγματι, η σχετική νομοθεσία δεν επιτρέπει απαλλαγή από την καταβολή διδάκτρων.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι η Βουλγαρία παραβίασε το άρθρο 14 της Σύμβασης σε συνδυασμό με το άρθρο 2 του 1ου Πρωτοκόλλου στο μέτρο που χωρίς αιτιολογία επιβλήθηκε στους προσφεύγοντες η υποχρέωση καταβολής διδάκτρων.

Σημείωση: το Δικαστήριο **απέριψε** το αίτημα της Βουλγαρίας για παραπομπή της υπόθεσης ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης⁵⁰.

Radovanovic κατά Αυστρίας

Εφαρμογή της νομολογίας του Δικαστηρίου για μετανάστες δεύτερης γενιάς που έχουν δημιουργήσει οικογένεια στη χώρα υποδοχής σε υπόθεση παραβατικού ανήλικου που παρότι γεννήθηκε στη χώρα υποδοχής δεν έζησε σ' αυτήν έως την ηλικία των δέκα ετών – Σύμφωνα με τη νομολογία του προκειμένου να κρίνει εάν το συμβαλλόμενο κράτος εκπληρώνει τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει της σύμβασης εξετάζει τη φύση και τη σοβαρότητα του διαπραχθέντος εγκλήματος καθώς και τη διάρκεια της παραμονής του προσφεύγοντα στη χώρα υποδοχής – Νόμιμη εγκατάσταση της οικογένειας του ενδιαφερόμενου αλλοδαπού στην Αυστρία – Ολοκλήρωση δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην Αυστρία και παρακολούθηση σχολής επαγγελματικής κατάρτισης.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2004](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Rodrigues Da Silva and Hoogkamer κατά Ολλανδίας⁵¹

Άρνηση των ολλανδικών αρχών να χορηγήσουν άδεια διαμονής σε παράνομη αλλοδαπή, που απέκτησε εκτός γάμου παιδί με Ολλανδό πολίτη – Παράλειψη της Ολλανδίας να συμμορφωθεί με θετική υποχρέωση που έχει αναλάβει δυνάμει της Σύμβασης – Σ' αυτές τις συνθήκες, η απομάκρυνση του αλλοδαπού μέλους της οικογένειας παραβιάζει το άρθρο 8 της Σύμβασης μόνον εφόσον συντρέχουν ιδιαιτέρως εξαιρετικές περιπτώσεις – Κατά κανόνα δεν αναγνωρίζεται δικαίωμα διαμονής σε αλλοδαπούς που χωρίς να συμμορφώνονται με την ισχύουσα νομοθεσία των συμβαλλομένων κρατών παρουσιάζουν ως τετελεσμένο γεγονός την παρουσία τους στην επικράτειά τους – Τα κριτήρια του Δικαστηρίου κατά την εκδίκαση παρόμοιων υποθέσεων – Αρχή της αναλογικότητας – Βέλτιστο συμφέρον του παιδιού (διατήρηση σχέσεων με την οικογένεια του πατέρα και επικοινωνία με τη μητέρα).

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2006](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Saadi κατά Ηνωμένου Βασιλείου⁵²

Κράτηση αιτούντα άσυλο κατά την είσοδό του στη χώρα ασύλου – Το άρθρο 5 της Σύμβασης κατοχυρώνει θεμελιώδες δικαίωμα του ανθρώπου, δηλαδή την προστασία από τις αυθαίρετες κρατικές επεμβάσεις στο δικαίωμα της προσωπικής ελευθερίας και ασφάλειας – Αναγκαία συνέπεια του αδιαμφισβήτητου κυρίαρχου δικαιώματος των κρατών να ελέγχουν την είσοδο και τη διαμονή των

⁵⁰ Βλέπε σχετικά το από 14.12.2011 δελτίο τύπου στη διεύθυνση: <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?action=open&documentId=897042&portal=hbkm&source=externalbydocnumber&table=F69A27FD8FB86142BF01C1166DEA398649>

⁵¹ Βλέπε απόφαση επί της υπόθεσης [Nunez κατά Νορβηγίας](#) (Προσφυγή No. 55597/09).

⁵² Βλέπε αποφάσεις του Δικαστηρίου επί των υποθέσεων [Seferovic κατά Ιταλίας](#) (12921/04) και [Rahimi κατά Ελλάδας](#) (Προσφυγή 8687/08).

αλλοδαπών στην επικράτειά τους είναι η δυνατότητα των συμβαλλομένων κρατών να διατάσσουν την κράτηση των μεταναστών που αιτούνται την είσοδο στο έδαφός τους, είτε καταθέτοντας αίτηση ασύλου είτε καθ' οιονδήποτε άλλον τρόπο – Η νομιμότητα της κράτησης που διατάσσεται για την πρόληψη της παράνομης εισόδου αλλοδαπού στο έδαφος συμβαλλόμενου κράτους – Το μέτρο στέρησης της προσωπικής ελευθερίας είναι σύμφωνο με τη διάταξη της παραγράφου 1(στ) του άρθρου 5 μόνο για το σκοπό της εκτέλεσης της απόφασης απέλασης. Αν η σχετική διαδικασία δεν εφαρμόζεται με τη δέουσα επιμέλεια, η κράτηση παύει να είναι νόμιμη – Η 76ωρη καθυστέρηση στην ενημέρωση του κρατούμενου για τους λόγους της κράτησής του παραβιάζει το δικαίωμά του να ενημερώνεται το συντομότερο για τους λόγους στέρησης της προσωπικής του ελευθερίας (άρθρο 5 παρ. 2 της Σύμβασης) – Παραπομπή της υπόθεσης ενώπιον του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης του Δικαστηρίου αιτήσει του προσφεύγοντα: για πρώτη φορά το Δικαστήριο καλείται να ερμηνεύσει την έννοια της περιόδου «νομίμου... κρατήσεως ατόμου, επί σκοπώ όπως εμποδισθή από του να εισέλθω παρανόμως εν τη χώρα» – Άποψη της μειοψηφίας: επιτρέπεται σήμερα να παρέχει η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου χαμηλότερο επίπεδο προστασίας από αυτό που αναγνωρίζουν και εγγυώνται άλλες οργανώσεις (όπως είναι η Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ, η Ευρωπαϊκή Ένωση, η Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης); Μπορούμε σήμερα να αποδεχθούμε ότι η διάταξη του άρθρου 5 της Σύμβασης, που διαδραμάτισε σημαίνοντα ρόλο στον έλεγχο της αυθαιρεσίας σε θέματα στέρησης της προσωπικής ελευθερίας, εγγυάται μειωμένο επίπεδο προστασίας στους τομείς του ασύλου και της μετανάστευσης που, από κοινωνική και ανθρώπινη άποψη, είναι τα πιο κρίσιμα ζητήματα που καλούμαστε να αντιμετωπίσουμε τα χρόνια που έρχονται; (Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2008](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Saadi κατά Ιταλίας ⁵³

Παραίτηση του Τμήματος στο οποίο εισήχθη η υπόθεση προς εκδίκαση υπέρ του Τμήματος Ευρείας Σύνθεσης ενόψει του σοβαρού ζητήματος που τίθεται για την ερμηνεία της Σύμβασης – Απόρριψη αιτήματος ασύλου για λόγους εθνικής ασφάλειας – Κίνδυνος βασανιστηρίων του απορριφθέντα αιτούντα άσυλο στην περίπτωση της εκτέλεσης της απόφασης που διατάσσει την απέλασή του στην Τυνησία – Δικαίωμα στο άσυλο κατά την Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Δικαίωμα των κρατών να ελέγχουν την είσοδο, τη διαμονή και την απομάκρυνση των αλλοδαπών από το έδαφός τους – Απόλυτη η απαγόρευση των βασανιστηρίων και της σκληρής ή απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας – Το βάρος της απόδειξης της απαγορευμένης από το άρθρο 3 μεταχείρισης ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και τα αποδεικτικά στοιχεία που λαμβάνει υπόψη για την αξιολόγηση του κινδύνου της κακομεταχείρισης – Στην περίπτωση που ο προσφεύγων δεν έχει απελαθεί κρίσιμος χρόνος για την αξιολόγηση του κινδύνου της κακομεταχείρισης είναι αυτός της διαδικασίας ενώπιον του Δικαστηρίου – Διάκριση της έννοιας των βασανιστηρίων από την έννοια της σκληρής ή απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας – Επίπεδο της σοβαρότητας της κακομεταχείρισης για την υπαγωγή της στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης – Η προστασία του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είναι ευρύτερη από αυτήν των άρθρων 32 και 33 της Σύμβασης του ΟΗΕ για το Καθεστώς των Προσφύγων (Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2008](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

⁵³ Βλέπε επίσης τις υποθέσεις: [Abdelhadi κατά Ιταλίας](#) (2638/07), [Ben Salah κατά Ιταλίας](#) (38128/06), [Bouyahia κατά Ιταλίας](#) (46792/06), [C.B.Z. κατά Ιταλίας](#) (No. 44006/06), [Darraji κατά Ιταλίας](#) (11549/05), [Hamraoui κατά Ιταλίας](#) (16201/07), [O. κατά Ιταλίας](#) (37257/06), [Soltana κατά Ιταλίας](#) (37336/06), [Sellem κατά Ιταλίας](#) (12584/2008), [Charahili κατά Τουρκίας](#) (36605/2007), [Trabelsi κατά Ιταλίας](#) (50163/08), [Daoudi κατά Γαλλίας](#) (19576/2008), [Dbouba κατά Τουρκίας](#) (15916/09), [Sufi and Elmi κατά Ηνωμένου Βασιλείου](#) (Προσφυγές No. 8319/07 και 11449/07), [H.R. κατά Γαλλίας](#) (64780/09).

R.C. κατά Σουηδίας

Αιτών άσυλο από το Ιράν, θύμα βασανιστηρίων – Αξιολόγηση και αποδεικτική ισχύς πιστοποιητικού βασανιστηρίων συνταχθέν από γιατρό κέντρου υγείας της Σουηδίας: παρέχει ισχυρές ενδείξεις που επιβεβαιώνουν τους ισχυρισμούς του προσφεύγοντα, κατά τους οποίους οι ουλές και τα τραύματα που έφερε στο σώμα του οφείλονταν σε κακομεταχείριση ή βασανιστήρια – Βάρος της απόδειξης στη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα – Εφαρμογή του ευεργετήματος της αμφιβολίας – Απόλυτη η απαγόρευση απέλασης σε χώρα όπου υπάρχει κίνδυνος να υποστεί ο ενδιαφερόμενος τη μεταχείριση που απαγορεύει το άρθρο 3 της Σύμβασης: υποχρέωση του απειλούμενου με απέλαση να προσκομίσει και / ή να επικαλεστεί αποδεικτικά στοιχεία που τεκμηριώνουν ότι η εκτέλεση του καταγγελλόμενου μέτρου ενέχει τον κίνδυνο της προαναφερόμενης μεταχείρισης – Κατά το Δικαστήριο, οι εθνικές αρχές είναι σε θέση να αξιολογήσουν καλλίτερα όχι μόνο τα γεγονότα, αλλά, ειδικότερα, την αξιοπιστία των μαρτύρων, δεδομένου ότι έχουν την ευκαιρία της άμεσης επαφής, ακρόασης και αξιολόγησης της συμπεριφοράς του ενδιαφερόμενου προσώπου – Άποψη μειοψηφίας: η Σύμβαση παραβιάζεται μόνο στην περίπτωση που η κυβέρνηση δεν εξετάσει ενδελεχώς τα αποδεικτικά στοιχεία που τεκμηριώνουν τους ισχυρισμούς του αιτούντα άσυλο.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2010](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Said κατά Ολλανδίας

Απέλαση απορριφθέντος αιτούντα άσυλο από την Ερυθραία – Αξιολόγηση των ισχυρισμών για φόβο δίωξης από τα ολλανδικά δικαστήρια – Η φύση των υποχρεώσεων που έχουν αναλάβει τα συμβαλλόμενα κράτη δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης στηρίζεται στην πράξη με την οποία εκτίθεται ο αλλοδαπός σε κίνδυνο κακομεταχείρισης. Επομένως, η ύπαρξη αυτού του κινδύνου πρέπει να αξιολογηθεί κατ' αρχήν σε σχέση με τα γεγονότα τα οποία γνωρίζουν ή όφειλαν να γνωρίζουν τα συμβαλλόμενα κράτη κατά το χρόνο της εκτέλεσης της απέλασης – Υποχρέωση του προσφεύγοντα να καταθέσει στοιχεία και πληροφορίες που αποδεικνύουν ότι η απέλαση συνιστά παραβίαση του άρθρου 3 ώστε να είναι εφικτή η δικαστική αξιολόγηση του κινδύνου κακομεταχείρισης – Το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει ότι μπορεί να είναι δύσκολο να προσκομίσει ο προσφεύγων αποδεικτικά στοιχεία που πιστοποιούν ότι καταζητείται από τις αρχές της χώρας του – Η υποχρέωση της ενδελεχούς εξέτασης των αιτημάτων ασύλου και της προσήκουσας αιτιολόγησης των σχετικών αποφάσεων απορρέει από τα άρθρα 2 και 3 της Σύμβασης.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόφαση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2005](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

Salah Sheekh κατά Ολλανδίας⁵⁴

Απέλαση αιτούντα άσυλο από τη Σομαλία, μέλους μειονοτικής φυλής – Δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής (internal flight alternative): τα συμβαλλόμενα κράτη ευθύνονται δυνάμει του άρθρου 3 της Σύμβασης αν δεν πληρούνται οι εγγυήσεις της δυνατότητας του ενδιαφερόμενου να ταξιδέψει στη συγκεκριμένη περιοχή και της δυνατότητας εισόδου και εγκατάστασης σ' αυτήν – Δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι ο προσφεύγων παρέλειψε να εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα όταν μπορεί να αποδείξει, επικαλούμενος τη σχετική εθνική νομολογία ή οιοδήποτε άλλο πρόσφορο μέσο, ότι του παρείχε περιορισμένη προστασία το μη ασκηθέν ένδικο μέσο που προβλέπει

⁵⁴ Βλέπε απόφαση του Δικαστηρίου επί της υπόθεσης [Sufi and Elmi κατά Ηνωμένου Βασιλείου](#) (Προσφυγές Νο. 8319/07 και 11449/07), όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι παραβιάζει τη διάταξη του άρθρου 3 της Σύμβασης η απομάκρυνση των προσφευγόντων στη Σομαλία, εφόσον εξαναγκαστούν να εγκατασταθούν είτε σε καταυλισμό προσωρινά εκτοπισμένων προσώπων είτε σε καταυλισμό προσφύγων. Βλέπε επίσης, [Rahimi κατά Ελλάδας](#) (Προσφυγή 8687/08).

η εθνική νομοθεσία – Όταν τα συμβαλλόμενα κράτη αποφασίζουν την απέλαση αλλοδαπών οφείλουν να εφαρμόζουν το άρθρο 3 της Σύμβασης που αποτυπώνει μια από τις θεμελιώδεις αξίες των δημοκρατικών κοινωνιών και απαγορεύει με τρόπο απόλυτο τα βασανιστήρια ή την απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία ανεξάρτητα από τη συμπεριφορά του θύματος και από το χαρακτηρισμό του ως ανεπιθύμητου ή επικίνδυνου – Η ευθύνη του απελαύνοντος κράτους στο πλαίσιο του άρθρου 3 επιβάλλει αναπόφευκτα την αξιολόγηση των συνθηκών που επικρατούν στη χώρα προορισμού υπό το φως των προϋποθέσεων που θέτει το άρθρο 3 της Σύμβασης – Οι αρμόδιες αρχές του συμβαλλόμενου κράτους υποχρεούνται να αποδείξουν ότι αξιολόγησαν προσηκόντως και επαρκώς την κατάσταση που επικρατεί στο κράτος προορισμού του υπό απέλαση αλλοδαπού επικαλούμενες εθνικά έγγραφα και στοιχεία από αξιόπιστες και αντικειμενικές πηγές όπως είναι για παράδειγμα, τα έγγραφα άλλων συμβαλλόμενων ή μη κρατών, υπηρεσιών του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών και ευυπόληπτων μη κυβερνητικών οργανώσεων – Όταν κρίνει υποθέσεις που εμπίπτουν στο άρθρο 3 της Σύμβασης το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου υποχρεούται να διασφαλίζει το σεβασμό των υποχρεώσεων που απορρέουν για τα υψηλά συμβαλλόμενα μέρη από τη Σύμβαση και τα Πρωτόκολλά της.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόφαση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2007](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

Sayoud κατά Γαλλίας

Απέλαση Γάλλου πολίτη και απαγόρευση εισόδου στη χώρα – Μη προβλεπόμενη από το νόμο επέμβαση στο δικαίωμα του προσφεύγοντα για σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής του ζωής – Όχι μόνον η εθνική νομοθεσία αλλά και το άρθρο 3 του 4ου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου απαγορεύει στα συμβαλλόμενα κράτη να απελαύνουν τους πολίτες τους. (Δημοσιευμένη σε ελληνική απόφαση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2007](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

Sen κατά Ολλανδίας

Άρνηση συμβαλλόμενου κράτους να επιτρέψει την είσοδο ανήλικου παιδιού του οποίου οι γονείς διαμένουν νόμιμα σ' αυτό έχοντας αναπτύξει περαιτέρω οικογενειακούς δεσμούς – Γέννηση παιδιών στη χώρα υποδοχής που δεν έχουν άλλον πλην της ιθαγένειας δεσμό με τη χώρα καταγωγής – Το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη την ηλικία των παιδιών, την κατάστασή τους στη χώρα καταγωγής και το βαθμό εξάρτησής τους από τους γονείς τους – Διαβίωση στο πολιτισμικό περιβάλλον της χώρας υποδοχής – Επιβάλλεται η εξισορρόπηση των συμφερόντων αφενός των μεταναστών - γονέων και αφετέρου της κοινωνίας της χώρας υποδοχής ως συνόλου – Ανεπίτρεπτο το δίλημμα που τίθεται στους μετανάστες γονείς να επιλέξουν μεταξύ της κατάστασης που δημιούργησαν στη χώρα υποδοχής και της συμβίωσης με τα παιδιά τους που άφησαν στη χώρα καταγωγής.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόφαση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2003](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Siliadin κατά Γαλλίας

Εκμετάλλευση εργασίας ανήλικης αλλοδαπής οικιακής βοηθού – Προσβλητικές για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια συνθήκες διαβίωσης και εργασίας – Έννοια της αναγκαστικής ή υποχρεωτικής εργασίας και της ειλωτείας – Οι εθνικές αρχές υποχρεούνται κατ' αρχήν να επανορθώσουν την παραβίαση που επικαλείται το θύμα – Απορρέουν θετικές υποχρεώσεις για τα συμβαλλόμενα κράτη από το άρθρο 4 της Σύμβασης – Σε αντίθεση με την πλειοψηφία των κανόνων δικαίου της Σύμβασης και των Πρωτοκόλλων 1 και 4 η πρώτη παράγραφος του άρθρου 4 δεν προβλέπει περιορισμούς, και σύμφωνα με το άρθρο 15 παρ. 2 δεν είναι επιδεκτική εξαιρέσεων ακόμα και στην περίπτωση πολέμου ή άλλου δη-

μόσιου κινδύνου που απειλεί το έθνος – Ιδιαίτερα τα παιδιά και άλλα ευάλωτα πρόσωπα δικαιούνται την προστασία του κράτους με τη μορφή της αποτελεσματικής πρόληψης, που τα προφυλάσσει από σοβαρές παραβιάσεις που προσβάλουν την προσωπικότητά τους – Η απαίτηση του υψηλού επιπέδου προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών προϋποθέτει, παράλληλα και αναπόφευκτα, αυστηρότερη εκτίμηση των προσβολών που στρέφονται κατά των θεμελιωδών αξιών των δημοκρατικών κοινωνιών.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόφαση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2005](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

Singh κατά Τσεχίας

Παρατεταμένη κράτηση αλλοδαπών προκειμένου για την εκτέλεση δικαστικής απέλασης – Υποβολή αιτήματος ασύλου διαρκούσης της κράτησης – Όταν η διαδικασία απέλασης δεν εφαρμόζεται με την προσήκουσα ταχύτητα η κράτηση παύει να είναι δικαιολογημένη – Έργο του Δικαστηρίου είναι να διαπιστώσει εάν η εθνική νομοθεσία είναι σύμφωνη με τη Σύμβαση, συμπεριλαμβανομένων των αρχών που αναφέρει ή εμπεριέχει – Το άρθρο 5 παρ. 4 της Σύμβασης δεν υποχρεώνει τα κράτη να υιοθετήσουν δύο βαθμούς δικαιοδοσίας για την εξέταση της νομιμότητας της κράτησης και των αιτημάτων απόλυσης. Όμως, το κράτος που υιοθετεί παρόμοιο σύστημα πρέπει κατ' αρχήν να αναγνωρίζει στους κρατούμενους τις ίδιες εγγυήσεις τόσο στο δεύτερο όσο και στον πρώτο βαθμό κρίσης – Αναμφίβολα μια από τις εγγυήσεις αυτές είναι η προϋπόθεση τήρησης της «βραχείας προθεσμίας» της παρ. 4 του άρθρου 5.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2005](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα)

Shamsa κατά Πολωνίας

Κράτηση αλλοδαπών σε ζώνη διερχομένων αεροδρομίου πέραν της προβλεπόμενης από το νόμο περιόδου των τριών μηνών – Στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 5 παρ. 1 δεν θεωρείται νόμιμη η κράτηση που διαρκεί πολλές ημέρες και δεν διατάχθηκε από δικαστήριο ή από δικαστή ή από οποιοδήποτε άλλο όργανο «με δικαιοδοσία (...) να ασκεί δικαστικά καθήκοντα» – Η στέρηση της ελευθερίας πρέπει να διέπεται από τη γενική αρχή της ασφάλειας του δικαίου.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2004](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Slimani κατά Γαλλίας

Υποχρέωση των κρατών να προστατεύουν τα δικαιώματα και τις ελευθερίες που εγγυάται η Σύμβαση – Δικαίωμα στη ζωή – Απαγόρευση των βασανιστηρίων – Δικαίωμα σε πραγματική προσφυγή – Θάνατος ψυχικά ασθενούς κρατούμενου – Άρνηση πρόσβασης της συντρόφου του στη διαδικασία έρευνας των αιτίων του θανάτου – Το κράτος φέρει το βάρος της παροχής πειστικών εξηγήσεων για τις αιτίες των τραυματισμών που προκλήθηκαν κατά την κράτηση ή επ' ευκαιρία άλλων τύπων στέρησης της ελευθερίας. Η υποχρέωση αυτή είναι ιδιαίτερα σοβαρή όταν ο κρατούμενος αποβιώνει – Σε περίπτωση που ο θάνατος οφείλεται σε προβλήματα υγείας το κράτος υποχρεούται να παράσχει εξηγήσεις για τα αίτια αυτού του θανάτου και για τις φροντίδες που παρασχέθηκαν πριν την επέλευσή του – Με την έρευνα που επιβάλλει η διαδικαστική πτυχή του άρθρου 2 της Σύμβασης διασφαλίζεται η αποτελεσματική εφαρμογή της εσωτερικής νομοθεσίας που προστατεύει το δικαίωμα στη ζωή και στις υποθέσεις όπου εμπλέκονται υπάλληλοι ή όργανα του κράτους η λογοδοσία τους για τους θανάτους που επήλθαν στο πεδίο της ευθύνης τους – Για να πληροί τη διαδικαστική πτυχή του άρθρου 2 της Σύμβασης η έρευνα πρέπει να είναι επίσημη, δηλαδή να προβλέπεται από το νόμο και αποτελεσματική, δηλαδή να επιτρέπεται στους συγγενείς του θύματος να συμμετέχουν στη διαδικασία με τρόπο προσή-

κοντα που εξασφαλίζει το έννομο συμφέρον τους – Το άρθρο 3 της Σύμβασης καλύπτει το δικαίωμα κάθε κρατούμενου σε συνθήκες κράτησης που ανταποκρίνονται στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια έτσι ώστε να διασφαλίζεται ότι οι ρυθμίσεις εκτέλεσης των μέτρων δεν τον υποβάλλουν σε κινδύνους ή σε δοκιμασία τέτοιας έντασης που υπερβαίνει το αναπόφευκτο επίπεδο της στενοχωρίας που είναι εγγενής στην κράτηση.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2004](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Slivenko κατά Λετονίας

Απέλαση λόγω της ανακήρυξης της Δημοκρατίας της Λετονίας ως ανεξάρτητου κράτους – Οι προσφεύγουσες που έχουν διαμείνει στη Λετονία από τη γέννησή τους και είναι μέλη οικογένειας αξιωματικού των Ενόπλων Δυνάμεων της Ομοσπονδίας της Ρωσίας απελαύνονται βάσει της Συμφωνίας της Ρωσίας και της Λετονίας για την Αποχώρηση των Ρωσικών Στρατευμάτων – Προστασία της ιδιωτικής ζωής και της κατοικίας.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2003](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Soering κατά Αγγλίας⁵⁵

Γερμανοί πολίτες – Μη πολιτικά εγκλήματα – Έκδοση – Θανατική ποινή – Απάνθρωπη μεταχείριση – Βασανιστήρια – Τιμωρία.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 1998](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

S.D. κατά Ελλάδας⁵⁶

Ο προσφεύγων, πολίτης Τουρκίας έφθασε στην Ελλάδα το Μάιο του 2007. Λόγω των πολιτικών του πεποιθήσεων είχε υποστεί κακομεταχείριση από τις τουρκικές αρχές που είχαν διατάξει την κράτησή του. Με την άφιξή του στην Ελλάδα συνελήφθη για παράνομη είσοδο και χρήση πλαστών εγγράφων και διατάχθηκε η κράτησή του για δύο μήνες. Κατ' αρχήν μετέχθη σε μεθοριακό σταθμό κράτησης και στη συνέχεια σε κέντρο κράτησης αλλοδαπών. Σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του κατέθεσε άμεσα μετά την είσοδό του στην Ελλάδα αίτημα ασύλου το οποίο όμως δεν κατέγραψαν οι αρχές. Εξέφρασε άλλες δύο φορές την επιθυμία του να καταθέσει αίτημα στην Ελλάδα πριν αυτό καταχωρηθεί από τις αρχές και έτσι ανεστάλη η άμεση απέλασή του. Το Μάιο του 2007, ο κύριος S.D. προσέφυγε ενώπιον ελληνικού διοικητικού δικαστηρίου αμφισβητώντας τη νομιμότητα του μέτρου της κράτησης. Όμως, η σχετική προσφυγή του απορρίφθηκε επειδή αδυνατούσε να αποδείξει ότι προτίθετο να αναχωρήσει από την Ελλάδα εντός τριάντα ημερών. Καθώς ανέμενε την εξέταση του αιτήματός του για άσυλο αδυνατούσε να αναχωρήσει από την Ελλάδα. Η σχετική διαδικασία για τον καθορισμό του καθεστώτος του πρόσφυγα καθυστερούσε επειδή οι αρχές ανέμεναν πληροφορίες που αφορούσαν στα βασανι-

⁵⁵ Βλέπε την υπόθεση [Ahorugeze κατά Σουηδίας](#) (Προσφυγή Νο. 37075/09), όπου το Δικαστήριο έκρινε ότι δεν παραβιάζει τις διατάξεις των άρθρων 3 και 6 της Σύμβασης η έκδοση πολίτη της Ρουάντα, αναγνωρισμένου πρόσφυγα από τη Δανία, προκειμένου να δικαστεί για εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Ο προσφεύγων επικαλέστηκε ενώπιον της Δικαστηρίου προβλήματα υγείας που αντιμετώπιζε, τις συνθήκες διαβίωσης στις φυλακές όπου επρόκειτο να μεταφερθεί στη Ρουάντα και τον κίνδυνο παραβίασης του δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη από το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο για τη Ρουάντα. Η απόφαση παραπέμπει σε ενδιαφέρουσα νομολογία των εθνικών δικαστηρίων των κρατών μελών του Συμβουλίου της Ευρώπης σε υποθέσεις έκδοσης πολιτών της Ρουάντα και στην εξέλιξη του δικαίου της Ρουάντα όσον αφορά στην προστασία των δικαιωμάτων άμυνας / υπεράσπισης των κατηγορουμένων.

⁵⁶ Για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική βλέπε στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους σε <http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1331169>. Η παρούσα περίληψη στηρίζεται στο [σχετικό δελτίο τύπου που εξέδωσε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου](#). Βλέπε επίσης [Dbouba κατά Τουρκίας](#) (15916/09) και [Rahimi κατά Ελλάδας](#) (Προσφυγή 8687/08).

στήρια που είχε υποστεί στη χώρα καταγωγής του. Διαρκούσης της εξέτασης του αιτήματός του για άσυλο μεταφέρθηκε σε κέντρο κράτησης αλλοδαπών όπου τοποθετήθηκε για έξι ημέρες σε κελί με άσχημες συνθήκες διαβίωσης. Στο μεταξύ, προσέφυγε εκ νέου ενώπιον δικαστηρίου με αντιρρήσεις κατά του μέτρου της κράτησης και αφέθηκε ελεύθερος αφού κρίθηκε ότι απαγορεύεται η απέλαση και η απομάκρυνση αλλοδαπού που εισήλθε παράνομα στην Ελλάδα και κατέθεσε αίτημα ασύλου. Εν τέλει, χορηγήθηκε στον προσφεύγοντα δελτίο αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού, εξάμηνης ισχύος, που διευκόλυνε την πρόσβασή του στην αγορά εργασίας και σε υπηρεσίες υγείας. Το δελτίο αυτό ανανεώθηκε δύο φορές.

Ενώπιον του Δικαστηρίου ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι οι συνθήκες κράτησής του συνιστούν εξευτελιστική μεταχείριση κατά την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης. Επίσης, ότι ενόσω εκρατείτο και είχε καταγραφεί ως αιτών άσυλο αδυνατούσε να προσβάλει τη νομιμότητα της κράτησής του, με αποτέλεσμα την παραβίαση των διατάξεων των παραγράφων 1 και 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης.

Παραβίαση του άρθρου 3: οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντα για το συνωστισμό και τις άσχημες συνθήκες διαβίωσης αποδείχθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου από εκθέσεις του Γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα, της Επιτροπής για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων, του Επιτρόπου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου και της οργάνωσης Human Rights Watch. Το Δικαστήριο απεφάνθη ότι αυτές οι συνθήκες είναι απαράδεκτες και συνιστούν μεταχείριση εξευτελιστική κατά την έννοια του άρθρου 3. Όσον αφορά στο επιχείρημα της ελληνικής κυβέρνησης περί της σύντομης περιόδου κράτησης του προσφεύγοντα, το Δικαστήριο, επικαλούμενο τη νομολογία του, έκρινε ότι δεν ασκεί επιρροή τη χρονική διάρκεια της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης, ειδικότερα ενόψει της ειδικότερης κατάστασης της υγείας του προσφεύγοντα που υπέφερε από σοβαρά ψυχολογικά και σωματικά τραύματα λόγω των βασανιστηρίων που είχε υποστεί στην Τουρκία. Εν κατακλείδι, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Ελλάδα παραβίασε το άρθρο 3 της Σύμβασης.

Παραβίαση του άρθρου 5 της Σύμβασης: Διαπιστώνοντας ότι απορρίφθηκαν οι κατηγορίες σε βάρος του προσφεύγοντα για παράνομη είσοδο στη χώρα και χρήση πλαστών εγγράφων και ότι οι αρχές καταχώρισαν το αίτημά του για άσυλο, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι δεν στηριζόταν στην ελληνική νομοθεσία η κράτηση του προσφεύγοντα με σκοπό την απέλαση. Επίσης, το Δικαστήριο σημείωσε ότι οι αρχές καταχώρισαν το αίτημα ασύλου του προσφεύγοντα την τρίτη φορά που εξέφρασε τη σχετική επιθυμία και ότι δεν επέδειξαν τη δέουσα προσοχή στο καθεστώς του ως αιτούντα άσυλο. Επομένως, η κράτηση του προσφεύγοντα ήταν παράνομη και παραβίασε τη διάταξη της παραγράφου 1 του άρθρου 5 της Σύμβασης.

Τέλος, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι υπάρχει νομικό κενό για τους αλλοδαπούς των οποίων η απέλαση είναι αδύνατη επειδή εκκρεμεί η εξέταση του αιτήματός τους για άσυλο αφού σε αυτές τις περιπτώσεις τα διοικητικά δικαστήρια αρνούνται να εξετάσουν τη νομιμότητα της κράτησης. Επίσης, σημείωσε ότι η διαδικασία ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων είναι χρονοβόρα και απαιτεί την υποχρεωτική συνδρομή δικηγόρου χωρίς να παρέχεται στον ενδιαφερόμενο δωρεάν νομική συνδρομή. Επομένως, κατά την κρίση του Δικαστηρίου, παραβιάστηκε η διάταξη της παραγράφου 4 του άρθρου 5 της Σύμβασης αφού ο προσφεύγων δεν είχε τη δυνατότητα να προσβάλλει την απόφαση που διέτασε την κράτησή του.

Sufi και Elmi κατά Ηνωμένου Βασιλείου

Απέλαση αιτούντα άσυλο και αναγνωρισμένου πρόσφυγα από τη Σομαλία λόγω καταδίκης τους για αδικήματα του κοινού ποινικού δικαίου – Η σχέση του άρθρου 3 της Σύμβασης με το άρθρο 15 (γ) της Οδηγίας 2004/83/ΕΚ του Συμβουλίου της 29.4.2004 για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους: η αρμοδιότητα του Δικαστηρίου περιορίζεται στην ερμηνεία της Σύμβασης και επομένως δεν είναι προσήκον να εκφέρει άποψη για το εύ-

ρος ή το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 15 (γ) της Οδηγίας για το Καθεστώς του Πρόσφυγα – Κατά την έννοια του άρθρου 3 της Σύμβασης η γενική κατάσταση βίας χαρακτηρίζεται από επαρκή ένταση ικανή να προκαλέσει κίνδυνο κακομεταχείρισης στις «πλέον ακραίες καταστάσεις», όταν είναι πραγματικός ο κίνδυνος της κακομεταχείρισης λόγω της έκθεσης και μόνον του ενδιαφερόμενου, με την επιστροφή του, σε παρόμοια βία – Η δυνατότητα εγκατάστασης σε άλλη περιοχή της χώρας καταγωγής (εγχώρια προστασία): το άρθρο 3 δεν αποκλείει τη δυνατότητα των συμβαλλομένων κρατών να επικαλούνται την εγχώρια προστασία εφόσον ο ενδιαφερόμενος μπορεί να ταξιδέψει στην προτεινόμενη περιοχή, να εισέλθει και να εγκατασταθεί σε αυτήν, χωρίς να εκτεθεί στον πραγματικό κίνδυνο να υποστεί την απαγορευμένη από την ανωτέρω διάταξη κακομεταχείριση – Εφαρμογή του άρθρου 3 της Σύμβασης στις υποθέσεις που αφορούν στις ανθρωπιστικές συνθήκες που επικρατούν σε καταυλισμούς προσφύγων και εσωτερικά εκτοπισμένων: οι ανθρωπιστικές συνθήκες πληρούν τις προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 3 μόνον όταν είναι «εξαιρετικές» οι περιστάσεις στο κράτος υποδοχής, είναι «άκρως πιθανό» ο προσφεύγων να μην έχει πρόσβαση σε βασικές βιοτικές ανάγκες, και αυτές οι ανεπάρκειες απειλούν άμεσα τη ζωή του ή δεν του επιτρέπουν να διατηρεί την ανθρώπινη αξιοπρέπεια – Διερευνητική αποστολή της Υπηρεσίας Συνόρων του Ηνωμένου Βασιλείου για την κατάσταση στη Σομαλία: η αποστολή διερεύνησε την κατάσταση στη Σομαλία συνομιλώντας με διάφορες πηγές, τις οποίες δεν κατονομάζει για λόγους ασφαλείας στη σχετική έκθεση, στην Κένυα – Κατά το Δικαστήριο η αποδεικτική ισχύς των εκθέσεων για την κατάσταση που επικρατεί στη χώρα καταγωγής των προσφευγόντων εξαρτάται από το κύρος και τη φήμη του συντάκτη, τη σοβαρότητα των μέσων έρευνας που χρησιμοποιούνται, τη συνέπεια και τη συνοχή των διαπιστώσεων που περιέχει και την επιβεβαίωσή τους από άλλες πηγές (Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2011](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Τ.Ι. κατά Αγγλίας

Εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου «περί καθορισμού του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αιτήσεως παροχής ασύλου, η οποία υποβάλλεται σε ένα από τα κράτη μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων» – Έννοια της ασφαλούς τρίτης χώρας – Βασανιστήρια – Η δίωξη από μη κρατικά όργανα, ως λόγος αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα – Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου δεν προστατεύει ρητά το δικαίωμα σε άσυλο – Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η υποχρέωση απαγόρευσης απέλασης αλλοδαπού σε χώρα όπου κινδυνεύει να υποστεί μεταχείριση αντίθετη με το άρθρο 3 είναι ανεξάρτητη από το όργανο που είναι ο φορέας του κινδύνου αυτής της μεταχείρισης: είναι δηλαδή αδιάφορο εάν εμπλέκει άμεσα ή έμμεσα την ευθύνη των αρχών της χώρας προορισμού.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2004](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Thampibillai κατά Ολλανδίας

Η απέλαση αλλοδαπού υπάγεται στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης όταν για βασικούς λόγους αποδεικνύεται ότι ο ενδιαφερόμενος, εάν απελαθεί, θα αντιμετωπίσει στη χώρα προορισμού πραγματικό κίνδυνο να υποστεί βασανιστήρια ή κακομεταχείριση – Η αξιολόγηση της σοβαρότητας της κακομεταχείρισης είναι σχετική: εξαρτάται από τις περιστάσεις της κάθε υπόθεσης, όπως είναι η διάρκεια της μεταχείρισης, οι συνέπειές της στη σωματική και πνευματική ακεραιότητα του θύματος και σε κάποιες περιπτώσεις από το φύλο, την ηλικία και την κατάσταση υγείας του – Αφού η φύση της υποχρέωσης που τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν αναλάβει δυνάμει του άρθρου 3 σε παρόμοιες περιπτώσεις εξαρτάται από την έκθεση του αλλοδαπού σε κίνδυνο κακομεταχείρισης, η ύπαρξη του κινδύνου πρέπει κατ' αρχήν να αξιολογηθεί σε σχέση με τα γεγονότα τα οποία ήσαν γνω-

στά ή έπρεπε να είναι γνωστά στα συμβαλλόμενα κράτη κατά το χρόνο της απέλασης.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2004](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Twalib κατά Ελλάδα⁵⁷

Το δικαίωμα στη χρήση και στην απονομή δικαιοσύνης – Το δικαίωμα του αλλοδαπού κατηγορούμενου να παρίσταται ενώπιον του Αρείου Πάγου με δικηγόρο διορισμένο από το Δικαστήριο – Δικαιώματα υπεράσπισης αλλοδαπού κατηγορούμενου: διερμηνεία.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 1999](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Üner κατά Ολλανδίας

Απέλαση μετανάστη που έχει δημιουργήσει οικογένεια στην Ολλανδία και είναι πατέρας παιδιών με ολλανδική ιθαγένεια λόγω της ποινικής του καταδίκης – Παραβίαση του μέτρου απαγόρευσης εισόδου στη χώρα και νέα καταδίκη για παράνομη παραμονή – Η Σύμβαση δεν εγγυάται στους αλλοδαπούς το δικαίωμα εισόδου και διαμονής σε μια συγκεκριμένη χώρα και με την επιφύλαξη των διεθνών υποχρεώσεων τους τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν τη δυνατότητα να απελαύνουν τους αλλοδαπούς εγκληματίες κατά την εκπλήρωση της υποχρέωσής τους για διατήρηση της δημόσιας τάξης – Παρότι το άρθρο 8 της Σύμβασης δεν εγγυάται σε καμιά κατηγορία αλλοδαπών απόλυτο δικαίωμα προστασίας από την απέλαση από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι εφόσον συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις η απομάκρυνση ενός αλλοδαπού μπορεί να παραβιάζει αυτήν τη διάταξη της Σύμβασης – Ανεξάρτητα από την ύπαρξη ή μη «οικογενειακής ζωής» το Δικαστήριο θεωρεί ότι η απέλαση ενός μετανάστη εγκατεστημένου στη χώρα από την οποία πρόκειται να απομακρυνθεί πλήττει το δικαίωμά του για σεβασμό της ιδιωτικής του ζωής – Το Δικαστήριο λαμβάνει υπόψη την ειδικότερη κατάσταση των αλλοδαπών που έχουν διάγει σημαντικό μέρος, εάν όχι το σύνολο, της παιδικής τους ηλικίας στη χώρα υποδοχής, όπου ανατράφηκαν και ολοκλήρωσαν την υποχρεωτική εκπαίδευση – Αρχή της αναλογικότητας – Άποψη μειοψηφίας: για λόγους μεθοδολογίας (εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση των «κριτηρίων Boultif») και αρχής (δυσπιστία για κάθε αυστηρότερη ποινή που πλήττει τον αλλοδαπό λόγω του ειδικού νομικού καθεστώτος του) το Δικαστήριο θα μπορούσε να είχε αποφασίσει διαφορετικά.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2006](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

V.C. κατά Σλοβακίας⁵⁸

Πραγματικά περιστατικά: Η προσφεύγουσα, κυρία V.C., είναι πολίτης Σλοβακίας και ρομά στην εθνοτική καταγωγή. Γεννήθηκε το 1980 και ζει στη Σλοβακία, στην πόλη Jaronnice. Στις 23.8.2000, κατά τη γέννηση του δεύτερου παιδιού της με καισαρική, υποβλήθηκε σε στείρωση στο Νοσοκομείο και Κέντρο Υγείας του Prešov (Ανατολική Σλοβακία) - που υπάγεται διοικητικά στο Υπουργείο Υγείας, υπό τη διαχείριση του Υπουργείου Υγείας. Η στείρωση συνίστατο στη σφράγιση των σαλπίνγων ώστε να αποφευχθεί μελλοντική γονιμοποίηση. Η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι, στο τελευταίο στάδιο της εγχείρισης, ρωτήθηκε αν θα ήθελε να αποκτήσει περισσότερα παιδιά και ενημερώθηκε

⁵⁷ Βλέπε την απόφαση στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους,

<http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=30646391>

⁵⁸ Προσφυγή Νο. 18968/07. Για το πλήρες κείμενο της απόφασης βλέπε σε:

<http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/pages/search.aspx?i=002-290>. Βλέπε, επίσης και μεταγενέστερη νομολογία, Ν.Β.

κατά Σλοβακίας (Προσφυγή Νο. 29518/10, 12.6.2012 σε: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/pages/search.aspx?i=001-111427>) και I.G. και άλλοι κατά Σλοβακίας (Προσφυγή, Νο. 15966/04, 13.11.2012 σε:

<http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/pages/search.aspx?i=001-114514>)

ότι, αν αποκτούσε, θα κινδύνευε η ζωή τόσο της ίδιας όσο και του βρέφους. Υποστηρίζει ότι, πονώντας και φοβισμένη υπέγραψε το έγγραφο με το οποίο συναινούσε να υποβληθεί σε στείρωση, χωρίς να κατανοεί τι σημαίνει, τη φύση και τις συνέπειες της διαδικασίας και ειδικότερα για την αδυναμία ανατροπής του αποτελέσματος της επέμβασης. Επίσης, ισχυρίστηκε ότι δεν ενημερώθηκε για τις εναλλακτικές μεθόδους αντισύλληψης. Η υπογραφή της, δίπλα στη δακτυλογραφημένη ένδειξη «η ασθενής αιτείται να υποβληθεί σε στείρωση», είναι ασταθής και το πατρικό της όνομα χωρισμένο σε δύο λέξεις. Επίσης, ισχυρίζεται ότι η εθνική της καταγωγή – που αναφέρεται ρητά στο ιατρικό ιστορικό – αποτέλεσε καθοριστικό στοιχείο για τη στείρωσή της. Η διοίκηση του νοσοκομείου Prešov ισχυρίζεται ότι η στείρωση της προσφεύγουσας ήταν επιβεβλημένη για ιατρικούς λόγους – λόγω κινδύνου ρήξης της μήτρας – και ότι παρείχε τη συγκατάθεσή της αφού ενημερώθηκε από τους γιατρούς για τους κινδύνους που ενέχει μια τρίτη εγκυμοσύνη. Τον Ιανουάριο του 2003 το Κέντρο για τα Αναπαγωγικά Δικαιώματα και το Κέντρο για τα Ατομικά και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα δημοσίευσε μια έκθεση με τίτλο «Ψυχή και Σώμα: Καταναγκαστική και εξαναγκασμένη στείρωση και άλλες προσβολές της ελευθερίας αναπαραγωγής των Ρομά στη Σλοβακία». Μετά τη δημοσίευση της έκθεσης οι εισαγγελικές αρχές διέταξαν να διερευνηθούν οι περιπτώσεις παράνομης στείρωσης γυναικών Ρομά. Τελικώς, η ποινική έρευνα διακόπηκε με το σκεπτικό ότι δεν διαπράχθηκε αδίκημα. Υποστηρίζοντας ότι το πρωτοδικό του Νοσοκομείου Prešov την παραπλάνησε η προσφεύγουσα άσκησε αγωγή ενώπιον αστικού δικαστηρίου, αιτούμενη να αναγνωριστεί η ενοχή των υπευθύνων και την καταβολή αποζημίωσης. Η αγωγή απορρίφθηκε από το Εφετείο το Μάιο του 2006: τα δικαστήρια έκριναν ότι η στείρωση ήταν επιβεβλημένη για ιατρικούς λόγους και ότι η προσφεύγουσα υποβλήθηκε στη σχετική επέμβαση, υπαγόμενη στο πεδίο εφαρμογής της ισχύουσας εθνικής νομοθεσίας (το Νόμο περί Στείρωσης του 1972), με τη συναίνεσή της. Η προσφεύγουσα επικαλέστηκε δημοσιεύματα που αναφέρονταν στην πρακτική της στείρωσης των γυναικών Ρομά, που είχε εφαρμόσει το κομμουνιστικό καθεστώς της Τσεχοσλοβακίας στις αρχές της δεκαετίας του 1970 με σκοπό τον έλεγχο των πολιτών καταγωγής Ρομά. Ειδικότερα, ισχυρίστηκε ότι, σύμφωνα με μια έρευνα, ποσοστό 60% των στείρωσεων που πραγματοποιήθηκαν από το 1986 έως το 1987 στην περιοχή Prešov αφορούσαν γυναίκες Ρομά.

Η κυβέρνηση υποστήριξε ότι, στη Σλοβακία, παρέχεται στις γυναίκες υγειονομική περίθαλψη χωρίς διακρίσεις και ότι, σύμφωνα με τα συμπεράσματα κυβερνητικής ομάδας εμπειρογνομόνων που δημοσιεύθηκαν σε έκθεση που εκδόθηκε τον Μάιο του 2003, σε όλες τις περιπτώσεις οι στείρωσεις ήταν επιβεβλημένες από ιατρικούς λόγους. Πράγματι, το ποσοστό στείρωσης των γυναικών στη Σλοβακία (0,1% των γυναικών αναπαραγωγικής ηλικίας) ήταν χαμηλό σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες (όπου το ποσοστό κυμαινόταν μεταξύ 20 και 40%). Ωστόσο, διαπιστώνοντας κενά στην εθνική νομοθεσία και πρακτική, οι εμπειρογνώμονες σημείωναν ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ασθενείς δεν αντιμετωπίζονταν ισότιμα από το ιατρικό προσωπικό και ότι ήταν περιορισμένα τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις τους σε θέματα φροντίδας της υγείας. Οι εμπειρογνώμονες πρότειναν ειδικά μέτρα, όπως την κατάρτιση του ιατρικού προσωπικού σε θέματα πολιτισμικών διαφορών και τη δημιουργία δικτύου εκπαιδευμένου προσωπικού υγειονομικής περίθαλψης προκειμένου να απασχοληθεί σε καταυλισμούς Ρομά.

Η στείρωση είχε σοβαρές ιατρικές και ψυχολογικές συνέπειες για την προσφεύγουσα. Σημειώνεται ότι το 2007/2008 είχε όλες τις ενδείξεις μιας εγκυμοσύνης, αλλά δεν ήταν έγκυος (πρόκειται για το σύνδρομο της «υστερικής εγκυμοσύνης»). Από το 2008 υποβάλλεται σε ψυχολογική θεραπεία από ψυχίατρο και συνεχίζει να υποφέρει από τις συνέπειες της στείρωσης. Απομονώθηκε από την κοινότητα των Ρομά. Τώρα διαζευγμένη από το σύζυγό της, ισχυρίζεται ότι η στειρότητα της ήταν ένας από τους λόγους του διαζυγίου.

Ενώπιον του Δικαστηρίου η προσφεύγουσα ισχυρίστηκε ότι συναίνεσε να υποβληθεί σε στείρωση χωρίς να προηγηθεί ολοκληρωμένη και πλήρης ενημέρωσή της για τις συνέπειες της επέμβασης και ότι δεν ήταν διεξοδική, δίκαιη ή αποτελεσματική η σχετική έρευνα που διέταξαν οι αρχές για την

υπόθεσή της. Περαιτέρω, ισχυρίστηκε ότι η εθνοτική της καταγωγή έπαιξε καθοριστικό ρόλο για τη στέρωση και ότι πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο της διαδεδομένης πρακτικής – που εφάρμοσε το κομμουνιστικό καθεστώς – της στέρωσης των γυναικών Ρομά καθώς και της εχθρικής αντιμετώπισης των πολιτών εθνοτικής καταγωγής Ρομά. Ειδικότερα, επικαλέστηκε παραβίαση των άρθρων 3 (απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης), 8 (δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής), 12 (δικαίωμα δημιουργίας οικογένειας), 13 (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής) και 14 (απαγόρευση των διακρίσεων) της Σύμβασης.

Επί της παραβίασης του άρθρου 3 (απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης):

Κακομεταχείριση: Το Δικαστήριο σημείωσε ότι η στέρωση που αποτελεί σημαντική επέμβαση στην αναπαραγωγική κατάσταση της υγείας κάθε προσώπου και επηρεάζει πολλές πτυχές της προσωπικής ακεραιότητας (σωματική και ψυχική ευεξία καθώς και συναισθηματική, πνευματική και οικογενειακή ζωή), απαιτεί την παροχή συναίνεσης από τον ενδιαφερόμενο που έχει δικαιοπρακτική ικανότητα μετά από ολοκληρωμένη και πλήρη ενημέρωσή του. Επιπλέον, η παροχή συναίνεσης μετά από ολοκληρωμένη και πλήρη ενημέρωση, ως προϋπόθεση για τη στέρωση, προβλέπεται σε μια σειρά διεθνών κειμένων, και, ειδικότερα στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Βιοϊατρική, που κύρωσε η Σλοβακία το Δεκέμβριο του 1999 και ίσχυε κατά το χρόνο που η προσφεύγουσα υποβλήθηκε σε στέρωση.

Ωστόσο, από τα προσκομισθέντα έγγραφα, προκύπτει ότι, η προσφεύγουσα – πρόσωπο με πλήρη δικαιοπρακτική ικανότητα – δεν ενημερώθηκε με πληρότητα για την κατάσταση της υγείας της, την προτεινόμενη επέμβαση της στέρωσης και/ή τις διαθέσιμες εναλλακτικές λύσεις. Αντ' αυτού, κλήθηκε να υπογράψει ένα δακτυλογραφημένο κείμενο πονώντας και αφού είχε παραμείνει ξαπλωμένη για αρκετές ώρες. Επίσης, κλήθηκε να υπογράψει το έγγραφο αφού ενημερώθηκε από το ιατρικό προσωπικό ότι σε περίπτωση τρίτης εγκυμοσύνης θα κινδύνευε θανάσιμα η ζωή της ή η ζωή του βρέφους. Επομένως, από ιατρικής σκοπιάς η επέμβαση δεν ήταν κατ' ανάγκην άμεσα επιβεβλημένη, καθώς οιαδήποτε απειλή για την υγεία της θεωρείτο πιθανή στην περίπτωση μελλοντικής εγκυμοσύνης. Πράγματι, γενικά, η στέρωση δεν θεωρείται ότι αποτελεί επέμβαση αναγκαία για να αποσοβήσει κίνδυνο ζωής. Κατά το Δικαστήριο ο τρόπος με τον οποίο ενήργησε το προσωπικό του νοσοκομείου ήταν πατερναλιστικός, δεδομένου ότι η προσφεύγουσα δεν είχε άλλη επιλογή πέραν της στέρωσης, δεν είχε στη διάθεσή της χρόνο για να εξετάσει τις συνέπειές της ή να συζητήσει το θέμα με το σύζυγό της.

Επομένως, η στέρωση της προσφεύγουσας αλλά και ο τρόπος με τον οποίο της ζητήθηκε να συμφωνήσει γι' αυτήν πρέπει να της προκάλεσαν αισθήματα φόβου, αγωνίας και κατωτερότητας. Ο πόνος που της προκάλεσε η στέρωση ήταν μακροχρόνιος και είχε σοβαρές επιπτώσεις στη φυσική και ψυχολογική κατάσταση της υγείας της καθώς και στη σχέση της τόσο με τον σύζυγό της όσο και με την κοινότητα των Ρομά. Παρότι δεν αποδεικνύεται η πρόθεση του ιατρικού προσωπικού να κακομεταχειριστεί την προσφεύγουσα, προκύπτει από τα πραγματικά περιστατικά ότι επέδειξε βαριά αμέλεια όσον αφορά στο σεβασμό του δικαιώματός της σε αυτονομία και των επιλογών της ως ασθενούς. Επομένως, **η στέρωση της προσφεύγουσας παραβίασε το άρθρο 3 της Σύμβασης.**

Έρευνα για την κακομεταχείριση: Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι παρασχέθηκε στην προσφεύγουσα η ευκαιρία να αιτηθεί τη διερεύνηση των ενεργειών του προσωπικού του νοσοκομείου από τις εθνικές αρχές στο πλαίσιο άσκησης αγωγής ενώπιον δικαστηρίου. Η υπόθεσή της εξετάστηκε από τα αρμόδια δικαστήρια εντός ευλόγου χρόνου. Η προσφεύγουσα δεν είχε καταθέσει μήνυση, παρότι η εθνική νομοθεσία της παρείχε τη σχετική δυνατότητα. Επομένως, ως προς τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας ότι δεν ήταν προσήκουσα η έρευνα της επέμβασης στην οποία υποβλήθηκε, το Δικαστήριο κρίνει ότι δεν παραβιάστηκε το άρθρο 3 της Σύμβασης.

Επί της παραβίασης του άρθρου 8 (δικαίωμα στο σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής):

Λαμβάνοντας υπόψη την προγενέστερη διαπίστωση της παραβίασης του άρθρου 3, το Δικαστήριο κρίνει ότι παρέλκει η εξέταση της υπόθεσης υπό το φως του άρθρου 8 της Σύμβασης. Ωστόσο, θεωρεί

ότι η Σλοβακία παρέβη τις υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει του άρθρου 8 να σέβεται την ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, δεδομένου ότι δεν εξασφάλισε την προσήκουσα προσοχή στην αναπαραγωγική υγεία της προσφεύγουσας ως Ρομά.

Τόσο ο Επίτροπος του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου όσο και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) έχουν εντοπίσει εν γένει σοβαρά κενά στη νομοθεσία και στην πρακτική που ισχύουν για τις στειρώσεις στη Σλοβακία και έχουν υποστηρίξει ότι κινδυνεύει από αυτές τις ελλείψεις η κοινότητα των Ρομά - της οποίας η κατάσταση είναι μειονεκτική στις περισσότερες εκφάνσεις της ζωής. Αλλά και στην έκθεση του Μαΐου 2003 οι κυβερνητικοί εμπειρογνώμονες εντόπισαν ελλείψεις στον τομέα της φροντίδας της υγείας και της συμμόρφωσης με τους κανονισμούς για τη στέρωση και πρότειναν μέτρα για την κατάρτιση του ιατρικού προσωπικού σχετικά με τους Ρομά.

Όσον αφορά στην προσφεύγουσα, το Δικαστήριο κρίνει ότι η απλή αναφορά της εθνοτικής της καταγωγή στο ιατρικό ιστορικό της, χωρίς περισσότερες πληροφορίες, αναδεικνύει τη νοοτροπία του ιατρικού προσωπικού για τον τρόπο με τον οποίο αντιμετώπισε την υγεία της προσφεύγουσας ως Ρομά.

Η νέα νομοθεσία – ο Νόμος για τη Φροντίδα της Υγείας του 2004 – υιοθετήθηκε για να εξαλειφθούν τα προαναφερόμενα κενά και προβλέπει ως προϋπόθεση για τη στέρωση την έγγραφη αίτηση και συναίνεση του ασθενούς καθώς και την προηγούμενη ενημέρωσή του για τις εναλλακτικές μεθόδους αντισύλληψης, το σχεδιασμό της εγκυμοσύνης και τις ιατρικές συνέπειες. Περαιτέρω, η επέμβαση πραγματοποιείται μετά την πάροδο τριάντα ημερών και εφόσον ο ενδιαφερόμενος συναινέσει μετά από ολοκληρωμένη και πλήρη ενημέρωση. Οι εξελίξεις αυτές, αν και καλοδεχούμενες, δεν εφαρμόστηκαν στην περίπτωση της προσφεύγουσας, καθόσον υιοθετήθηκαν μετά την επέμβαση της στέρωσης στην οποία υποβλήθηκε.

Επομένως, **παραβιάστηκε το άρθρο 8 της Σύμβασης στο μέτρο που κατά το χρόνο που η προσφεύγουσα υποβλήθηκε στην επέμβαση δεν υπήρχαν οι νομικές εγγυήσεις που να διασφαλίζουν την προσήκουσα προστασία της αναπαραγωγικής της υγείας ως Ρομά.**

Επί της παραβίασης του άρθρου 13 (δικαίωμα πραγματικής προσφυγής): Η προσφεύγουσα άσκησε αγωγή ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Είχε επίσης τη δυνατότητα να καταθέσει μήνυση. Το άρθρο 13 δεν έχει την έννοια ότι πρέπει να προβλέπει το εθνικό δίκαιο ένα γενικό ένδικο μέσο, στο μέτρο που – όπως ισχυρίζεται η προσφεύγουσα – η στέρωση και η απόρριψη της αγωγής στηρίζονταν στην έλλειψη των κατάλληλων εγγυήσεων της εθνικής νομοθεσίας. Επομένως, δεν παραβιάστηκε το άρθρο 13 της Σύμβασης.

Επί της παραβίασης του άρθρου 12 (δικαίωμα δημιουργίας οικογένειας): Λαμβάνοντας υπόψη τη διαπίστωση ότι η στέρωση της προσφεύγουσας είχε σοβαρές επιπτώσεις στην ιδιωτική και οικογενειακή της ζωή, το Δικαστήριο κρίνει ότι παρέλκει η εξέταση της υπόθεσης υπό το φως του άρθρου 12 της Σύμβασης, που προστατεύει το δικαίωμα γάμου και δημιουργίας οικογένειας. Επομένως, αποφάινεται ομόφωνα ότι δεν συντρέχει περίπτωση εξέτασης της υπόθεσης στο πλαίσιο του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 12 της Σύμβασης.

Επί της παραβίασης του άρθρου 14 (απαγόρευση των διακρίσεων): Με έξη ψήφους υπέρ έναντι μιας κατά, το Δικαστήριο κρίνει ότι παρέλκει η εξέταση των ισχυρισμών της προσφεύγουσας στο πλαίσιο του άρθρου 14 της Σύμβασης. Οι παρασχεθείσες πληροφορίες δεν επαρκούν για να αποδειχθεί ότι οι γιατροί ενήργησαν με κακή πίστη υποβάλλοντας την προσφεύγουσα σε στέρωση, ότι η συμπεριφορά τους είχε ρατσιστικό κίνητρο ή ότι η στέρωση της προσφεύγουσας ήταν μέρος μιας γενικότερης οργανωμένης πολιτικής. Περαιτέρω, το Δικαστήριο σημειώνει ότι οι διεθνείς φορείς και οι εθνικοί εμπειρογνώμονες έχουν επισημάνει τις σοβαρές ελλείψεις της νομοθεσίας και της πρακτικής όσον αφορά στις στειρώσεις που πλήττουν ιδιαίτερα τα μέλη της κοινότητας των Ρομά, και, στο πλαί-

σιο αυτό, απεφάνθη ότι η Σλοβακία δεν εκπλήρωσε τις θετικές υποχρεώσεις που έχει αναλάβει δυνάμει του άρθρου 8 της Σύμβασης, προκειμένου για την επαρκή προστασία της προσφεύγουσας⁵⁹.

Vasilev κατά Ελλάδα⁶⁰

Διάρκεια ποινικής διαδικασίας – Άρνηση του Εισαγγελέα Εφετών να ικανοποιήσει αίτημα του καταδικασθέντα για τον ορισμό συντομότερης διαδικασίας για τη συζήτηση της έφεσης – Το Δικαστήριο είχε ήδη την ευκαιρία να διαπιστώσει ότι η ελληνική έννομη τάξη δεν προσφέρει στους ενδιαφερόμενους μία πραγματική προσφυγή με την έννοια του άρθρου 13 της Σύμβασης που να τους επιτρέπει να προβάλουν τις αιτιάσεις τους κατά της διάρκειας μιας διαδικασίας και επομένως, δεν διακρίνει στην υπό κρίση υπόθεση κανένα λόγο για να παρακάμψει την νομολογία αυτή, πολύ περισσότερο αφού η κυβέρνηση δεν βεβαιώνει ότι η ελληνική έννομη τάξη έχει αποκτήσει εν τω μεταξύ μία τέτοια προσφυγή.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2007](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Venkadajalasrma κατά Ολλανδίας

Απαγόρευση βασανιστηρίων – Για να υπαχθεί η κακομεταχείριση στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 3 της Σύμβασης θα πρέπει να είναι αρκούντως σοβαρή – Κριτήρια της αξιολόγησης της σοβαρότητας της κακομεταχείρισης είναι: η διάρκεια, οι συνέπειές της για την πνευματική και σωματική υγεία του θύματος και σε κάποιες περιπτώσεις η ηλικία, το φύλο και η εν γένει κατάσταση της υγείας του θύματος.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2004](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Vijanathan and others κατά Γαλλίας

Πολίτες της Σρι Λάνκα – Ταμίλ – Διακριτική μεταχείριση λόγω εθνοτικής καταγωγής – Δίωξη λόγω των πολιτικών πεποιθήσεων – αντικαθεστωτικές πεποιθήσεις – Άρνηση αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα – Διαταγή απέλασης – Βάρος απόδειξης.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 1998](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Vilvarajah κατά Αγγλίας

Πολίτες της Σρι Λάνκα – Ταμίλ – Προγράμματα Εθελοντικού Επαναπατρισμού – Δίωξη – Βασανιστήρια – Διαδικασία αναγνώρισης του καθεστώτος του πρόσφυγα – Δικαίωμα προσφυγής – Άρνηση του καθεστώτος του πρόσφυγα.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 1998](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Yildiz κατά Αυστρίας

Απέλαση αλλοδαπού λόγω καταδίκης του για διάπραξη εγκλημάτων ήσσονος σημασίας και επιβολής προστίμου για διοικητικές παραβάσεις – Δημιουργία οικογένειας στην Αυστρία με ομοεθνή του που γεννήθηκε, ζει και εργάζεται στη χώρα αυτή – Διαζύγιο – Δικαίωμα του απελαθέντος πατέρα να επικοινωνεί ελεύθερα με την κόρη του – Ανήκει στις εθνικές αρχές και κυρίως στα δικαστήρια το έργο της ερμηνείας και εφαρμογής της εθνικής νομοθεσίας – Το Δικαστήριο αξιολογεί την ύπαρξη ιδιωτικής

⁵⁹ Για τη μειοψηφούσα άποψη του Δικαστή Mijovic βλέπε σε: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4a648cb42.html>

⁶⁰ Για την απόδοση της απόφασης στην ελληνική βλέπε την ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους σε <http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1330568>.

και οικογενειακής ζωής κατά την έννοια του άρθρου 8 της Σύμβασης λαμβάνοντας υπόψη το χρόνο που το μέτρο επέμβασης κατέστη οριστικό και αμετάκλητο.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2003](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Yilmaz κατά Γερμανίας

Απέλαση, λόγω ποινικών καταδικών, αλλοδαπού που έχει γεννηθεί στο συμβαλλόμενο κράτος όπου είναι εγκατεστημένη η οικογένειά του – Δημιουργία οικογένειας στο συμβαλλόμενο κράτος – Οι σχέσεις των ενηλίκων δεν υπάγονται κατ' ανάγκη στο πεδίο προστασίας του άρθρου 8 της Σύμβασης – Κρίσιμος για το Δικαστήριο είναι ο χρόνος κατά τον οποίο καθίσταται οριστικό το μέτρο που συνιστά επέμβαση στο δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής και της οικογενειακής ζωής.

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2003](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).

Μακαρατζής κατά Ελλάδας⁶¹

Δικαίωμα στη ζωή: ουσιαστικές και διαδικαστικές πτυχές του άρθρου 2 της Σύμβασης – Απαγόρευση βασανιστηρίων – Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής – Χρήση βίας από τις αστυνομικές δυνάμεις: η αυθαίρετη και μη ρυθμισμένη δράση των κρατικών οργάνων δεν συμβιβάζεται με τον αποτελεσματικό σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου – Πεδίο εφαρμογής των άρθρων 2 και 3 της Σύμβασης στις περιπτώσεις κακοποίησης από κρατικά όργανα: Όλες σχεδόν οι υποθέσεις όπου οι προσφεύγοντες ισχυρίζονται ότι υπέστησαν επιθέσεις ή κακομεταχείριση που αποδίδονται σε αστυνομικές ή στρατιωτικές αρχές πρέπει να εξετάζονται υπό το πρίσμα του άρθρου 3 της Σύμβασης. Κατά πάγια νομολογία, όταν δεν επήλθε ο θάνατος του θύματος της παραβίασης, μόνον σε εξαιρετικές περιπτώσεις μπορεί να κριθεί ότι παραβιάζει το άρθρο 2 της Σύμβασης η σωματική κακοποίηση για την οποία ευθύνονται τα κρατικά όργανα – Από το σκοπό και το αντικείμενο της Σύμβασης, που είναι όργανο προστασίας των ανθρώπων, συνάγεται ότι η ερμηνεία και η εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 2 πρέπει να καθιστούν συγκεκριμένες και πραγματικές τις προϋποθέσεις όπου μπορεί να είναι θεμιτή η πρόκληση του θανάτου – Λαμβάνοντας υπόψη τη δύσκολη αποστολή της αστυνομίας στις σύγχρονες κοινωνίες, τη μη προβλέψιμη ανθρώπινη συμπεριφορά και τις αναπόφευκτες επιχειρησιακές επιλογές όταν πρόκειται για προτεραιότητες και δυναμικό, η έκταση της θετικής υποχρέωσης που δυνάμει του άρθρου 2 της Σύμβασης βαρύνει τις εθνικές αρχές πρέπει να ερμηνευθεί έτσι ώστε να μην επωμίζονται δυσβάστακτο βάρος – Το άρθρο 2 της Σύμβασης απαιτεί να διεξάγεται κατάλληλη, και αποτελεσματική επίσημη έρευνα όταν αποτέλεσμα της προσφυγής στη βία είναι ο θάνατος πολίτη: κατ' ουσίαν, με την έρευνα αυτής της μορφής διασφαλίζεται η πραγματική εφαρμογή της εθνικής νομοθεσίας που προστατεύει τη ζωή και παρέχονται εγγυήσεις για τη λογοδοσία των κρατικών λειτουργών ή των κρατικών οργάνων για το θάνατο που επήλθε κατά την εκπλήρωση των καθηκόντων τους. Δεδομένου ότι συνήθως στην πράξη τις πραγματικές συνθήκες επέλευσης του θανάτου σε παρόμοιες υποθέσεις γνωρίζουν σχεδόν μόνον οι κρατικοί λειτουργοί ή οι αρμόδιες αρχές, η διεξαγωγή της ανεξάρτητης και αμερόληπτης προσήκουσας επίσημης έρευνας εξαρτάται από την εφαρμογή των κατάλληλων εσωτερικών διαδικασιών – άσκηση ποινικών διώξεων, εφαρμογή πειθαρχικών διαδικασιών και διαδικασιών που επιτρέπουν στα θύματα και στις οικογένειές τους να ασκήσουν τα ένδικα μέσα που προβλέπει ο νόμος – Κάθε ανεπάρκεια της έρευνας που αποδυναμώνει την ικανότητα απόδειξης των πραγματικών περιστατικών ή του εντοπισμού των υπευθύνων ακυρώνει το απαιτούμενο επίπεδο της αποτελεσματικότητας – Παρέμβαση ενώπιον του Δικαστηρίου του Ινστιτούτου Κατάρτισης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Δικηγορικού Συλλόγου Παρισιών.

⁶¹ Για την απόφαση στην ελληνική βλέπε στην ιστοσελίδα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους σε: <http://www.nsk.gov.gr/webnsk/pdf.jsp?fileid=1330527>.

Νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε υποθέσεις αλλοδαπών και προσφύγων

(Δημοσιευμένη σε ελληνική απόδοση σε [Επετηρίδα Δικαίου Προσφύγων και Αλλοδαπών 2004](#), εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα).